

Torsdagen den
16 mars 1978

Torsdagen den 16 mars

Kl. 11.00

§ 1 Justerades protokollen för den 8 innevarande månad.

§ 2 Förlängning av riksmötet, m. m.

TALMANNEN:

I 1 kap. 4 § riksdagsordningen stadgas att om synnerliga skäl föreligger kan riksdagen förlänga riksmötet, dock längst t. o. m. den 15 juni.

Talmanskonferensen har med hänsyn till nu tillgängliga uppgifter om arbetsbelastningen tillstyrkt att riksmötet 1977/78 får pågå längst t. o. m. lördagen den 3 juni 1978.

En tidsplan och en preliminär ärendeplan för återstoden av riksmötet 1977/78 kommer att utsändas till kammarens ledamöter i början av nästa vecka.

Kammaren beslöt att riksmötet skulle pågå längst t. o. m. den 3 juni 1978.

§ 3 Om förutsättningarna för ändrad krigsplacering i visst fall

Justitieministern SVEN ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Lars-Ove Hagbergs* (vpk) den 2 mars anmälda fråga, 1977/78:327, och anförde:

Herr talman! Mot bakgrund av att en person uppges ha avförts från viss krigsplacering har Lars-Ove Hagberg frågat mig om en registrering som säkerhetsrisk kan ske på grundval av förtroendeuppdrag under värnplikts-tjänstgöringen, i fackföreningen eller arbetet för Fib-Kulturfront samt om detta i så fall stämmer överens med bestämmelsen att registrering inte får ske på grund av åsikter och vilka möjligheter den enskilde har att ta del av på vilken grund registreringen utförts och att bevisa att han blivit orättfärdigt behandlad.

Av 2 § personalkontrollkungörelsen framgår att anteckning i säkerhetspolisens register inte får göras enbart av det skälet att någon genom tillhörighet till organisation eller på annat sätt har gett uttryck för politisk uppfattning. I 2 kap. 3 § regeringsformen har numera också uttryckligen slagits fast att anteckning om medborgare i allmänt register inte utan hans samtycke får grundas enbart på hans politiska åskådning. Svaret på första ledet i Lars-Ove Hagbergs fråga är alltså nej.

Det kan tilläggas att regeringen i brev den 22 september 1972 till rikspolisstyrelsen har förklarat att anteckning får ske, om någon medlem i

*Förlängning av
riksmötet, m. m.*

*Om förutsättningar
för ändrad
krigsplacering i
visst fall*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om förutsättningar
för ändrad
krigsplacering i
visst fall*

eller sympatisör med en viss organisation genom sina åtgärder har gett anledning till misstanke att han kan vara beredd att delta i verksamhet som innebär fara för rikets säkerhet eller som syftar till och är ägnad att med våld förändra det demokratiska statsskicket eller påverka rikets ställning som oberoende stat. Regeringen har därefter i ett hemligt brev till rikspolisstyrelsen utfärdat ytterligare föreskrifter angående tillämpningen. Jag vill tillägga att det i förarbetena till 1976 års ändringar i regeringsformen har uttalats att registrering av den art som nu är aktuell inte kan undvaras som ett led i skyddet för det demokratiska samhällsskicket.

En förutsättning för säkerhetspolisens verksamhet är att dess arbetssätt och inriktningen av arbetet i betydande utsträckning hålls hemliga. Det är därför i allmänhet inte möjligt att låta en enskild person få del av registrets innehåll. Detta måste gälla även i förhållande till den som har blivit föremål för registrering. En sådan ordning kan sägas vara en olägenhet från rättssäkerhetssynpunkt, som man tvingas ta av hänsyn till intresset för rikets säkerhet. I gengäld har sörts för att – utöver den kontroll som riksdag och regering utövar – rikspolisstyrelsens parlamentariska ledamöter har möjlighet till fortlöpande insyn i säkerhetspolisens arbete. När framställning görs om utlämnande av uppgifter för personalkontroll, skall dessa ledamöter också i fall av den art som här är aktuell ta ställning till om utlämnande skall ske (11 § personalkontrollkungörelsen).

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! En järnbruksarbetare i Borlänge har alltså fått ett meddelande från de militära myndigheterna om att han avförts från sin krigsplacering och blivit placerad i reserven. Från försvarsstaben fick han också reda på att anledningen till att han skilts från sin krigsplacering var, att han var en säkerhetsrisk. Han skrev till regeringen och begärde att få veta vilka uppgifter som fanns i säporegistret om honom och vad som dömde honom till säkerhetsrisk. Denna begäran avslogs av regeringen. I hans bakgrund ingår att han varit aktiv i värnpliktsfacket, att han tillhör Fib-Kulturfront och är fackligt aktiv på sin arbetsplats.

Den frågeställning som automatiskt kommer upp i detta fall är: Gäller det en åsiktsregistrering, dvs. en politisk registrering som är i strid med gällande lag och föreskrifter? Han och andra frågar sig: Kan man genom medlemskap i Fib-Kulturfront, förtroendeuppdrag i värnpliktsriksdagen och fackligt arbete bli stämplad som säkerhetsrisk? På den frågan har justitieministern svarat ett bestämt nej.

Min andra fråga avsåg hur en person, som blir dömd men som inte får reda på vilka uppgifter som ligger till grund för detta, skall kunna få rättelse om dessa uppgifter är felaktiga. Justitieministern säger att gällande ordning, enligt vilken sådana här uppgifter måste hållas hemliga, är en olägenhet från rättssäkerhetssynpunkt, som vi måste bära i vårt samhälle. Man ställer sig då frågan om det är till gagn för det svenska samhället, att människor som blir dömda icke får reda på varför så har skett. När det blossar upp en debatt om orsaken till åtgärden väcks genast misstankar om att det är fråga om en

politisk åsiktsregistrering. Och om så inte är fallet, undrar man vad det annars kan vara fråga om.

Jag skulle vilja ställa en direkt fråga till justitieministern, eftersom han i sitt svar säger att det rör sig om en olägenhet från rättssäkerhetssynpunkt: Vore det inte bättre att sådana här frågor redovisades öppet, så att den person som blir dömd – och det gäller inte bara inom militärväsendet utan påverkar också hans ställning i fråga om många andra statliga tjänster – direkt får veta på vilka grunder han har blivit dömd? Det kan ju vara så att de uppgifter man grundar utslaget på är felaktiga. Hur skall man annars i sådant fall kunna rätta till dem?

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Jag vill framhålla att det här inte är fråga om en person som är dömd till någonting. Ingen har anfört konkreta uppgifter mot honom som kan leda till att han skall uppfattas som dömd. Den fråga som föreligger gäller hans krigsplacering, och den avgörs av de militära myndigheterna. Det behöver inte ha någon konsekvens för hans rättigheter i övrigt.

Skulle man börja tillämpa den ordningen att alltid tala om vilka uppgifter som finns registrerade om personer i sådana här fall, skulle hela säkerhetstjänstens verksamhet därmed röjas. Man kan inte ens tala om huruvida en person finns i registret eller inte finns antecknad. Under sådana förhållanden skulle personer nämligen uteslutningsvis kunna begära att få ut uppgifter och därmed få reda på vad registret innehåller.

Jag vill gärna medge, som jag sagt i mitt svar, att det är en olägenhet med en sådan ordning. Men man frågar sig hur man annars skall förfara för att inte få en offentlig debatt om de uppgifter som finns hos säkerhetstjänsten och som bedöms vara av värde för att säkerhetstjänstens verksamhet till tryggnad av landets säkerhet skall kunna fullgöras.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Justitieministern avfärdar detta litet för enkelt när han säger att personen i fråga inte är dömd. Är man inte dömd om man inte får fullgöra sitt militära uppdrag? I övrigt framgår det klart att det har skett en personkontroll av vederbörande. Den kontrollen har väl enligt vad jag begriper och enligt vad jag har fått lära mig här i riksdagen gått till på det sättet att krigsmakten har gjort en förfrågan hos säpo. Det måste alltså ha funnits uppgifter om den här personen i säpos register. Det betyder också att övriga statliga tjänster måste vara tabu för denna person, när man begär en personkontroll. Då är man dömd utan att ha fått veta orsaken till att man inte får en tjänst som är förknippad med personkontroll.

Detta är en olägenhet, säger justitieministern. Ja, i allra högsta grad.

Enligt justitieministerns senaste inlägg skulle det innebära stor fara för rikets säkerhet om man lämnade ut dessa uppgifter. Då kommer nästa misstanke i denna debatt som sätter i gång spekulationsfloran: Vad är det nu för person det är fråga om? Vad har han gjort? Är det så farliga saker det handlar om när det gäller en vanlig arbetare på ett stålverk, som är medlem i

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Om förutsättningarna för ändrad krigsplacering i visst fall

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om förutsättningar
för ändrad
krigsplacering i
visst fall*

Fib-Kulturfront och som varit värnpliktsaktiv? Vad är det för person det är fråga om?

Justitieministern hänvisar till rikspolisstyrelsen. Anledningen till att jag har ställt frågan utifrån dessa utgångspunkter är att ett av de partier som sitter i riksdagen, som kontrollerar säpos verksamhet, icke har någon parlamentarisk representant i rikspolisstyrelsens kontroll.

Justitieministern SVEN ROMANUS:

Herr talman! Mitt inlägg i repliken syftade på säkerhetstjänstens verksamhet i allmänhet och frågan om man skall röja vilka uppgifter som finns hos säkerhetstjänsten. Det är detta som sammantaget gör att man i det enskilda fallet inte kan lämna ut uppgifter, för då skulle det bli möjligt att sammanställningsvis få reda på hela säkerhetstjänstens verksamhet.

Jag tror faktiskt inte det finns något annat land där öppenheten beträffande säkerhetstjänsten är så stor som i vårt land. Men någonstans går gränsen. Jag vill inte gå in på det enskilda fallet och vilka uppgifter som kan ha förekommit där. Vad det gäller är principen att man inte lämnar ut uppgifter som finns hos säkerhetstjänsten. Sådana uppgifter lämnas inte ens till myndighet annat än efter särskild prövning, där de parlamentariskt utsedda ledamöterna skall vara med. För att uppgifter skall kunna lämnas ut till en myndighet fordras det att rikspolischefen och minst tre av lekmanrepresentanterna är närvarande. Uppgift får lämnas ut endast då alla är ense om beslutet. Anser lekmanrepresentant att uppgift inte bör lämnas ut, får rikspolischefen hänskjuta ärendet till regeringen.

LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Justitieministern vill få den här frågan om utlämnande av uppgift att gälla om vem som helst skall kunna begära uppgifter. Jag har faktiskt inte ställt min fråga på det sättet. Här är det en person som blivit drabbad av en direkt repressalie, och den personen vill veta vad det gäller. Det är detta det handlar om. Den person som blivit dömd här borde, för att få bort alla osäkerhetsfaktorer, rätteligen få uppgift om orsaken.

Jag tror att man måste ta den risk som justitieministern nämnde i syfte att förhindra att rättsosäkerhet uppstår. Jag tror det skulle vara till mera gagn än en sådan här debatt runt om ämnet med människor som hamnar i denna situation.

Jag tycker annars att det vore ett minimum att den kontrollerande instansen och alla där företrädade grupperingar hade möjligheter att se på dessa handlingar. Det borde ge justitieministern litet dåligt samvete när han talar om rättsäkerhet att veta, att ett av partierna här i riksdagen icke kan vara med och kontrollera rikspolisstyrelsens arbete.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om ombyggnad av Jakobsbergs station

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *David Wirmarks* (fp) den 6 mars anmälda fråga, 1977/78:333, och anförde:

Herr talman! David Wirmark har frågat mig om jag har för avsikt att ge Stockholms läns landsting och AB Storstockholms Lokaltrafik ett snabbt och positivt besked beträffande ombyggnaden av Jakobsbergs station.

Jag har tidigare i kammaren uttalat att jag anser att det i första hand är de båda avtalsparterna i det s. k. pendeltågsavtalet som själva skall söka nå en överenskommelse om trafikens utbyggnad och utformning. Om parterna inte skulle lyckas kan frågan bli föremål för regeringens prövning.

*Om ombyggnad
av Jakobsbergs
station*

DAVID WIRMARK (fp):

Herr talman! Jag beklagar att herr Turesson i dag inte ger något besked i själva sakfrågan. Jag kan försäkra att han därmed vållar stor besvikelse hos alla de 17 000 personer som dagligen använder den otidsenliga och trånga station vi har i Jakobsberg. Som herr Turesson själv har kunnat se är den i stort behov av ombyggnad.

Låt mig bara påminna om att stationen är dimensionerad för en helt annan resandeström än dagens, att föräldrar med barnvagn och handikappade inte kan använda den, att det är ett under att inte någon i trängseln har fallit ned på spåret eller knuffats framför ett förbipasserande snabbtåg, men framför allt att invånarna väntat länge nog på att ansvariga instanser skall fatta ett beslut.

Ombyggnaden är en affär mellan SJ och SL – AB Storstockholms Lokaltrafik. SJ har hindrat en överenskommelse genom att utöver de verkliga kostnaderna, som landstinget är redo att betala kontant, begära ett generellt, icke redovisat påslag – ospecificerade centrala kostnader. Med frångående av pendeltågsavtalet har man begärt ett indexreglerat årligt belopp! Därmed skulle landstinget ha tvingats att acceptera helt nya ekonomiska villkor för framtida investeringar i pendeltågstrafiken, vilket skulle kunna betyda merkostnader för landstinget som totalt kanske ligger i hundramiljonersklassen.

Det är otillständigt att på detta sätt utöva utpressning i finansieringsfrågan – orden är Kommunförbundets, och jag vill instämma i dem. Jag beklagar alltså att vi i dag inte har kunnat få ett besked.

Det är många som har begärt att regeringen skall ingripa. Landstinget har begärt det och vill att regeringen ger SJ bemyndigande och direktiv att tillämpa reglerna i det gällande pendeltågsavtalet. Kommunförbundet har begärt samma sak. Järfälla kommun har också gjort det. Vi är många, även i kommunen, som väntar på regeringens positiva besked. Jag vill fråga: Finns det mot den bakgrunden, herr Turesson, inte klara skäl för regeringen och herr Turesson att ge förtur åt det här ärendet och för regeringen att gripa in?

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om utformningen
av omslag till tele-
fonkatalogen*

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Jag vet att det finns goda skäl till förändringar vid stationen, och det vet också David Wirmark att jag vet, men jag har svårt att se att vi genom ett fortsatt replikskifte nu främjar frågans lösning.

DAVID WIRMARK (fp):

Herr talman! Jag tycker att man just nu har ett gyllene tillfälle, genom de personförändringar som har skett, att med öppet sinne och utan förutfattade meningar gå in och pröva sakfrågan. Till slut måste det ändå vara omsorgen om trafikanterna som väger tyngst, inte byråkratiska eller ekonomiska kritstreck mellan institutioner.

Låt mig också tillägga att redan på våren 1975 hade jag personligen korrespondens med SJ i detta ärende. Då var det svar jag fick att man var på det klara med att behovet av ombyggnaden var stort och att diskussionerna var i gång. Ändå har det tagit den här tiden. Ärendet har blivit fördröjt, kanske genom viss rivalitet mellan institutionerna.

Det är mot den bakgrunden jag finner det rimligt att ge ärendet förtur inom regeringen. Hela principen att SJ skall lägga på ospecificerade centrala kostnader, som verkar prejudicerande för många andra investeringar i regionen, tål verkligen att prövas.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om utformningen av omslag till telefonkatalogen

Kommunikationsministern BO TURESSON erhöll ordet för att besvara *Ingrid Diesens* (m) den 9 mars anmälda fråga, 1977/78:341, och anförde:

Herr talman! Televerket har nyligen för tredje året i rad beslutat utlysa en bildtävling bland skolbarn för att få fram omslag till telefonkatalogen. Ingrid Diesen har mot denna bakgrund frågat mig om jag anser det lämpligt att statliga verk undandrar yrkesverksamma konstnärer arbetsuppgifter av detta slag.

Först vill jag säga att det är televerket självt som beslutar om hur omslaget till telefonkatalogen skall se ut. Inför arbetet med 1977 års katalog studerade televerket olika alternativ för en ny utformning av katalogens omslag. Det alternativ man fastnade för var att ersätta det gamla, enfärgade utseendet med färgglada barnteckningar. Televerket beslöt därför att inbjuda alla skolbarn i årsklass tre till en teckningstävling. Beslutet fattades sedan verket hade samrått med skolöverstyrelsen, som såg positivt på arrangemanget.

Yrkesverksamma konstnärer har inte tidigare medverkat i arbetet med telefonkatalogens utformning. Det nu använda förfarandet innebär därför inte att man tagit ifrån dem några tidigare arbetsuppgifter.

Man bör också komma ihåg att utformningen av telefonkatalogen ingår i den marknadsföring som televerket som affärsdrivande verk bedriver. Jag kan i det sammanhanget nämna att televerket under december förra året

gjorde en undersökning om telefonkatalogens framtida utformning. Det visade sig då att alternativet med barnteckningar fick den största anslutningen bland de tillfrågade.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Vi har just fått de nya telefonkatalogerna för året, och där kan man studera dessa barnteckningar. Det verkar som om man i årets upplaga har funnit ett genomgående motiv, som vi skulle kunna kalla katastrofer med kunglig anknytning. På den ena delen ser man regalskeppet Wasa – med flaggan i topp visserligen. Men det måste ju vara omedelbart före katastrofen, eftersom seglatsen inte blev så lång. På den andra delen ser man slottet Tre Kronor, som står i brand, och på den tredje delen visas mordet på Gustav III. Det måste väl förefalla litet underligt att just när det gäller yrkesregistret mordet på Gustav III skall vara reklam för yrkesskicklighet och hantverkskunande.

Men detta är självfallet inte en fråga om smak, utan den väsentliga frågan är om televerket skall gå vidare med dessa tävlingar, eller om man skall överlämna sådana arbetsuppgifter åt konstnärer.

Statsrådet säger att det är televerket som beslutar hur omslaget till telefonkatalogen skall se ut. Det kan väl vara riktigt, men inför den opinion som väckts bl. a. inom KRO – redan efter den första upplagan tillskrev KRO televerket – borde man ha tänkt om. Det sägs i svaret att man fastnat för att ersätta det gamla enfärgade utseendet på telefonkatalogens omslag med färgglada barnteckningar. Jag tycker för min del inte att färgen kommer till sin rätt på omslagen.

Det hänvisas också i svaret till att skolöverstyrelsen såg positivt på arrangemanget. Det är verkligen ganska förvånande att man på skolöverstyrelsen inte har bättre kännedom om den statliga kulturpolitiken. Det har ju slagits fast upprepade gånger här i riksdagen att man bör sträva efter att ge konstnärer arbetstillfällen. Konstnärer skall inte behöva i stor utsträckning leva på stipendier, utan de bör ha möjlighet att leva på sin arbetsinkomst liksom de flesta andra människor i samhället. Därför bör statliga verk, tycker jag, besinna sitt ansvar när det gäller att bereda konstnärer verksamhetstillfällen. Vilken annan yrkesgrupp skulle man behandla på det här sättet?

Jag skulle gärna vilja ha ett bestämt uttalande av statsrådet att det vore önskvärt med en förändring på den här punkten.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Man kan naturligtvis ha delade meningar om den estetiska kvaliteten på dessa barnteckningar, och jag skall inte recensera dem från den här talarstolen.

Jag har erfarit i efterhand att televerket och KRO har haft en del kontakter i denna fråga, men jag har inte haft anledning och inte heller möjlighet, eftersom jag inte visste om kontakterna, att blanda mig i dessa kontakter och resultatet av dem.

*Om utformningen
av omslag till tele-
fonkatalogen*

*Om en högre för-
ädlingsgrad på de
statliga basindu-
striernas produkter*

De motiv som Ingrid Diesen nämnde förekommer på Stockholmskatalogens delar. Det är andra motiv på de övriga katalogdelarna ute i landet. Beträffande motivvalen skulle man möjligen kunna säga att de vittnar om vilken central ställning monarkin har i åtminstone Stockholmsbarnens och Stockholmsallmänhetens medvetande. Det har jag inget emot.

INGRID DIESEN (m):

Herr talman! Jag har självfallet inte någon annan uppfattning än statsrådet när det gäller det konstaterade intresset för monarkin hos de skolbarn som deltagit i denna tävling.

Men låt mig få återkomma till det första svaret som statsrådet lämnade. Där sägs att yrkesverksamma konstnärer inte tidigare medverkat i arbetet på telefonkatalogens utformning. Jag undrar om det är riktigt, för om jag inte minns alldeles fel var det Akke Kumlien som en gång i tiden gjorde det strama omslaget på telefonkatalogen där det fanns tre stiliscrade kronor – ett mycket effektfullt omslag. Jag tror faktiskt att uppgiften på den punkten i statsrådets svar inte är helt riktig.

Sedan säger statsrådet att man bör komma ihåg att utformningen av telefonkatalogen ingår i den marknadsföring som televerket såsom affärsdrivande verk bedriver. Även televerket har i sitt tidigare svar till KRO framhållit att det såsom affärsdrivande verk har möjlighet att följa praxis inom näringslivet, där det ofta förekommer att man inbjuder allmänheten eller speciella grupper att delta i tävlingar av liknande slag. Jag tycker faktiskt att det är ganska stor skillnad mellan ett statligt verk som televerket och privata företag. När det sägs att utformningen av telefonkatalogen ingår i den marknadsföring som televerket såsom affärsdrivande verk bedriver vill jag bara fråga: Hur många fler exemplar av telefonkatalogen säljer man?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om en högre förädlingsgrad på de statliga basindustriernas produkter

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Sten-Ove Sundströms* (s) den 2 mars anmälda fråga, 1977/78:324, och anförde:

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig om den av regeringen tillsatta utredningen om Statsföretags verksamhetsinriktning och mål skall behandla frågan om en högre förädlingsgrad på de statliga basindustriernas produkter.

Statsföretagsgruppens verksamhet har i stor utsträckning koncentrerats till basindustrierna. Dessa har, som Sten-Ove Sundström påpekar, stor betydelse för sysselsättningen i Norrbotten.

I direktiven för utredningen anges att utredaren mot bakgrund av sina allmänna synpunkter på effekten av statliga företagsengagemang i förhållande till andra industripolitiska insatser bör göra en bedömning av Statsfö-

retags branschinsatser och sysselsättningskapande uppgifter. Detta innebär bl. a. att utredaren bör överväga basindustriernas industri- och regionalpolitiska betydelse och Statsföretags roll härvidlag. Jag finner det naturligt att utredaren därvid också studerar förädlingsgraden i dessa industrier och anger övergripande mål i denna fråga.

STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på frågan. Anledningen till att jag aktualiserat den här frågan är den ökade oron kring de statliga företagens framtid, främst i Norrbotten. En orsak till att dessa företag drabbas speciellt hårt av den rådande lågkonjunkturen är att deras produktion i huvudsak bygger på produkter med låg förädlingsgrad.

De statliga företagen utgör en dominerande faktor för länets sysselsättning. Tre av fyra industriarbetare i Norrbotten arbetar i dessa företag. Från fackligt håll har kravet på en betydligt större förädling av företagens produkter understrukits vid ett otal tillfällen under de senaste åren. Det har skett bl. a. när utvecklingen vid LKAB, ASSI och NJA har diskuterats.

En långt gående förädling skulle med säkerhet få positiva effekter för länets sysselsättning samt skapa ett betydligt bättre underlag för spridningseffekter i form både av service och verkstadsindustrier.

Oron för de statliga företagens framtid och förutsättningar att expandera har förstärkts bl. a. genom uttalande från Statsföretags ledning i början av året att Statsföretag inte skulle satsa på affärsprojekt om man inte i förväg kan bedöma att de ger minst 20 % avkastning på satsat kapital. Det är delvis med tanke på detta uttalande som det är viktigt att få klarhet i utredningens syfte och innebörden i dess direktiv.

Av svaret kan jag nu konstatera att statrådet finner det naturligt att utredaren också studerar förädlingsgraden i de här industrierna och anger övergripande mål. Jag måste därför få utveckla problemet litet och fråga: Betyder det att utredningen skall skapa ett sådant underlag att regeringen kommer att gripa in med offensiva investeringar för att få just den här högre förädlingsgraden vid de olika statliga företagen, då främst LKAB, ASSI och NJA i Norrbotten?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Svaret på den frågan är ja.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Om en högre förädlingsgrad på de statliga basindustriernas produkter

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om sysselsättningen
i Fengersfors*

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Olle Erikssons* (c) den 3 mars anmälda fråga, 1977/78:331, dels *Rune Johanssons* i Åmål (s) den 7 mars anmälda fråga, 1977/78:334, och anförde:

Herr talman! Olle Eriksson har frågat mig om jag är beredd att redovisa min syn på hur sysselsättningsfrågorna i Fengersfors skall lösas.

Rune Johansson i Åmål har frågat mig på vilket sätt och när regeringen ämnar vidta åtgärder som tryggar nya jobb för dem som nu blir arbetslösa i Fengersfors.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Verksamheten vid Fengersfors Bruk var under en följd av år olönsam. För att skapa förutsättningar för en positiv utveckling lämnade regeringen stöd till vissa investeringar och för att täcka behov av rörelsekapital. Fortsatta förluster ledde dock till att bruket försattes i konkurs hösten 1977. Rörelsen har därefter fortsatt i konkursförvaltningens regi fram till nu.

Regeringen har nyligen haft att ta ställning till en plan för fortsatt verksamhet i Fengersfors. Projektet förutsatte emellertid investeringar på över 22 milj. kr., vilka till 98 % skulle finansieras av stat och kommun. Finansieringen stod inte i överensstämmelse med reglerna för regionalpolitiskt stöd. Storleken av det egna kapitalet var inte heller tillräcklig för att möta en under första verksamhetsåret beräknad förlust, varför företaget mycket snart skulle bli likvidationspliktigt. Den vid bruket planerade produktionen kunde med hänsyn till marknadsbildningen väntas leda till sysselsättnings svårigheter på andra håll i landet. Regeringen ansåg det därför inte vara försvarbart att stödja detta projekt.

Intressenterna bakom den tidigare nämnda planen utreder f. n. om andra utvägar finns för fortsatt verksamhet vid pappersbruket. Skulle detta visa sig omöjligt får den arsenal av arbetsmarknadspolitiska medel tillgripas som i dag står till förfogande. Möjligheten att få ersättningsindustri lokaliserad till Fengersfors får i samband därmed undersökas.

OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka industriminister Åsling för hans svar.

Låt mig först gå två veckor tillbaka; i dag är det nämligen två veckor sedan det negativa regeringsbeslutet kom att regeringen sade nej till ett statligt stöd och en 98-procentig statlig och kommunal finansiering av en ny tillverkning som skulle kunna rädda Fengersfors Bruk. När detta meddelande kablades ut och det stod klart vad det innebar för alla anställda, för ett helt samhälle och Åmåls kommun, blev den grå, disiga dagen ännu gråare och kyligare, och täta och tunga orosmoln både bildligt och bokstavligt förmörkade en hel bygd.

Man frågade sig också: Var den långa kamp förgäves som anställda, bruksledning och Åmåls kommun fört för att bruket skulle kunna få leva vidare? Man hade in i det sista hoppats på ett positivt besked från industridepartementet när det gällde den nya tillverkningen, eftersom

departementet tog relativt god tid på sig för erforderliga utredningar, undersökningar och kontakter; det gavs även underhandsbesked som kunde tydas positivt. Men i sista ändan blev det ett avslag.

I det svar som Rune Johansson och jag fått på våra frågor nämns i sista stycket att intressenterna bakom den tidigare nämnda planen f. n. utreder om andra utvägar finns för fortsatt verksamhet vid pappersbruket. Åmåls kommun har med ledning av beslutet tagit fasta på att industridepartementet, om andra lösningar skulle kunna presenteras, skulle vara berett att hjälpa till så långt det är möjligt. Åmåls kommun har mycket snabbt kunnat presentera en alternativ lösning, som ni har fått till departementet. Om det nu visar sig att detta nya alternativ är realistiskt och genomförbart, hoppas jag att industriministern och industridepartementet lika snabbt kan ta ställning eller fatta någon form av principbeslut. Ty som utvecklingen vid Fengersfors Bruk har gestaltat sig hastar det verkligen i frågan. Industriministern kanske kan lämna något klarläggande på den punkten.

Fengersfors ligger mitt emellan två kommuncentra, Åmål och Bengtsfors. Man har i dessa två kommuner under de senaste två åren förlorat alltför många industriarbetsplatser, mellan 400 och 500. För Bengtsfors kommun gör det ca 15 % av det totala antalet industrisysselsatta. Man har nu bara ett fåtal sysselsättningstillfällen att erbjuda i stället för de hundratalet förlorade jobben i Fengersfors.

Alternativet för de flesta är därför flyttning från egnahem, från invand boende- och arbetsmiljö. Till detta kommer att bruket är samhällets enda industri, kring vilket samhället helt är uppbyggt. Kommunerna på norra Dal har satsat mycket på den kommunala servicen. Skall de kunna uppehålla godtagbar kommunal service i fortsättningen får man i dag inte flytta undan fler arbetstillfällen.

RUNE JOHANSSON i Åmål (s):

Herr talman! Även jag tackar för att Nils Åsling har besvarat våra frågor. Eftersom jag i stort delar den uppfattning och instämmer i de argument som Olle Eriksson har redovisat skall jag bara göra några kompletteringar.

Jag är fullt medveten om att den statliga kapitalinsats som krävdes för Fengersfors Bruk var mycket hög, men jag har också den uppfattningen att i vissa situationer är det samhällsekonomiskt motiverat med en så kraftig kapitalinsats. Vad jag däremot har svårt att förstå är att man vid departementets handläggning av detta fall först efter sex månader kom underfund med att produktionskapaciteten skulle bli större än behovet. Det var detta konstaterande som gjorde att regeringen drog sig ur. Jag menar att dessa basfakta hade man kunnat plocka fram inom en mycket kortare tidrymd än vad som blev fallet. Den här dåliga handläggningen har inneburit att flera månaders arbete har förspillts när det gäller att skaffa annan produktion, och mycket tid har gått förlorad under den tid som konkursförvaltningen har drivit verksamheten.

I ett frågesvar som jag fick av Nils Åsling i samma fråga den 28 oktober 1976 sade industriministern:

”Om det trots allt inte skulle visa sig vara möjligt att fortsätta driften vid Fengersfors Bruk, kommer självfallet regeringen att vidta åtgärder för att finna alternativa sysselsättningsmöjligheter för den berörda personalen. Hela den arsenal av lokaliserings- och arbetsmarknadspolitiska resurser som vi förfogar över kommer i så fall att sättas in.”

Jag noterade det uttalandet med ganska stor tillfredsställelse. Men i en radiointervju den 2 mars i år när nedläggningsbeslutet hade fattats sade industriministern: ”Jag råder Åmåls kommun att komma igen om en tid med förslag till projekt som inte innebär intrång på ett område där överproduktion redan finns.”

Det är en väsentlig skillnad på innehållet i dessa två uttalanden. Och i frågesvaret i dag kommer i sista stycket ett nytt uttalande som ligger någonstans mitt emellan. Min fråga till industriministern är därför: Vilket av dessa tre uttalanden gäller? Vilket skall man ta fasta på?

Här rör det sig visserligen bara om 500 människors existens – det är numera småpotatis för Nils Åsling. Men hur skall dessa människor klara sig om det inte blir någon ersättningssysselsättning?

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Först vill jag beträffande Olle Erikssons och Rune Johanssons konstateranden att ärendet har tagit sin tid säga att detta har inte varit ett entydigt, färdigt utformat projekt. Successivt i takt med handläggningen och de överläggningar som har förevarit har projektet tagit form. En rad detaljer som varit oklara har fått redas ut. Detta kan i och för sig vara ett skolexempel på hur industridepartementet måste arbeta så att säga i företaget tillsammans med fack, kommun och intressenter för att söka lämpliga vägar för en rekonstruktion. Det kan vara skäl att påpeka att detta är en komplicerad process. Men den är ofrånkomlig om man vill slå vakt om sysselsättningen och hindra kapitalförstöring. Det bör kanske sägas nu, eftersom vi ibland möter kritik för just denna typ av verksamhet.

När man till sist fick ett färdigt projekt har det dess värre visat sig att bl. a. finansieringen inte kunde ordnas på det sätt som vi hade önskat, dvs. att ett rejält företagaransvar dokumenterades i form av ett eget kapital av någon betydelse. Men nu går vi vidare. Det föreligger ingen formell ansökan, men vi är beredda att studera det nya projekt som har aktualiserats och hjälpa till att göra vad vi kan för att klara detta.

Beträffande tolkningen av mina yttranden om alternativ sysselsättning vill jag säga att jag inte har någon identiskt fastslagen formulering i detta avseende. Men ambitionsnivån är fastlagd: Där man inte klarar att upprätthålla sysselsättningen vid befintliga företag måste vi gå in med alla de resurser vi har för att säkra en alternativ sysselsättning. Detta gäller självfallet också Fengersfors.

OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag hoppas att det förslag som nu ligger på industridepartementet skyndsamt kan beredas och att det snart kommer till beslut. Det

hastar verkligen i denna fråga. Staten har i olika omgångar tillskjutit pengar till Fengersfors Bruk, och jag vet att staten inte kan stödja ett företag hur långt som helst. Men i fallet Fengersfors är den satsning man gör på regionalpolitiska bedömningar otroligt viktig. Bransch- och även företagsekonomiska bedömningar måste vägas mot de sociala och regionalpolitiska konsekvenser man skulle få vid en nedläggning av Fengersfors Bruk. Jag vågar nog påstå att även om staten fullfinansierar Fengersforsprojektet så kommer det att bli långt billigare för samhället än vad en nedläggning totalt kommer att kosta. Investeringarna per anställd blir med dagens mått mycket rimliga. Om vi gör en jämförelse med vad staten satsar och kommer att satsa per anställd i tunga krisbranscher blir det här fråga om små summor.

Jag hoppas alltså att det förslag som nu ligger hos industridepartementet skyndsamt kan behandlas och föras till beslut.

RUNE JOHANSSON i Åmål (s):

Herr talman! Som jag sade i mitt första inlägg är jag medveten om att aktiekapitalet var lågt. Men industriministern vet mycket väl att kommunen här var beredd att göra sin insats för att säkra driften under den första svåra tiden.

När det gäller tolkningen av industriministerns tre olika svar måste man ändå konstatera att dessa har helt olika innehåll. Det första svaret var ett klart löfte att regeringen skulle göra alla de insatser och vidta alla de åtgärder som regeringen hade möjligheter till. Det andra uttalandet, som skedde i samband med nedläggningen, var att kommunen fick ta på sig ansvaret och återkomma till regeringen med nya projekt. Som aktiv kommunalman under många år vet jag mycket väl att kommunen inte bara kan sätta sig och vänta på att nya industrier kommer flygande, utan man måste givetvis samarbeta. Men jag vill ändå ha det löftet av industriministern att regeringen fortfarande är beredd att ställa upp på de premisser som jag blev utlovad den 28 oktober 1976.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag kan, Rune Johansson, vitsorda att de premisser jag angav i mitt tidigare svar alltså gäller. I fråga om intervjuuttalandet beror det ju litet på hur frågan ställdes, och jag har inget klart minne hur frågan i radiointervjun formulerades. Men intervjuen skedde förmodligen efter en uppvaktning av Åmåls kommun och avsåg i viss mån kommunens roll i sammanhanget. Det är ganska naturligt att jag då ville betona att kommunen var välkommen tillbaka med de projekt som man ville aktualisera. Som jag tidigare vitsordat är vi emellertid beredda att använda alla de instrument vi har för att hjälpa till i orter av den här karaktären.

För att undanröja alla missförstånd vill jag till Olle Eriksson säga att det inte ligger något nytt projekt på departementets bord. Men vi är medvetna om att det pågår diskussioner, och vi är beredda att ställa upp i diskussioner kring ett alternativt realistiskt projekt.

Sedan är det riktigt som både Olle Eriksson och Rune Johansson i Åmål

säger att det ur samhällsekonomisk synpunkt ibland kan vara motiverat att gå väsentligt längre än vad som är företagsekonomiskt motiverat. Men då måste vissa klart fastlagda kriterier vara uppfyllda, bl. a. att det finns en ansvarig företagare eller företagsgrupp som är beredd att ta det direkta ansvaret. Detta måste manifesteras i form av ett eget kapital. Vidare får en utvidgad produktion inte innebära att man slår ut motsvarande produktion på annat håll i landet, dvs. att man flyttar arbetslösheten, vilket skulle ha blivit fallet med projekt I i fallet Fengersfors. Därför är den samhällsekonomiska avvägningen inte fullt så enkel som man vid första påscendet kan tro.

OLLE ERIKSSON (c):

Herr talman! Industriminister Åsling sade att det inte är något nytt projekt. Jag kan inte så mycket om det, eftersom det är fråga om konfidentiella förhandlingar. Men det är ett nytt förslag från Åmåls kommun, ett nytt projekt på så vis att det är ett bantat projekt, som kan ha större möjligheter att uppfylla kraven i gällande författningar och stå i överensstämmelse med reglerna för regionalpolitiskt stöd.

RUNE JOHANSSON i Åmål (s):

Herr talman! Låt mig slutligen bara citera vad några människor som har stått mitt uppe i detta arbete har yttrat, när nedläggningen var ett faktum. Det sammanhänger med min kritik av den handläggning som skedde i departementet.

Konkursförvaltaren säger: "Allt arbete är spolierat. Alla seriösa försök att rädda bruket är spolierade. Det handlar ju om en isolerad ort som lever helt på bruket. Jag tvekar inte att använda ordet katastrof."

Det centerpartistiska kommunalrådet i Åmål framhåller: "Vi är mycket besvikna, och jag är mycket kritisk mot den utredning som departementet har gjort."

Föreståndaren för arbetsförmedlingen slutligen säger: "Vi har praktiskt taget inga jobb att erbjuda dem som nu blir arbetslösa. Detta är förfärligt allvarligt."

Därför anser jag att detta är en precis lika stor katastrof som de andra katastrofer som har inträffat i landet. Det finns för tillfället inga nya arbeten att erbjuda.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag är medveten om situationen på orten och hur angeläget det är att lösa problemet. Men riksdagen, denna kammare, har dock angivit vissa allmänna riktlinjer för hur de regionalpolitiska och industripolitiska stödformerna skall användas. Det kan inte vara kammarens och riksdagens mening att regeringen skall bryta mot de reglerna. Här måste vi begagna de instrument vi har inom de ramar som är angivna. Lyckas man inte med det första projektet, skall man för den skull inte tappa tron på fortsättningen. Jag tror att vi skall kunna lösa problemet i Fengersfors, när vi nu nalkas ett mer realistiskt projekt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att bevara sysselsättningen i Åmotfors

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Industriministern NILS ÅSLING erhöll ordet för att besvara *Sune Johanssons* (s) den 7 mars anmälda fråga, 1977/78:338, och anförde:

Herr talman! Sune Johansson har frågat mig om vilka åtgärder jag och regeringen ämnar vidta för att skapa ersättningsjobb för de arbetstillfällen som försvinner i Åmotfors.

Bakgrunden till frågan är sysselsättningsutvecklingen vid Åmotfors Bruk, efter den s. k. fyrbruksuppgörelsen, och den befarade utvecklingen vid Norma Projektilfabrik AB. Fyrbruksuppgörelsen innebar att Vänerskog ek. för. övertog Deje Bruk från Uddeholm AB och Billingsfors Bruk från AB Grafoprint och samordnade driften med Vänerskogs egna anläggningar i Bäckhammar och Åmotfors.

Interna utredningar inom Vänerskogkoncernen har visat att sulfatmasse-tillverkningen i företaget inte kan fortsätta att drivas med lönsamhet. Regeringen gick i den s. k. fyrbruksuppgörelsen in med ett mycket kraftigt stöd för att trygga sysselsättningen för flertalet av de anställda vid de aktuella bruken.

Norma Projektilfabrik AB väntar en minskning av leveranserna till försvarets materielverk. Jag har inhämtat att företaget samarbetar med bl. a. Värmlandsdelegationen och företagarföreningen i försök att finna nya produkter.

Regeringen kommer att i positiv anda pröva varje seriöst projekt som kan leda till att sysselsättningen i Eda kommun upprätthålls. Det är min förhoppning att Värmlandsdelegationen kommer att kunna verksamt bidra till att förbättra sysselsättningsläget i kommunen.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga angående sysselsättningen i Åmotfors.

Åmotfors är en gammal industriort belägen i västra Värmland inom en region som upplevt många industriella nedläggningar. I Åmotfors finns två dominerande industrier, nämligen Åmotfors Bruk och Norma Projektilfabrik.

Vid Åmotfors Bruk, som ägs av bondekooperativa Vänerskog, har aviserats en personalreducering med 145 anställda som en följd av den omstrukturerings som Vänerskogs omläggning av massatillverkningen till annan företagsenhet har medfört. När Vänerskog en gång i tiden förvärvade Åmotfors Bruk trodde de anställda att den decentraliseringsvilja som skogs- och jordbrukskooperationen, med starkt bifall av centerpartiet, sade sig arbeta för skulle vara en garanti för att jobben vid mindre skogsindustrienheter som Åmotfors Bruk inte skulle försvinna. Vi kan konstatera att decentraliseringslöftena icke har infriats och att de som tidigare sagt sig sträva till en decentralisering av industrin nu sviker sina löften.

Nu i dagarna har 98 av de 145 varslade sagts upp från sina anställningar, och deras förutsättningar att få nya jobb inom Åmotfors eller inom regionen är

*Om åtgärder för
att bevara syssel-
sättningen i Åmot-
fors*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om åtgärder för
att bevara syssel-
sättningen i Åmot-
fors*

ytterst små. Inom arbetsförmedlingsdistriktet fanns i februari 1 849 arbets-sökande, av vilka 1 334 var helt utan arbete, och det fanns bara 139 lediga jobb i regionen.

Situationen i Åmotfors förvärras av att Norma Projektilfabrik aviserar en personalminskning om 100 personer som en följd av minskade försvarsbeställningar. Det företaget kan alltså inte ersätta de arbetstillfällena som försvinner vid Åmotfors Bruk.

Av nu befintliga ca 900 industrijobb i Åmotfors förväntas alltså 250 försvinna fram till 1980. Kommunen har påtalat svårigheterna för industri-departementet men har hittills inte fått annat råd än att vända sig till den inrättade Värmlandsdelegationen, som inte förfogar över några andra resurser än dem som man tilldelats av regeringen, och de är i nuläget otillräckliga för att klara jobben i Åmotfors.

Herr talman! Vi har i Värmland upplevt många strukturförändringar men vi har då varit vana vid att den förra regeringen har ställt upp. Industriministern har, såvitt jag förstår, varit väl medveten om de förestående inskränkningarna i Åmotfors och jag skulle vilja ställa några följdfrågor till honom: Vad har industriministern tänkt göra? Har industriministern ställt några krav på Vänerskog att upprätthålla sysselsättningen i Åmotfors? Har industriministern förberett någon form av statliga beställningar vid Norma Projektilfabrik eller skall de friställda i Åmotfors, i kommunen och i regionen lämnas åt sitt eget öde? Det ser faktiskt så ut.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vet inte vart Sune Johansson vill komma med en debatt av den här karaktären. Det kan ju knappast vara omsorg om sysselsättningen och utvecklingen i Värmland som dikterat det inlägg Sune Johansson gjorde.

Utan att jag ger mig in på att värdera olika parterers roll i sammanhanget vill jag säga att regeringen aktivt har medverkat till den s. k. fyrbrukssupp-görelsen, och det har skett av omsorg om att kunna upprätthålla en decentraliserad industristruktur i den krisdrabbade massaindustrin i Värmland. Det är i hög grad omsorgen om att rädda de enheter som det finns en rimlig möjlighet att företagsekonomiskt klara på lång sikt som dikterat detta handlande.

Det är självklart att i den strukturförändring som nu sker, bl. a. i skogsindustrin, måste man acceptera att äldre enheter och enheter som inte har en tryggad avsättning för sin produktion också tvingas upphöra eller förändra sin produktionsinriktning, och då måste man gå in och försöka hitta alternativ sysselsättning. Värmlandsdelegationen har tillskapats för det ändamålet, och den har fått rätt väsentliga resurser till sitt förfogande.

Värmlandsdelegationens resurser är otillräckliga om Sune Johansson menar att Värmlandsdelegationen själv skall börja bygga industrier, men det är inte avsikten. Värmlandsdelegationen är det regionala organ som utgör en förbindelselänk mellan kommuner, företag, fack och staten. Till delegatio-nens förfogande står de regionalpolitiska instrument som vi har, och vi tvekar inte att använda dem. Men debatten från värmländsk sida måste då bli

konstruktiv och inte inriktad bara på att måla allting i svart, vilket jag fick ett intryck av att Sune Johansson var ute efter.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Eftersom jag ingår i Värmlandsdelegationen är jag givetvis tacksam för att industriministern tycks ha förtroende för delegationens arbetssätt. Men denna delegation fick vad jag tycker för knappa resurser för att ta sig an sysselsättningssvårigheterna i Värmland, i första hand de svårigheter som animerades av situationen inom Uddeholmsbolaget. Vi visste då inte speciellt mycket om det som kommit inom Vänerskog, men vi har senare blivit medvetna om det.

Värmlandsdelegationens resurser sätts i dag in på konsultinsatser och annat i försöken att hitta produkter och produktionsformer som kan sättas i sjön på någon ort inom länet. Det är ett jobb som kostar pengar, och delegationens hittills anvisade medel är förbrukade. Om industriministern har det stora förtroendet för Värmlandsdelegationen vill jag fråga om han kan verka för att delegationen får ytterligare medel till sitt förfogande.

Men jag ville tala om en annan sak. Jag skulle kunna berätta litet historia för industriministern om hur det har gått till i Värmland tidigare, när man varit utsatt för sysselsättningssvårigheter, under den förra regeringen. Detta är ju inte första gången som man haft svårigheter i länet. Då tog den regeringen tag i dessa frågor från början. Man hade överläggningar och diskussioner med tänkbara industrietablerare. Man ordnade etablering av Volvo i ganska stor omfattning i västra Värmland som nu är ryggraden i de arbetstillfällena som finns i Åmotforsregionen.

Ni har inte vidtagit några sådana åtgärder. Ni har beviljat medel till omstruktureringar, men vi vet inte mycket om vilka krav ni från er sida ställt på de företag som nu förorsakar dessa omstruktureringar och friställande av arbetskraft på orter som Åmotfors. Det är detta jag vill ha besked om.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Trots de kontakter som den gamla regeringen hade, som Sune Johansson refererar till, kvarstod det mesta av strukturproblemen olösta i Värmland. Kan Sune Johansson förklara det? Vi har varit tvungna att gå in med exceptionella åtgärder i Värmland, t. ex. det mångomtalade Uddeholmslänet.

Vi har haft intensiva överläggningar med de företag som har ansvaret för sysselsättningen i Värmland. Vi har genom etableringsdelegationen strävat efter att också undersöka förutsättningarna för nyetablering i dessa orter. Vi har dessutom tillskapat speciella samrådsformer för detta.

När det gäller möjligheterna att tilldela Värmlandsdelegationen extra medel är det alldeles klart att i den mån som man behöver detta är vi från industridepartementets sida beredda medverka till att delegationen får ökade resurser. Men de anslag Värmlandsdelegationen har till sitt förfogande är ändå ganska betydande. Vi räknade med att inte bara svartmålning och negativ kredit skulle komma genom Värmlandsdelegationen, utan att

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Om åtgärder för
att bevara syssel-
sättningen i Åmot-
fors*

*Om en ny förtro-
endemannalag*

Värmlandsdelegationen också skulle använda litet av den fantasi och skaparförmåga som ändå är det som skall ge resultat regionalt. Det är detta som är avsikten med regionala organ av den här typen – att man skall få till stånd en kraftsamling som innebär att man kan utveckla sysselsättningen.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag försöker lika litet som någon annan i Värmland som talar om sysselsättningsfrågor att svartmåla läget. Vi värmlänningar är till vår läggning optimistiska, och det är likadant med mig. Men när jag berättar sanningen för Nils Åsling om hur det ser ut i Värmland, skall detta inte tolkas som svartmålning, utan helt enkelt som ett försök att belysa situationen exempelvis i Åmotfors.

Man kan naturligtvis skylla på mycket. Alltsedan vi fick den nya regeringen har vi hört att den gamla regeringen skulle vara orsaken till allt ont som drabbar oss. Men som jag sade skedde omstruktureringarna på litet annorlunda villkor under den tidigare regeringen. Vi hade också ett annat samarbete med den. Vi tyckte man i den var litet mer öppen i sitt förhållande till strukturfrågorna och informerade oss på ett annat sätt än den nuvarande regeringen gör.

Jag noterar ändå med tillfredsställelse att industriministern tycks ha utlovat att vi till Värmlandsdelegationen kanske skall kunna få ytterligare medel. Självklart skall jag liksom alla andra försöka bidra till att man förstärker sysselsättningen i Åmotfors. Men i slutänden vilar ändå ansvaret helt och hållet på industriministern. De beslut som vi har fattat här i riksdagen om regionalpolitik och annat är animerade av industriministerns vilja, och majoriteten i riksdagen har följt vad industriministern föreslagit. Vi känner oss inte alltför ansvariga, om de besluten innebär att det kanske går snett i Värmland, utan det ansvaret lägger vi nog på den nuvarande regeringen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om en ny förtroendemannalag

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Paul Janssons* (s) den 3 mars anmälda fråga, 1977/78:330, och anförde:

Herr talman! Arbetsmarknadsminister Per Ahlmark redogjorde i riksdagen den 16 februari 1978 för arbetet med den nya förtroendemannalagen och uttalade att det är regeringens målsättning att förelägga riksdagen en proposition för behandling under höstriksdagen.

Paul Jansson har härefter – med åberopande av ett yttrande, som skulle ha fällits på ett företagarmöte av en folkpartistisk riksdagsman, att kommittéförslaget inte kommer att upphöjas till lag som det nu ser ut – frågat arbetsmarknadsministern om yttrandet är representativt för regeringens uppfattning i frågan och om regeringen följaktligen inte kommer att

framlägga något förslag om ny förtroendemannalag för riksdagen.

Det ankommer numera på mig att besvara den frågan. Jag föredrar att utan spekulationer om vad som kan ha sagts vid ett visst företagarmöte ge Paul Jansson ett direkt svar i själva sakfrågan.

Per Ahlmark har redan sagt att vissa delar av kommittéförslaget har mött allvarlig kritik under remissbehandlingen, inte minst från rättsliga utgångspunkter, och att det behövs tid för analyser och överväganden med anledning av remisskritiken. Han har också sagt att vi kommer att ha kontakter med arbetsmarknadens parter i det vidare lagstiftningsarbetet och att det är regeringens målsättning att propositionen skall vara klar för behandling under höstriktsdagen.

Dessa uttalanden står fast.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag konstaterar också att jag råkar vara den förste som möter honom i hans nya ämbetsutövning i riksdagen.

Det händer ju ganska ofta numera att företrädare för olika regeringspartier i skilda sammanhang uttalar sig på hela regeringens vägnar. Ibland är det enskilda statsråd som för visst partis räkning gör uttalanden, och sedan får man då konstatera att andra statsråd från andra partier tar avstånd från de här uttalandena. På senare tid har det också hänt att enskilda riksdagsmän – företrädare för de borgerliga partierna – ute i landet i ganska bestämda ordalag uttalat sig i vissa frågor på ett sätt som ger ett bestämt intryck av att de skulle vara representativa för regeringen i dessa frågor vad gäller förslaget till ny förtroendemannalag.

Det är det här senare förhållandet som gjort att jag har ställt denna fråga till arbetsmarknadsministern, och jag vill ha svar på om det verkligen är så att de som gör dessa uttalanden – det har hänt på flera platser i landet – är representativa för vad regeringen tycker och tänker härvidlag.

Jag har några bilder som jag vill visa på TV-skärmen och som kanske i någon mån förklarar att regeringen tycks ha fått kalla fötter då det gäller frågan om ny förtroendemannalag.

Arbetsgivareföreningen säger nej, nej till allting – Arbetsgivareföreningen har kommit fram till nio nej då det gäller en ny förtroendemannalag. Det framgår av den första bilden.

Nästa bild visar vad moderata samlingspartiet och dess företrädare i utredningen har sagt. De säger i stort sett samma sak. Det är nej, nej, nej – man har samlat sig till sex nej i de här frågorna.

Av nästa bild framgår vad andra har sagt. Bl. a. har Landstingsförbundet och Kommunförbundet i stort tillstyrkt förslaget, och bakom förslaget står också de båda mittenrepresentanterna i utredningen, folkpartiets och centerns representanter.

Nu vill jag fråga arbetsmarknadsministern: Har de som nu företräder centern och folkpartiet i utredningen och som i stort sett accepterar huvudlinjerna i det här förslaget fortfarande regeringens och arbetsmark-

*Om en ny förtro-
endemannalag.*

nadsministrarnas förtroende, eller har regeringen för avsikt att köra över dem när och om ett förslag läggs fram?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Om själva propositionen skall vi ta upp debatt när den behandlas i kammaren. För dagen vill jag inte ge mig in i någon debatt. F. ö. tycker jag, herr talman, att det är av ringa intresse att diskutera vad som sagts på ett eller annat möte ute i landet i de här frågorna – hur förslaget skall tolkas och i vad mån det är representativt eller ej.

Jag har gett beskedet att regeringen har målet att förelägga riksdagen en proposition för behandling under höstsessionen. Nu tycker jag att det är bäst att slippa ytterligare spekulationer i denna fråga, så att vi kan få arbetsro i departementet och få tid för egna analyser, kontakter med arbetsmarknadens parter och allt det övriga förberedelsearbete som förtroendemannalagen förtjänar.

F. ö. måste jag, Paul Jansson, säga att det återopade uttalandet egentligen är föga sensationellt. Låt mig exempelvis citera en av de remissinstanser som Paul Jansson nämnde, Landstingsförbundet. Landstingsförbundet skriver bl. a. följande: "Styrelsen förutsätter att förslaget inte utan vidare bearbetning läggs till grund för lagstiftning." Det är väl ungefär vad som har sagts vid det här mötet, och jag kan inte förstå att det är så märkligt, eftersom Paul Janssons socialdemokratiska vänner i Landstingsförbundets styrelse skrivit under i full enighet. Det är alltså inte fråga om något särskilt sensationellt uttalande.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Det är faktiskt inte ointressant, Rolf Wirtén, vad företrädare för folkpartiet säger ute i landet. Sveriges hantverks- och industriorganisation har nu på ett antal platser i landet inbjudit till diskussioner om förtroendemannalagen. Jag var själv med i Skövde vid ett tillfälle och står i stort sett bakom förslaget och tycker att det skall genomföras, och jag är i den situationen att jag kan säga detta, oavsett om det är fråga om ett företagarmöte eller ett fackföreningsmöte.

Men när nu dessa folkpartister och centerpartister trängs ute på de här mötena av ibland ilskena företagare slår de till reträtt och säger att förslaget inte kommer att upphöjas till lag av den nuvarande regeringen. Detta har inte sagts bara vid det möte i Skövde där jag var närvarande utan på många andra platser i landet. Med tanke på de remissvar jag nämnt kan man därför undra om ett visst regeringsparti håller på att lägga locket på.

Uppriktigt sagt tycker jag att den nye arbetsmarknadsministern som en av sina första uppgifter skall börja samla ihop de här folkpartisterna och tala om för dem att de inte skall göra några uttalanden i någon riktning, eftersom det skapas en stor osäkerhetskänsla bland människorna, om man behandlar saker och ting på det här sättet.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill än en gång säga att både Per Ahlmark och jag inför kammarens ledamöter har deklarerat att regeringen har målet att förelägga höstriksdagen en proposition i denna fråga. Med det målet som utgångspunkt kommer vi att arbeta, och det finns ingen anledning att betvivla uttalanden som regeringen gjort på den punkten.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Får jag tolka detta så att arbetsmarknadsministern tar avstånd från de uttalanden som vissa borgerliga riksdagsmän gjort ute i landet, där det förklarats att regeringen inte kommer att upphöja förslaget till lag?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag har ingen anledning att ta avstånd från ett uttalande med den formulering som Paul Jansson använde i sin fråga, dvs. om det gäller att upphöja förslaget till lag som det nu ser ut. Det är sensationellt om ett utredningsförslag helskinnat klarar en remissomgång och beredning i departement och sedan kommer fram som propositionsförslag till riksdagen. Det är väl ganska självklart – jag har här bl. a. refererat till Landstingsförbundets uttalande – att man med tanke på de kritiska synpunkter som har förts fram kan finna det motiverat att göra ändringar i detta lagförslag.

PAUL JANSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att Landstingsförbundet har framfört sådana synpunkter. Men det har också, som jag tidigare sagt, i princip ställt sig bakom förslaget i dess huvuddrag. Jag har självfallet inte heller sagt att man inte skall studera remissvaren innan man tar ställning. Men då tycker jag också att det är lämpligt att trängda folkpartister på förtagarmöten ute i landet inte uttalar sig på ett sådant sätt att det verkar som om regeringen hade bestämt sig för att icke lägga fram något förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:1771 och 1772 till skatteutskottet

1977/78:1773 till försvarsutskottet

1977/78:1774 och 1775 till skatteutskottet

1977/78:1776 till arbetsmarknadsutskottet

§ 11 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

1977/78:25 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1978 (prop. 1977/78:100) om anslag under budgetdepartementets verksamhets-

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

område till Nämnden för samhällsinformation, viss informationsverk-
samhet m. m. för budgetåret 1978/79
1977/78:26 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1978
(prop. 1977/78:100) om anslag m. m. under justitiedepartementets verk-
samhetsområde för budgetåret 1978/79 till datainspektionen
1977/78:27 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1978
(prop. 1977/78:100) om anslag under justitiedepartementets verksamhets-
område för budgetåret 1978/79 till vissa kostnader i anledning av allmänna
val
1977/78:28 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1978
(prop. 1977/78:100) om anslag under justitiedepartementets verksamhets-
område för budgetåret 1978/79 till partistöd

Finansutskottets betänkanden

1977/78:14 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om
tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser viss
del av budgetdepartementets verksamhetsområde
1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om
tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser
statens allmänna fastighetsfond
1977/78:18 med anledning av i propositionen 1977/78:100 framlagt förslag
om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster för budget-
året 1978/79

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 12 Försörjningsberedskapen på tekoområdet, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:41 med anledning av
propositionen 1977/78:42 om åtgärder för försörjningsberedskapen på teko-
området, propositionen 1977/78:73 om statliga textil- och konfektionsföretag
m. m. och propositionen 1977/78:100 i vad avser textil- och konfektionsin-
dustrierna jämte motioner.

I propositionen 1977/78:42 (handelsdepartementet) hade såvitt här var i
fråga (bil. I mom. 6.1, s. 79) föreslagits att riksdagen skulle godkänna de
åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som chefen för
handelsdepartementet hade förordat i avsnitten 5.2.7–5.2.9, 5.3.1–5.3.3 och
5.3.5.

I propositionen lades fram förslag om vissa mål för försörjningsbered-
skapen på tekoområdet och om den produktionskapacitet som borde
upprätthållas. I fråga om handelspolitiska åtgärder anmäldes bl. a. att
regeringen avsåg att söka få till stånd en mer effektiv tillämpning av det
nuvarande systemet med bilaterala begränsningsavtal inom ramen för en
sannolik förlängning av det s. k. multifiberavtalet. Vidare redovisades

pågående utredningsarbete rörande detaljhandelns prissättningsmetoder när det gällde tekovaror och planerade åtgärder för bevakning av utvecklingen på tekoområdet m. m.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

I propositionen 1977/78:73 (industridepartementet) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. medge att statens aktier i AB Eiser överläts till Statsföretag AB utan vederlag,

2. att till Medelstillskott till Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 190 000 000 kr.

Genom den föreslagna överlåtelsen till Statsföretag AB av statens aktier i AB Eiser kom detta bolag helt i Statsföretags ägo. Statsföretag hade för avsikt att med Eiser som moderbolag bilda en tekokoncern, som förutom Eiser skulle omfatta företagen SweTeco (Textile Products) AB, Trivab Konfektions AB, Stigtex AB, Nyland Mattor AB och ett nytt bolag som tog över verksamheten vid de konkursdrabbade bolagen Algots Johansson AB och Algots Nord AB. Det förutsattes att den nya tekokoncernen efter en tvåårig omstruktureringsperiod skulle vara företagsekonomiskt lönsam, vilket beräknades medföra en minskning av sysselsättningen vid de berörda företagens svenska fabriker med 1 500–2 000 personer. Det föreslagna medelstillskottet till Statsföretag var avsett för genomförande av samordningen.

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Under här aktuella punkter i propositionen 1977/78:100 bilaga 17 (industridepartementet) hade föreslagits följande:

B 10. Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna (s. 64–68)

att riksdagen skulle

1. godkänna den ändring i riktlinjerna för särskilda strukturgarantier som chefen för industridepartementet hade förordnat,

2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 264 500 000 kr.,

3. till Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

B 11. Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna (s. 68 f.)

att riksdagen till Kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

V:15. Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin (s. 248)

att riksdagen till Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1977/78:42 väckta motionerna

1977/78:28 av Arne Persson m. fl. (c, m, fp), såvitt gällde yrkandet 3 att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen beträffande begränsning av importen av tekovaror och upphandlingsordningen av tekovaror för såväl försvarets som övriga statliga och kommunala inrättningsräkning;

1977/78:47 av Olof Palme m. fl. (s), såvitt gällde yrkandena

1. att riksdagen godkände de åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som förordats i motionen i den mån detta yrkande inte hade behandlats i försvarsutskottets betänkande 1977/78:5,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om nytt förslag till riksdagen rörande samlade åtgärder på tekoområdet,

3. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om handelspolitiska åtgärder på tekoområdet,

4. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om beklädnadshandels prissättningsmetoder,

5. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om ursprungsmärkning av tekoprodukter,

6. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om försörjningsberedskapsstödet,

7. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av en tekodelegation.

1977/78:48 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 beslutade att i motionen anförda riktlinjer skulle ligga till grund för politiken inom tekoområdet.

1977/78:49 av Ove Karlsson m. fl. (s), såvitt avsåg yrkandena

1. att riksdagen hos regeringen begärde att en beredskapsplan omfattande 200 000 plagg upprättades för skinn- och lädervaruindustrin,

3. att riksdagen hos regeringen begärde utredning av den svenska skinn- och läderindustrins framtida dimensionering samt hur den stora skinn- och lädervaruimporten påverkade skinnindustrins framtida utsikter,

dels de med anledning av propositionen 1977/78:73 väckta motionerna

1977/78:345 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta om bildandet av en statlig tekokoncern under Statsföretag AB, varvid förutsattes

a) att koncernen fick minst lika många anställda som fanns vid de olika enheterna vid utgången av år 1976,

b) att koncernens produktionsinriktning med det snaraste fastställdes och att kvalitetsaspekterna tillmättes avgörande betydelse,

c) att avsättningen för koncernens produkter säkrades genom en restriktiv importpolitik,

2. besluta om ett medelstillskott till Statsföretag AB på 300 milj. kr. för budgetåret 1978/79,

1977/78:346 av Gördis Hörnlund (s) och Rune Carlstein (s), vari hemställt

1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om åtgärder som syftade till

a) att inga väsentliga personalinskränkningar inom den nya statliga tekokoncernen skedde innan statsmakterna fastställt den svenska beklädnadsindustrins framtida omfattning på grundval av arbetsmarknads-, regional- och beredskapspolitiska bedömningar,

b) att de statsägda tekoföretagen inte skulle importera eller i egen regi tillverka varor utomlands,

2. att riksdagen uttalade att inriktningen för den nya statliga tekokoncernen borde vara att bibehålla sysselsättningen i Sverige,

1977/78:605 av Sven-Gösta Signell m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om medverkan till att det av AB Eiser fattade beslutet om nedläggning av Brasons fabrik i Skövde blev upphävt,

1977/78:1306 av Hagar Normark m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om

1. att omfattningen av den framtida svenska beklädnadsindustrin snarast fastställdes,

2. att samhällsekonomiska och sociala hänsyn skulle vara vägledande vid omstruktureringen av Algots Nord AB,

3. att ingen inskränkning av verksamheten inom Algots Nord AB fick ske förrän de samhällsekonomiska konsekvenserna av sådana förändringar mera ingående belysts,

4. att Statsföretag AB fick i uppdrag att, om nedläggning av någon enhet vid Algots Nord AB trots allt blev aktuell, i samråd med de fackliga organisationerna vidta kraftfulla åtgärder för att hitta alternativ produktion vid de berörda enheterna,

1977/78:1307 av Hans Nyhage (m) och Tage Magnusson (m), vari hemställt att riksdagen skulle

1. till Statsföretag AB anvisa ett reservationsanslag av 95 milj. kr.,

2. uttala att de av staten ägda tekoföretagen ej borde medges använda

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

statsmedel för att komplettera sin inhemska tillverkning med i utlandet köpta eller i egen regi producerade varor,

3. uttala att företagen borde tillämpa en produktions- och kostnadsmässig prissättning på sina produkter,

4. hos regeringen anhålla att redovisning inför riksdagen skulle ske för utfallet av verksamheten efter ett år inom resp. företag samt att motsvarande redovisning halvårsvis skulle göras till regeringen,

5. uttala att målsättningen på sikt borde vara att de statliga tekoföretagen överfördes i enskild ägo och besluta att en plan härför snarast skulle utarbetas,

1977/78:1314 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen som sin mening uttalade att verksamheten vid en statlig tekokoncern och den statliga politiken inom tekoområdet borde bedrivas enligt i motionen uttalade riktlinjer,

1977/78:1643 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. begära att regeringen snarast förelade riksdagen ett förslag om en samlad plan för tekoindustrin, som syftade till att i allt väsentligt bibehålla nuvarande produktionsvolym och som grundades på försörjningspolitiska samt arbetsmarknads- och regionalpolitiska bedömningar,

2. som sin mening ge regeringen till känna att inga väsentliga personalnedskärningar inom den nya statliga tekokoncernen fick ske innan statsmakterna fastställt en plan för den svenska tekoindustrins utveckling,

3. hos regeringen anhålla om inrättandet av ett särskilt saneringsbolag för tekoindustrin,

4. hos regeringen anhålla om en särskild anmälningsskyldighet för sysselsättningsminskningen i enlighet med vad som i motionen anförts,

dels den under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionen 1977/78:601 av Bengt Gustavsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära förslag under innevarande kalenderår om åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen på skoområdet i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om importrestriktioner för skor.

Utskottet hemställde

1. beträffande en långsiktig plan för tekoindustrierna att riksdagen med avslag på motionen 1977/78:47 yrkandet 2, motionen 1977/78:1306 yrkandet I och motionen 1977/78:1643 yrkandet 1 godkände i propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 angivna åtgärder i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.5),

2. beträffande riktlinjer för en statlig politik på tekoområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:48 i ifrågavarande del och motionen 1977/

78:1314 i ifrågavarande del,

3. beträffande inrättande av en tekodelegation att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.5) och motionen 1977/78:47 yrkandet 7 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande inrättande av ett saneringsbolag för tekoindustrin att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1643 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande särskild anmälningsskyldighet för sysselsättningsminskning att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1643 yrkandet 4,

6. beträffande tillämpning av vissa bilaterala begränsningsavtal att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.2) samt motionen 1977/78:47 yrkandet 3 och motionen 1977/78:28 yrkandet 3 i ifrågavarande del som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) avslå motionen 1977/78:48 i ifrågavarande del,

c) avslå motionen 1977/78:345 yrkandet 1 c,

7. beträffande importrestriktioner för skor att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:601 yrkandet 2,

8. beträffande ursprungsmärkning av tekoprodukter att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:47 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande upphandling av tekovaror att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.5) samt motionen 1977/78:28 yrkandet 3 i ifrågavarande del och motionen 1977/78:47 yrkandet 6 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. beträffande detaljhandelns prissättningsmetod att riksdagen med avslag på motionen 1977/78:47 yrkandet 4 godkände i propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del angivna åtgärder (avsnittet 5.3.3),

11. beträffande beredningsplan för skinn- och lädervaruindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:49 yrkandet 1,

12. beträffande utredning om skinn- och lädervaruindustrins dimensionering att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.5) och motionen 1977/78:49 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen på skoområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:601 yrkandet 1,

14. beträffande åtgärder i övrigt för försörjningsberedskapen på tekoområdet att riksdagen skulle

a) godkänna i propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 angivna åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet (avsnitten 5.2.7–5.2.9, 5.3.1–5.3.3 och 5.3.5) i den mån de inte omfattades av utskottets hemställan i det föregående,

b) avslå motionen 1977/78:47 yrkandet 1 i den mån motionen inte i denna

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Försörjningsberedskapen på tekoområdet, m. m.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

del omfattades av utskottets hemställan i det föregående,

15. beträffande överlåtelse av statens aktier i AB Eiser att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:73 mom. 1 medgav att statens aktier i AB Eiser överläts till Statsföretag AB utan vederlag,

16. beträffande medelstillskott till Statsföretag AB att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:73 mom. 2 samt med avslag på motionen 1977/78:345 yrkandet 2 och motionen 1977/78:1307 yrkandet 1 till Medelstillskott till Statsföretag AB på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 190 000 000 kr.,

17. beträffande redovisning av den statliga tekokoncernens verksamhet att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1307 yrkandet 4,

18. beträffande plan för överförande av de statliga tekoföretagen i enskild ägo att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1307 yrkandet 5,

19. beträffande den statliga tekokoncernens produktionsinriktning att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:345 yrkandet 1 b,

20. beträffande de statliga tekoföretagens prispolitik att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1307 yrkandet 3,

21. beträffande import som komplettering till inhemsk tillverkning att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:346 yrkandet 1 b och motionen 1977/78:1307 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. beträffande inriktningen av den statliga tekokoncernens verksamhet i fråga om sysselsättningen att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1977/78:346 yrkandena 1 a och 2, motionen 1977/78:605, motionen 1977/78:1306 yrkandena 2-4 och motionen 1977/78:1643 yrkandet 2,

b) avslå motionen 1977/78:345 yrkandet 1 a,

c) avslå motionen 1977/78:1314 i ifrågavarande del,

23. beträffande användning av industridepartementets kommittéanslag att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

24. beträffande särskilda strukturgarantier för tekoindustrierna att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 bilaga 17 punkten B 10 skulle

a) godkänna den ändring i riktlinjerna för särskilda strukturgarantier som chefen för industridepartementet hade förordat,

b) bemyndiga regeringen att under budgetåret 1978/79 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 264 500 000 kr.,

c) till Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.,

25. beträffande kostnader för avskrivning av lån mot särskilda strukturgarantier för tekoindustrierna att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 bilaga 17 punkten B 11 till Kostnader för avskrivning av lån mot

särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

26. beträffande lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:100 bilaga 17 punkten V:15 till Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisade ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Följande sju reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s):

1. beträffande en långsiktig plan för tekoindustrierna, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.5) samt med bifall till motionen 1977/78:47 yrkandet 2, motionen 1977/78:1306 yrkandet 1 och motionen 1977/78:1643 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

2. beträffande inrättande av en tekodelegation (mom. 3), vari reservanterna ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

3. beträffande importrestriktioner för skor, vari reservanterna ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:601 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

4. beträffande detaljhandelns prissättningsmetod, vari reservanterna ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:42 mom. 6.1 i ifrågavarande del (avsnittet 5.3.3) och med bifall till motionen 1977/78:47 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

5. beträffande åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen på skoområdet, vari reservanterna ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:601 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,

6. beträffande medelstillskott till Statsföretag AB, vari reservanterna ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:73 mom. 2 samt med avslag på motionen 1977/78:345 yrkandet 2 och motionen 1977/78:1307 yrkandet 1 till Medelstillskott till Statsföretag AB på tilläggsbudget II till

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Försörjningsberedskapen på tekoområdet, m. m.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 190 000 000 kr. och därvid som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförda om behov av ytterligare medel till Statsföretag AB.

7. beträffande inriktningen av den statliga tekokoncernens verksamhet i fråga om sysselsättningen, vari reservanternas ansett att utskottet under 22 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av motionen 1977/78:346 yrkandena 1 a och 2, motionen 1977/78:605, motionen 1977/78:1306 yrkandena 2-4 och motionen 1977/78:1643 yrkandet 2 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas anförda,

b) avslå motionen 1977/78:345 yrkande 1 a i den mån motionen inte i denna del tillgodosetts enligt reservanternas hemställan under a,

c) avslå motionen 1977/78:1314 i ifrågavarande del i den mån motionen inte i denna del tillgodosetts enligt reservanternas hemställan under a.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande plan för överförande av de statliga tekoföretagen i enskild ägo (mom. 18) av Erik Hovhammar, Anders Wijkman och Sten Svensson (samtliga m).

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s):

Herr talman! Det är besvärligt på arbetsmarknaden, och besvärligast är det för beklädnadsindustrin.

Ute i handeln har den ekonomiska politik som regeringen bär huvudansvaret för sin återspeglning i bl. a. minskade köp av kläder och skor. Pressar man den privata konsumtionen med minst 3 % under en tvåårsperiod, så är det inte märkligt att förbrukningen av det vi kläder oss med och det vi går med minskar ungefärligen lika mycket. Det är vad som har skett.

Om, som fallet är, arbetslösheten drabbar upp till 16-18 miljoner människor under 3-4 år i de länder där vi kunnat sälja våra produkter, är det heller inte överraskande att vår tekoexport gått ner med ett par procent. Det är vad som har skett.

Vår egen marknad har varit fri för import från varje land, där man kan tillverka kläder och skor under vilka förhållanden som helst och till hur låga kostnader som helst. Priset på de varorna blir lågt. Lönen för sömmerskor i Sydkorea är omkring två kronor i timmen, i Hongkong omkring tre kronor. Det motsvarar mellan en tiondel och en femtondel av den svenska lönen inom branschen. Grossisten och handeln tjänar på det. Importen ökar. Det är vad som har skett.

Sedan man slopade licenstvånget den 1 juli i fjol, växte tillförseln av skor från utlandet bara på ett kvartal från 80 % till 87 % av vad som förbrukades.

På tekosidan är de senaste uppgifterna följande: importandelen av plagg, alla slag, överstiger nu 80 %. För vissa sorter ligger siffran omkring 90 %.

Den här branschens problem är inte nya. Nedgångsprocessen började redan i mitten av 1950-talet men gick då ganska långsamt. Utgångsläget var emellertid helt annorlunda. Beklädnadsindustrin hade då ca 120 000 anställda, och vi mötte de ekonomiska och näringspolitiska problemen under senare delen av 1950-talet optimistiskt.

En hård satsning på verkstadsindustrin och byggandet gav skjuts åt vår ekonomi. Investeringsviljan var god. Behoven var stora.

Kapitalknappheten löstes efter hand med ATP-reformen och omsättnings-skatten. Den offentliga sektorn fick tillfälle att expandera. Skolan, vården, äldre- och barnomsorgen krävde mer och mer av personal. Sysselsättnings-läget såg allmänt hyggligt ut, när vi stod vid 1950-talets slut och blickade framåt.

Från ledande håll inom fackföreningsrörelsen kunde man säga: Vi accepterar strukturförändringar i vissa branscher, som exempelvis teko- och skoindustrin. Det är låglöneområden. Men förutsättningen för medverkan är att nya jobb kan ställas till förfogande, helst i bättre betalda arbetsområden.

Det här var en rimlig princip – men inte invändningsfri. Efterhandsundersökningar i bl. a. Norrköping, som under en period av ca 15 år blev av med omkring 9 000 tekojobb, visade att mellan 20 och 25 % av dem som fick sluta inte fick några nya arbeten, främst av åldersskäl och lokal bundenhet.

Påfrestningarna både fysiskt och mentalt på enskilda skall inte förbises. Från samhällets sida kunde man inrikta sig på att söka bistå, underlätta förändringen, se till att strukturförändringens former blev mera socialt acceptabla. Fackligt krävde man mera tid för förhandlingar och gemensamma undersökningar. Ingen nedläggning förrän nya arbetstillfällen fanns tillgängliga, det var ett av kraven.

Detta förutsätter att det går att få fram de nya arbetena.

I det avscendet såg också 1960-talet gynnsamt ut, i en total belysning, även om lokala svårigheter fanns. 1960-talet kunde likaså uppvisa en hög investeringsnivå på de flesta områden av samhälls- och näringsliv, industri, bostäder, skolor, sjukhus, vägar osv. Produktiviteten i industrin ökade genomsnittligt med nära 7 % per år under hela 1960-talet.

Byggnadsindustrin och verkstadsindustrin gav flera hundra tusen nya arbeten. Service och offentlig verksamhet växte. Arbetskraften räckte inte till. Invandringen blev stor. Kvinnorna önskade i ökad omfattning arbete utanför hemmen och fyllde under senare delen av 1960-talet det växande arbetskraftsbehovet.

Till bilden hör naturligtvis också den minskade arbetstiden och den förlängda semesterledigheten.

Det var, herr talman, i den här utvecklingsfasen som vi på tekosidan hade att notera den första stora utflyttningsvågen ur landet. Företagen flyttade till främst Finland och Portugal. På några år fördes omkring 10 000 arbetstillfällen ur landet. Lönerna var väsentligt lägre i de länderna än i Sverige, och konkurrensen mot en stigande import sökte man klara genom utlandsetableringar. Men de jobben behövdes ju trots allt här hemma! Inte minst

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Norrland ropade efter arbete för kvinnorna. Mera lika villkor i landets skilda delar hade som förutsättning nyetableringar i de sysselsättningssvaga och fattiga regionerna. Frågan ställdes: Kunde man inte stoppa flyttningsströmmarna av tekojobb och med hyggligt bistånd till teknisk utrustning även på beklädnadsområdet uppväga en del av kostnadsskillnaden i förhållande till exempelvis Finland? Försöken i den riktningen var bakgrunden till Eisers- och Algotsetableringarna i Norrland. Tyvärr har vi nödgats konstatera att svårigheterna med Norrlandsetableringarna blev större än man kunnat ana. Men även svårigheter är till för att övervinnas. I stället för att söka bibehålla produktion och sysselsättning ställer nu regeringen in sig på att via Statsföretag avveckla verksamheten på detta område som på så många andra.

Jag läste uppmärksamt handelsministerns uttalande i går kring det handelspolitiska temat. Han sade bl. a. att då näringspolitiska åtgärder vidtas måste de inriktas på en omstrukturering av de företag som på sikt är livskraftiga och på en avtrappning i socialt godtagbara former av icke lönsam produktion.

Enligt uppgifter är den nya koncernledningens plan för att nå den målsättning om lönsamhet, som regeringen och utskottsmajoriteten nu vill besluta om, att helt lägga ned verksamheterna i Skellefteå och Lycksele samt minska personalen med ytterligare 400 i Borås. Är det sådana förändringar som skall betraktas som socialt godtagbara former? Frågan är berättigad också utifrån de planer från den nya statliga tekokoncernens sida som tycks innehålla betydande investeringar i Finland och i andra lågprisländer.

Det finns, herr talman, åtskilligt i regeringens hantering av de här frågorna som man blir betänksam inför. Till de sakerna hör redovisningen av den efterföljande handläggningen av företaget Rydboholm. När försörjningsberedskapsplanen diskuterades var vi kritiska mot bl. a. den snabba nedläggningen av Rydboholmsindustrin. Vi kunde se en nedläggning på längre sikt som nödvändig men ställde önskemål om längre avvecklingstid. Men på *en* punkt – detta var en viktig sådan – var vi upplysta om att produktionskapaciteten vid Rydboholm icke var erforderlig: i ett försörjningsprogram. Resignerande kunde vi alltså godta huvuddragen i propositionen från i höstas med en viss tidsförskjutning. De uppgifter vi nu under hand fått ger emellertid ett annat innehåll åt problemet. Produktionsutrustningen är i behåll och skall inte, som vi hade uppfattat, läggas i malpåse utan flyttas över till Norrköping för att där installeras och användas i produktion. Men det är en orimlig ordning att ta bort arbetstillfällena för omkring 130 människor i Rydboholm och Boråsregionen och flytta dem till Norrköping, söka efter ny arbetskraft där och ta upp produktionen igen. Riktigare hade varit att bibehålla verksamheten i Rydboholm, även om detta skulle ha föranlett omförhandling med berörda företag. Om det skulle leda till en ändring av villkoren, handelsministern, är vi beredda att välvilligt pröva det.

Vi känner oss i detta avseende helt vilseledda. Uppenbarligen är det inte enbart oppositionen som i denna fråga känner sig överraskad, för att använda ett milt uttryck. Av interpellationsdebatten häromdagen kring Rydboholms-

problemet framgår att bl. a. herr Arne Persson kände sig både besviken och upprörd. Nog finns det väl anledning för regeringen att göra en omprövning av Rydboholmsproblemet.

Herr talman! Vår diskussion i dag gäller antingen en total reträtt från samhällets engagemang för att lösa en del av sysselsättningsproblemen i norr eller en nyinriktning av politiken på ett väsentligt försörjningsområde för att försöka bevara en rimlig andel åt en egen industri. Diskussionen om att söka bevara den industri inom teko- och skoområdet som vi nu har kan inte föras utan att man också uppmärksammar att vi under de senaste åren har fått vara med om en helt annorlunda utveckling i fråga om ekonomi och sysselsättning. Ingen kan i dag säga: Det går an att lägga ned företag – nya jobb står lediga runt hörnet.

Vi har fått skuggor över den tidigare utvecklingsoptimismen. Konkurrensen hårdnade på exportmarknaden. Det blev ekonomiska svårigheter, arbetslöshet och minskad efterfrågan inom OECD. I land efter land hade man byggt upp en industri som tillverkade vad svensk industri förmådde prestera – om inte lika bra, så oftast billigare. Det var ingen självklarhet att vår verkstadsindustri skulle kunna fortsätta sin expansion och ge oss ersättningsjobben. Det har vi fått erfa under 1970-talet. Man fick inom industrin ägna mera tid och kraft åt att försvara positionerna.

Om jag också bara nämner stålindustrin, varven och skogsindustrin, så gör jag det inte för att irritera industriministern utan bara för att konstatera vilka problemområden vi har att brottas med. Vi måste notera att vi just nu inte ser något påtagligt tillväxtområde för industrin som kan ersätta bortfall av jobb inom vissa områden.

Visst har vi, herr talman, ett väldigt behov av nya tjänster inom den offentliga verksamheten och servicen, men det skall finnas en ekonomisk förutsättning för en effektiv, konkurrenskraftig industri.

Problemen för beklädnadsindustrin måste ses i den här belysningen. I denna bransch har företagsnedläggningarna och sysselsättningsraset varit mest omfattande under de senaste åren. Antalet sysselsatta inom beklädnadsindustrin var i januari 1976 ca 58 000. I januari 1978 är siffran 46 000. Men för att få bilden klar kan man tillfoga att i fjol varslades inom den här industrin 5 674 personer om avsked och under januari–februari i år ytterligare ca 1 200 personer.

Till detta skall läggas de uppgifter vi har fått i dagarna och senast i dag på förmiddagen. Det gäller varsel för 600–800 jobb i Algotsföretagen – den nya statliga koncernen. Nu är det fråga om ytterligare 200 varsel för anställda inom Eisers anläggningar i Halmstad, Sjöbo och Malmö. Det betyder sammanfattningsvis att under tre månader av det här året har vi ca 1 000 varsel varje månad.

Textilrådet och konfektionsindustriföreningen anförde inför näringsutskottet i en promemoria, daterad i januari i år, att "om den nuvarande importandelen fortsätter och appliceras på 1977 års importandel, som ligger runt 80 %, torde konsekvenserna för tekoproduktionen i Sverige vara uppenbara". Och promemorian fortsätter: "Man måste utgå från att kraftiga

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

neddragningar i produktionen mycket snart resulterar i avveckling av produktionskapacitet. Den relaterade utvecklingen får alltså svårartade konsekvenser för såväl produktion, sysselsättning som försörjningsberedskapen inom tekosektorn." Motsvarande synpunkter har framförts av de fackliga organisationerna, och industriverket har varnat för att vi inom en femårsperiod kan komma ned till ett sysselsättningstal för beklädnadsbranschen som är under hälften av vad det är i dagsläget. Det skulle resultera i att vi om något år har en kapacitet som bara täcker ca 15 % av vad vi normalt behöver av kläder, och kanske 10 % när det gäller skor.

Under höstens diskussion av denna fråga ansåg vi socialdemokrater att behovstäckningen från den egna industrin borde vara omkring 30 %. Det är således förståeligt om vi redan under behandlingen i höstas av frågan om försörjningsberedskapen kände en stark oro för att de av regeringen föreslagna åtgärderna inte var tillräckliga. Det blev också ett enhälligt näringsutskott som samlades kring en skrivning som ställde förhoppningar på en regeringens samlade plan eller enhetliga grepp för att klara en framtida svensk beklädnadsindustri omkring den diskuterade 30-procentsnivån.

Mera som en parentes, herr talman, vill jag säga att det bara kan bero på ovanan att bli emotsagd av sina egna vänner då industriministern Åsling i ett par debatter här i riksdagen under våren icke haft klart för sig att det var ett samstämt näringsutskott som hoppades på ett mera reellt förslag från regeringen i dessa frågor.

Om de borgerliga ledamöterna i utskottet nu finner sig tillfreds med industriministerns proposition om tekostöd som komplement till handelsministerns förslag tidigare har de givetvis själva att svara på. Enligt utskottsmajoritetens skrivning förefaller det vara så.

Det är inte enbart reservanterna i utskottet som har en mycket kritisk uppfattning om de förslag som här föreligger och känner stor besvikelse över att regeringen inte sökt presentera en samlad lösning på problemen. I stället fortsätter tuvhoppningen.

Enligt Dagens Nyheter säger industriminister Åsling följande: "Jag hade hoppats att vi skulle kunna klara Norrlandsfabrikerna, men de inom Eisers koncernledning som studerat läget säger att det inte går. Vi måste nu undersöka vad vi kan göra." DN fortsätter: "Åsling utlovar en plan för den totala svenska framtida tekoindustrin tidigast till försommaren."

Det är detta som jag avser när jag säger att det är en tuvhoppning som industriministern ägnar sig åt. Han lovar en plan gång efter annan utan att vi får en konkretisering av det som regeringen vill utföra.

Beklädnadsarbetarnas förbunds ordförande uttalade häromdagen en allvarlig varning. Han sade att vad som nu skett är att grunden för 1980-talets tekoindustri håller på att raseras helt. Varningen är sannerligen icke obefogad.

Socialdemokraterna har föreslagit lösningar som dels skulle ge oss en försörjningsberedskap vid en rimlig nivå, dels skulle bevara den huvudsakliga sysselsättning vi i dag har inom beklädnadsområdet. Vi kan inte se det som ett brott mot en frihandelsvänlig politik, om vi bestämmer oss för att

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

möjliggöra för en egen industri att behålla omkring en fjärdedel av den svenska marknaden. Den övriga delen, 70 å 75 %, kommer av allt att döma importen att ta hand om.

Om man skall nå ett sådant resultat som vi eftersträvar erfordras att vi bestämmer oss för nivån för egen täckning och planerar industrin därefter. Det innebär ju inte att vi vill ha ett skydd som konserverar vår produktion till storlek och teknisk utrustning. En fortsatt utveckling av produktiviteten är en förutsättning som naturligtvis i tid och längd kan påverka sysselsättningen även om produktionsutrymmet tas i anspråk. För att ge stöd åt ett sådant arrangemang får man då i inledningsskedet berätta om att inga avskedanden nu får ske. Vi säger därför nej till den neddragningsplan i den nya statliga tekokoncernen som regeringen under hand uppenbarligen har godtagit. Samtidigt måste vi söka trygga sysselsättningen genom bidrag från offentlig upphandling, avtalsmässig begränsning av importen, ändrad prissättning i handelsledet och strukturstöd. Att möjligheter finns visar, så långt vi kan bedöma, de förhandlingsresultat som regeringen åstadkommit med några av lågprisimportstaterna. Vi ger gärna ett erkännande härför. Vi skulle vara ännu mer till freds om regeringen också i dessa förhandlingar tog upp en diskussion om att i avtalen föra in någon form av social klausul, som inriktades på en ökad likställighet i arbetet och därmed konkurrensvillkoren.

Men i motståndet mot andra åtgärder, som exempelvis skolicensieringen, är envisheten stor från regeringens sida. Enligt de uppgifter jag har och som jag redan hänvisat till steg skoimporten från tiden före licensieringens upphävande till efterföljande kvartal med ungefär sju procentenheter. Måne det bara var en ren tillfällighet, herr handelsminister?

Vi har närmare preciserat våra förslag i motioner och reservationer, för vilkas innehåll andra företrädare för vårt parti kommer att redogöra. Vi känner en viss tillfredsställelse över att utskottets ledamöter har kommit överens på några punkter, främst om begäran av en tekodelegation men också om partsrepresentanter.

Men, herr talman, delegationens uppgift blir omöjlig om den inte får arbeta med mer bestämda besked om vad vi ställer upp som mål för dess arbete i fråga om omfattning och karaktär på den industri vi vill bevara. Vi måste också ge den tidsutrymme och medel för att ge trygghet åt företag och anställda i en så betydelsefull verksamhet som det här är fråga om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som den socialdemokratiska utskottsgruppen har fogat till betänkandet.

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Socialdemokraterna har till näringsutskottets betänkande 1977/78:41 fogat sju reservationer som jag inledningsvis vill yrka bifall till.

Rune Johansson i Ljungby har i sitt anförande gett en översiktlig och allmän beskrivning av den ekonomiska och industriella utvecklingen och också om tekoindustrin i sammanhanget i det här landet. Han har även angett

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

socialdemokraternas förslag till hur man i stort skall gå till väga för att lösa de här problemen. Jag skall därför i mitt anförande ta upp våra motioner och de reservationer vi fogat till betänkandet och också något ta upp det förslag till en statlig tekokoncern som regeringen lagt fram.

Det bör vid det här laget stå helt klart för alla i den här kammaren att krisen inom tekoindustrin är långt allvarligare än vad man tidigare trott. Den negativa utvecklingen har accelererat under den senaste tiden, och vi är nu när det gäller flera tekoprodukter långt under den gräns som kan tolereras ur försörjningsberedskapssynpunkt. När vi i näringsutskottet behandlade de delar av propositionen 1977/78:42 jämte motioner som överlämnats till oss från försvarsutskottet kom vi överens om, och det var alla i utskottet eniga om, att uppskjuta behandlingen till dess vi skulle få ytterligare en proposition, som regeringen aviserat – detta för att vi förväntade oss att vi då skulle få en samlad plan och målsättning för hur vi skulle ha tekoindustrin dimensionerad i det här landet. Vi hade nämligen i den socialdemokratiska motionen krävt en sådan plan, men i propositionen 42 fanns ingen sådan plan redovisad.

När vi nu fått den proposition vi väntat på – nr 37 – nödgas vi konstatera att regeringen inte heller där har angett någon målsättning eller någon långsiktig plan för tekoindustrin.

Vi har alltså både i motion 47 och i motion 1643 begärt en sådan samlad plan och målsättning för den svenska tekoindustrins framtida utveckling, men utskottets borgerliga ledamöter har inte gått oss till mötes. Det måste anses som självklart att om vi skall klara försörjningsberedskapen, sysselsättningen och omstruktureringen inom teko, måste vi först och främst ha en målsättning och sedan lägga upp en plan för hur vi skall nå detta mål. Gör vi som den borgerliga regeringen länge gjort, som bara skjuter problemen framför sig, så kommer den svenska tekoindustrin att försvinna. Den är faktiskt med rasande fart på väg. Socialdemokraterna har i sina motioner visat vilka vägar man bör gå.

Vi begärde i motionen inrättande av en särskild delegation för att leda och samordna de åtgärder som behöver vidtas på olika områden för att omstrukturera och effektivisera tekoindustrin. Till denna begäran har utskottsmajoriteten varit positiv så till vida att man menar att förslaget skall nogt övervägas.

Vi menar emellertid att man nu borde begära hos regeringen att en delegation inrättas, och vi har också reserverat oss på den punkten.

Vi har i motion nr 47 när det gäller upphandlingen av tekovaror ansett att den nuvarande skyldigheten för vissa myndigheter att samråda med överstyrelsen för ekonomiskt försvar för beställningar skall utsträckas till att gälla alla myndigheter och att denna samrådsskyldighet också skulle gälla Kommun- och Landstingsförbunden, när det gäller anbud av mer omfattande upphandling av teko- och skoprodukter. Även där har utskottsmajoriteten varit positiv så långt att man anser att regeringen nu bör överväga att utsträcka samrådsskyldigheten vid upphandlingen av tekovaror. Men man vill så att säga inte lagfästa detta. Även om vi på den punkten inte nådde

ända fram", anser vi att vi nu kan nöja oss med den framgång vi haft på denna punkt.

Innan jag går in på reservationerna 3 och 5, som gäller skorna, skall jag nämna några ord om reservation nr 4, som gäller detaljhandelns prissättningsmetod.

Vi har i motion nr 47 pekat på att det finns ett omfattande material som belyser den faktiska situationen i fråga om konsekvenserna av de prissättningsmetoder som nu tillämpas av detaljhandeln. Den socialdemokratiska regeringen gav också 1974 statens pris- och kartellnämnd i uppdrag att försöka förhandla fram andra principer för påläggen, men dessa förhandlingar blev resultatlösa.

Detaljhandeln använder sig av ett procentuellt påslag. För att belysa hur prissättningen kan slå kan jag nämna att under hösten 1976 låg importpriserna på långbyxor i genomsnitt 10 kr. lägre, på skjortor och blusar 20 kr. lägre samt på kostymer, överrockar och kappor mellan 40 och 45 kr. lägre än de svenska tillverkarnas priser. För samtliga plagg låg importpriserna omkring 25 % lägre än priserna på motsvarande svensktillverkade varor. I den undersökning som gjorts om detta framhålls att prisskillnaderna i leverantörsledet förstärks i detaljhandeln, beroende på det tillämpade påläggsförfarandet.

Trots detta fäster den borgerliga regeringen nu sina förhoppningar vid att det nya utredningsarbete som den initierat – och som skall vara klart våren 1978 – skulle leda till ändrade prissättningsmetoder. Utskottsmajoriteten vill inte heller gå med på vårt krav att om inte en frivillig överenskommelse i saken kommer till stånd inom branschen, så bör frågan regleras genom lagstiftning. Man litar helt på branschens goda vilja, trots att det tidigare visat sig att den viljan inte finns.

I motion nr 601, som väcktes under allmänna motionstiden av socialdemokraterna i försvarsutskottet, tar man upp åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen på skoområdet. Det står nu helt klart att de åtgärder som regeringen föreslog i propositionen 1976/77:85 endast haft en uppehållande effekt. Den propositionen kritiserades också från socialdemokratiskt håll, och man visade i en motion vilka åtgärder som behövde vidtas för att klara försörjningsberedskapen och att ett betydligt aktivare samhällsengagemang var nödvändigt. Vad som anfördes i den motionen har tyvärr visat sig stämma. Vi är nu skrämmande nära den nivå på 2,5 miljoner producerade skor som regeringen fann önskvärd i propositionen 85. Skoimporten har fortsatt att öka, och i dag är 80 % av läderskorna importerade.

Man kan inte bortse från att de importrestriktioner som den borgerliga regeringen avskaffade är en bidragande orsak. Importen ökade markant under 1977. Motionärerna begär nu en omprövning av föregående års riksdagsbeslut och anvisar också riktlinjer för politiken för att trygga försörjningsberedskapen. Den borgerliga majoriteten i utskottet vill inte tillstyrka motionärernas krav trots att man måste inse att det behövs snabba åtgärder och att det är nödvändigt med en samordning av skoföretagen.

Utskottsmajoriteten utgår från att regeringen, om så visar sig nödvändigt,

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

vidtar erforderliga åtgärder. Om de åtgärderna kommer att baseras på det förslag som skodelegationen under ledning av professor af Trolle har lagt fram innebär det att man för att klara försörjningsberedskapen behöver pumpa in ett drygt hundratal miljoner kronor i skobranschen. I de förslag som jag har sett från skodelegationen finns det ingenting om att man skall ha ett samhällsengagemang eller att man på något sätt skall samordna företagen inom skobranschen. Men detta kanske handelsministern kan ge besked om.

Jag kommer nu in på förslaget i propositionen 73 om en statlig tekokoncern. Socialdemokraterna har i motionen 1643 slagit fast att vi inte har något att erinra mot ett statligt textil- och konfektionsföretag. De anställda inom Algots t. ex. har vid ett flertal tillfällen krävt detta, och jag framförde också de kraven vid vår förra debatt om tekoindustrins framtid. Men det finns en del frågor i propositionen som det finns anledning att kritisera. Först och främst har inte industriministern i propositionen angett någon målsättning för tekoindustrin i dess helhet och f. ö. inte heller för den statliga tekokoncernen. Men han går ändå med på att mellan 1 500 och 2 000 personer skall avskedas under en tvåårsperiod inom det statliga bolaget. Risken för att det blir fler är väldigt stor. Vi har, som Rune Johansson i Ljungby tidigare nämnde, i pressen sett att 400 anställda vid Algots i Borås skall varslas om uppsägning och att fabrikerna i Lycksele och Skellefteå skall läggas ner. Det är Algots företagsledning som har lagt fram förslaget. Vi har i morgonekot i radion i dag hört att Eiser kommer att varsla vid sina anläggningar i Halmstad, Sjöbo och Malmö. Inom Eiser kommer man också att lägga ner fabrikerna i Ångermanland vid årsskiftet, om inte väsentliga statliga bidrag ges.

Beklädnads fackliga representanter i den programgrupp som arbetar med Algots framtida organisation har efter vad vi erfarit inte på något sätt ställt sig bakom de framförda förslagen utan kommer att avvisa dem och lägga fram egna förslag. Vi ställer oss helt bakom den skrivelse som Beklädnadsarbetarnas förbund har skickat till industriministern där man säger:

”Från Beklädnads sida utgår vi från att industriministern inte kommer att acceptera att ytterligare nedskärningar görs i Algotsföretagen, dels innan regeringen fastlagt den framtida produktionsnivån för svensk tekoindustri, dels och absolut inte innan de arbetsgrupper som nu arbetar med att finna alternativ sysselsättning för de Algotsanställda nått resultat. De som sägs upp från Algots ska inte behöva lämna företaget innan nya arbeten är ordnade.”

Jag vill fråga industriministern hur han ser på förslaget och vilka åtgärder han ämnar vidta med anledning av det varsel Eiser har aviserat. Ge besked, Nils G. Åsling! Jag vet att det sitter flickor på läktaren och väntar på det. Anser herr Åsling att detta är acceptabelt? Jag vill erinra om att enbart under januari-februari i år har ca 1 200 anställda inom teko varslats om uppsägning och att sedan 1970 mer än hälften av alla inom beklädnadsindustrin berörts av varsel. Vad en nedläggning av fabrikerna i Lycksele och Skellefteå skulle innebära för de anställda kan innefattas i ett enda ord, nämligen katastrof.

Hagar Normark kommer i sitt anförande att närmare beröra konsckven-

serna av en nedläggning av fabrikerna i Västerbotten. Låt mig bara säga att jag anser det vara förunderligt att man inte inväntar de förslag till alternativa sysselsättningar för Algots anställda som arbetsgrupper på olika håll arbetar med.

Vi har också i vår partimotion krävt att inga väsentliga personalnedskärningar får ske inom det statliga bolaget innan statsmakterna fastställt en plan för den svenska tekoindustrins utveckling. När det gäller våra företag i Västerbotten skulle jag vilja fråga mina borgerliga kolleger på Västerbottensbänken var de står när det gäller Algots i Västerbotten. Rune Ångström från Lycksele, Jan-Ivan Nilsson i Tvärålund, Börje Hörnlund och Svca Wiklund från Skellefteåområdet: Godtar ni dessa besked som vi fått via pressen om nedläggning av två fabriker? Jag kommer noggrant att följa röstningen i kammaren.

Den omstruktureringsperiod som föreslagits i propositionen anser jag vara för kort, speciellt för ett ekonomiskt så nedkört företag som Algots. Det förefaller orimligt att begära att företaget på så kort tid skall bli ekonomiskt lönsamt. Man har i propositionen inte på något sätt tagit in samhällsekonomiska eller regionalpolitiska bedömningar – något som var mycket väsentligt vid etableringen av Algots i Norrland – utan regeringen förlitar sig helt på företagets sociala ansvar. Hur det fungerar har vi sett i många andra sammanhang, och vi har nu fått ytterligare bevis genom de föreslagna åtgärderna inom Algots. Socialdemokraterna har i reservationen 7 följt upp de krav man ställt angående sysselsättningen och instämmer i vad minoriteten i arbetsmarknadsutskottet anfört i sitt yttrande till näringsutskottet, nämligen att produktionen bör hållas på nuvarande nivå i avvaktan på en samlad plan för tekoindustrins framtida utveckling och att personalinskränkningar i de statliga företagen inte bör förekomma. Man bör också sträva efter att undvika nedläggningar och personalinskränkningar i de privata företagen.

Så till sist, herr talman, några ord om medelstillskottet till Statsföretag. Vi motsätter oss inte att Statsföretag AB får ett medelstillskott på 190 milj. kr., men vi tvivlar starkt på att de pengarna kommer att räcka. De är vad vi kan förstå i stort sett redan in-tecknade, och det kan innebära att nedläggningar inom den statliga koncernen kommer att ske i snabb takt. Det har vi redan fått belägg för.

Vi tog upp våra farhågor i utskottet och försökte få de borgerliga ledamöterna att gå med på en skrivning som innebar att man skulle kunna ompröva finansieringen om våra farhågor visade sig vara riktiga. Men inte ens en så stillsam begäran kunde man gå med på. Vi har alltså framfört våra krav i en reservation, som jag härmed yrkar bifall till.

Herr talman! Vi kan i näringsutskottets betänkande konstatera att vi haft framgång med vissa av våra krav dels genom bifallsyrkanden, dels genom positiva skrivningar. Det är bara att beklaga att den borgerliga utskottsmajoriteten inte har följt våra motionskrav helt. Förhoppningsvis kommer detta att ändras här i kammaren i dag. Jag är nämligen övertygad om att det kommer att visa sig att de förslag som vi har ställt och de vägar som vi har angett för att lösa tekoindustrins problem måste till om vi skall klara

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

tekoindustrins framtida utveckling.

Herr talman! Jag ber återigen att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationer som är fogade till näringsutskottets betänkande nr 41.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Regeringen och nu riksdagens näringsutskott vill att ett kortsiktigt vinsttänkande skall styra politiken inom tekoområdet. Tekobranschen har sedan 1965 minskat antalet sysselsatta med hälften. Nu skall minskningen fortsätta, fastän i dag i statlig regi.

Nedläggningspolitiken vid det snart beslutade statliga tekoföretaget skall komma att omfatta inemot 2 000 arbetstillfällen. 2 000 människor skall mista sina jobb. Jag undrar: Kan utskottets talesmän se dessa 2 000 i ögonen och säga att man har gjort allt för att rädda dessa människors rätt till arbete? Möt dem och säg att de blir arbetslösa men att de ju får bli arbetslösa under en omstruktureringsperiod. Se dem i ögonen och säg att företagen ju skall ge vinst. Tala sedan till dem om företagens sociala ansvar.

Bered er dock på att dessa människor inte kommer att tro er. För dem skall arbetslösheten bli verklighet. De skall mot sin vilja ställas utanför produktionslivet. Deras förmåga att arbeta skall inte komma till användning. Det de kan, den yrkeskunskap som de har skaffat sig, skall nu bli värdelös. De kamratband och den arbetsgemenskap som de har skapat trots ett slitigt och lågavlönat arbete skall lösas upp. Det är deras arbete det gäller. För riksdagen är deras arbete bara en fråga bland många. För dem gäller det livsvillkoren.

Detta borde kammarens ledamöter ha i åtanke, när vi nu snart går till beslut. Det är lätt att fatta beslutet om att "de statliga insatserna bör ta sikte på att den nya tekokoncernen inom ett par år skall bli lönsam. Detta mål kan medföra att personalstyrkan i koncernen kommer att minska." Det är lätt för riksdagsmajoriteten att uttala detta, men det är värre för dem som skall bli övertaliga.

Det är lätt för riksdagen att säga: "Hur detta skall genomföras bör primärt ankomma på företaget och de anställda." Men för dem som snart inte är anställda blir det desto värre att genomleva. Och de utskott som har behandlat ärendena och den riksdagsmajoritet som snart röstar igenom utskottens och regeringens åsikter skall inte på detta sätt få skjuta frågan ifrån sig. På förslag av regeringen kommer riksdagsmajoriteten snart att fatta beslut som ökar arbetslösheten.

Finns det då alternativ? Ja, sådana måste finnas och de finns. Men de passar kanske inte de höga herrar som styr och ställer. Och de passar inte Algotsledningen och regeringen, som redan har beslutat att avskeda 700 anställda inom Algots, som ju skall ingå i det statliga tekoföretaget.

Så har vi dessutom det tidigare i dag åberopade beskedet från Eiser i Halmstad, Sjöbo och Malmö med troliga konsekvenser för företaget i

Ångermanland. Dessa beslut kommer alltså innan riksdagen har sagt sitt. Så säkra är de att nedläggningspolitiken skall få stöd här.

Reaktionen mot det här sättet att handskas med frågan mötte jag direkt bland anställda i Algots Nord i Skellefteå den dag i förra veckan när radion på morgonen hade förmedlat beskedet. Just det här var man upprörd över, medan man f. ö. konstaterade att man nu äntligen vet hur det ligger till och kan agera därefter.

Man agerar också, för det finns alternativ. Företagen behöver inte drivas bara efter företagsekonomiska linjer. Produktionen kan upprätthållas av samhälleliga och mänskliga hänsyn. Den grundprincipen skulle kunna läggas i botten, och utifrån den skulle vi sedan kunna använda de utredningsresurser och de experter som finns för att planera en produktion som försvarar sysselsättningen.

Vi skulle kunna ta ett krafttag för att rädda jobben, och skulle vi efter ordentliga satsningar ändå finna nedskärningar oundvikliga, så skulle vi inte nöja oss med det som kallas omstruktureringsperioder utan i stället se till att ingen behövde lämna sitt jobb förrän det fanns ett nytt arbete. Det här går att planera, men då måste de arbetande människorna sättas främst och inte kapitalistiska vinstprinciper.

Vänsterpartiet kommunisterna har i sina motioner i det ärende vi i dag behandlar visat den enda möjliga vägen, om man är intresserad av att rädda jobben och ta till vara den yrkesskicklighet som finns och den produkttradition som har utvecklats. Vi säger: Tekobranschen måste planeras. Den statliga delen bör ges inriktningen att med basplagg och s. k. basserier av slitstarka material skapa ett alternativ till modehetsen. Importandelen bör nedbringas med tio procentenheter under en treårsperiod – importen är dikterad av kapitalintressen och baseras i hög grad på skandalösa förhållanden för anställda, exempelvis i Sydkoreas textilindustri. Dessutom bör det övervägas att särskilt förbjuda kapitalflykt för tekobranschen. Vidare måste ett program snabbt utarbetas för att bryta Sjuhäradsbygdens ensidiga tekoberoende genom att statliga industrier inom andra områden lokaliseras dit.

Riksdagen kan besluta sig för att bryta nedläggningspolitiken. Men då bör den pressa fram en politik i enlighet med de riktlinjer vi anfört, inte fortsätta med det som Rune Johansson karakteriserade som tuvhoppning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk:s motioner 1977/78:48 och 1314.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Tekobranschens utveckling har sedan 1960-talet kännetecknats av en fortgående minskning i fråga om både produktion och sysselsättning. Näringsutskottet påpekar i det betänkande som kammaren nu behandlar att under de senaste två åren har branschens läge – trots att en lång rad av stödåtgärder satts in från samhällets sida – försämrats mycket snabbt. Det är uppenbart – som jag tidigare framhållit då vi här i kammaren debatterat dessa frågor – att statliga stödåtgärder inte är enda vägen till ökad sysselsättning. Tekobranschens problem sammanhänger främst med kost-

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

nadsutvecklingen, vilket ingen av de föregående talarna har berört. Den kraftigt ökade importkonkurrensen talar sitt tydliga språk.

I betänkandet redovisar utskottet att totala antalet sysselsatta sedan 1965 har minskat med mer än hälften och i november 1977 uppgick till ca 44 000, varav 38 700 kollektivanställda.

Den stora skillnaden i jämförelse med andra länder när det gäller den svenska kostnadsutvecklingen har bl. a. inneburit att importandelen på konfektionssidan är extremt hög – uppskattningsvis bortåt 80 %!

Enligt uppgifter som jag inhämtat visar en prognos för 1978 att de svenska arbetskraftskostnaderna inom tekobranschen inkl. arbetsgivaravgifter och övriga sociala kostnader beräknas uppgå till ca 35 kr. per timme.

Inom Sverige är timlönen i jämförelse med andra branscher ändå låg, men trots detta förhållande är motsvarande kostnad i Finland beräknad till ungefär hälften av det nämnda beloppet. Skillnaden i förhållande till England är ändå större. Prognosutfallet för 1977 – med reservation för kursvariationer – pekar på drygt 23 kronors skillnad! Självfallet är skillnaderna ännu större vid en jämförelse med de s. k. lågprisländerna. Man frågar sig därför hur man skall få de svenska konsumenterna att betala mellanskillnaden. Priserna baserar sig ju på de faktiska tillverkningskostnaderna.

Utskottet erinrar i betänkandet om industriverkets bedömning att produktionsvolymen inom trikå- och konfektionsindustrin i början av 1980-talet kommer att ligga 30–35 % under 1976 års nivå. Statistiska centralbyråns framtagna produktionsindex – till vilket branschens företrädare hänvisade då upplysningar lämnades inför utskottet – visar att redan tredje kvartalet 1977 har produktionen i förhållande till 1976 för beklädnadsindustri utom skor minskat med 33 %. Utvecklingen har alltså och dess värre gått oändligt mycket snabbare än vad industriverkets utredare förutsåg.

Redan tre kvartal efter det att utredningen Kläder i kristid lades fram har man kommit ned till en nivå som industriverket bedömde skulle inträffa först i början av 1980-talet. Räknar man med produktionsindex – fortfarande enligt statistiska centralbyrån – kan konstateras att produktionen för tredje kvartalet 1977 uppgick till endast 43 % av 1968 års volym samma kvartal.

Situationen kan också belysas av att orderstocken för beklädnadsindustrin med den 1 januari 1970 som bas och i löpande priser för de tre sista månaderna 1976 och 1977 utvecklats enligt följande:

	<i>Oktober</i>	<i>November</i>	<i>December</i>
1976	117	116	115
1977	92	90	83

Utvecklingen av orderingången för fjolårets tre sista månader jämförda med motsvarande tid 1976 tyder således på att tredje kvartalets produktionsnedgång kommer att fortsätta. Eftersom beräkningarna är gjorda i löpande priser betyder detta med hänsyn till inflationen att utvecklingen är sämre än vad de redovisade siffrorna antyder.

Trots insatta stödåtgärder i form av utbildningsstöd och äldrestöd, som

förutsätter att varsel icke utfärdas eller att utfärdade varsel återtas, har antalet kollektivanställda – enligt statistiska centralbyrån – mellan januari 1976 och oktober 1977 på konfektionssektorn minskat från 21 000 till 15 100, innebärande en minskning med 6 000 personer, eller i runt tal med 28 %.

Samtidigt som avvecklingstakten accelererar så ökar importen. Som exempel kan nämnas att tillförseln av kostymer tre kvartal 1977 jämfört med motsvarande tidsperiod 1976 minskat från 233 000 till 171 000 plagg samtidigt som importen ökat från 146 000 till 162 000 plagg. Medan importen har stigit har alltså den svenska andelen av produktionen blivit allt mindre.

Det är bl. a. mot denna bakgrund som man skall bedöma de nu aktuella insatserna för att underlätta strukturomvandlingen inom tekobranchen. Självfallet kommer utomordentligt stora krav att ställas på företagen i den strukturella anpassning som måste ske. Det måste bli fråga om omställningar vad gäller produktionsinriktning, teknisk uppläggning och arbetsorganisation.

Utskottet har i betänkandet behandlat två propositioner. I den första propositionen föreslås åtgärder för att säkra försörjningsberedskapen på tekoområdet. I den senare propositionen omfattar förslagen åtgärder som innebär ett vidgat statligt ägarengagemang inom branschen.

Kortsiktigt är det fråga om åtgärder för att säkra sysselsättningen med nuvarande struktur och arbetsorganisation. Långsiktigt måste det bli fråga om en anpassning till de förändrade marknadsförutsättningar som råder. Företagens uppgift i en marknadsekonomi är att tillgodose den efterfrågan på varor och tjänster som existerar i verkligheten.

Ansvaret för de strukturella omställningarna i berörda företag åvilar naturligtvis främst företagen och de anställda. Parterna får nu – genom statens stöd – större ekonomiska möjligheter att utöva detta ansvar. Det finns därför inte några skäl att staten tar över ansvaret på sätt som nyss har påkallats.

Däremot är det viktigt att staten inser sitt övergripande ansvar för utvecklingen inom tekobranchen och näringslivet i sin helhet. I den nuvarande marknadssituationen med hårdnande konkurrens – främst från andra länder vad gäller tekosektorn – betyder självfallet stödinsatser insatta punktvis stor risk för att snedvridning av konkurrensen uppstår och att utslagning av företag kan komma att ske på andra håll än där punktinsatserna har gjorts. Min personliga reflexion beträffande tekobranchens situation är att insatserna behövs men sannolikt är för små för att fullt ut lösa *alla* de problem som denna bransch nu har.

Men paradoxalt nog kan insatserna medföra att problemen flyttas till andra företag inom samma bransch som i dag kan klara sig utan samhällets stöd. Staten måste därför – som regeringen är väl medveten om – ta på sig ett ansvar för vad som sker. De förändringar som sker får inte genomföras på ett sådant sätt, att de skapar problem i nu lönsamma och utvecklingsbara företag.

Jag påpekade inledningsvis att industrins problem främst sammanhänger med kostnadsutvecklingen. De många varslen, som på senare tid kraftigt ökat, bekräftar detta förhållande. Under 1977 ökade varslen inom tekosek-

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

torn – enligt de uppgifter jag inhämtat – med 30 % i förhållande till 1976. Varslen skulle sannolikt ha ökat ännu mer om inte utbildningsstödet med den s. k. 25-kronan hade satts in. Åtgärden som sådan är ett av många uttryck för den aktiva sysselsättningspolitik som regeringen bedriver jämsides med den politik som de ärenden vi nu tar ställning till är ett uttryck för.

Varslen fortsätter emellertid. Eiser varslar nu, som tidigare har påpekats i debatten, ytterligare 200 personer på tre orter. I exempelvis mitt eget hemlän har ytterligare varsel tillkommit. Sjögrens konfektion i Floby har varslat 12 anställda om uppsägning och Timatrikå i Timmersdala 14 personer. Det kan, att döma av det antal personer som det är fråga om, förefalla som om nedläggningarna är av mindre betydelse, men jag måste starkt markera att på de små orter det här gäller blir följdverkningarna mycket allvarliga. Sannolikt kan flera liknande exempel från andra län redovisas i nuvarande krissituation för branschen. Vad som sker är symtomatiskt för svagheten i svensk ekonomi. Den viktigaste åtgärden, som på sikt kan förbättra situationen för arbetslivet i sin helhet, är att få fart på aktiviteten i svensk ekonomi med generell verkande åtgärder.

Vi kan nu konstatera att det råder bred enighet om att kraftfulla åtgärder på flera områden är nödvändiga för att stärka tekoindustriernas konkurrenskraft. Detta framgår inte enbart av skrivningarna i propositionerna och i utskottsbetänkandet utan även i de många motionerna. Denna debatt kommer också att visa det. Vad det däremot råder delade meningar om är omfattningen och inriktningen av de i propositionerna föreslagna åtgärderna.

Reservanterna efterlyser mera av planering och samordning. Det är inte fråga om att propositionerna skall avslås. Socialdemokraterna visar numera en mera realistisk attityd till de föreslagna åtgärderna än vad som varit fallet tidigare, då dessa frågor varit uppe till behandling i kammaren. De menade tidigare att företagen skulle överlämna eller delegera den del av beslutanderätten som berördes av stödåtgärderna – och i förlängningen av resonemanget framskyttade det att villkoren skulle förvandlas till krav på regelrätt förstatligande. Det fanns med andra ord inbyggda hot om socialisering. Nu har detta förvandlats till krav på "övergripande planer för samhällets insatser på tekoområdet", som vi nyss hörde Lilly Hansson plädera för.

Det är inte främst kapitalförsörjningen eller ägarstrukturen utan den låga lönsamheten som utgör dagens huvudproblem – inte enbart för tekobranschen utan för näringslivet som helhet. Kostnadssituationen ändras inte genom ändrade ägarförhållanden.

Vi har tidigare kunnat konstatera att det av staten hälftenägda Eiser inte har kunnat klara sig bättre än det tidigare enskilt ägda Algots. Inte heller har statens engagemang i Eiser utgjort någon garanti för att avtalet mellan företaget och den dåvarande socialdemokratiska regeringen kunde hållas till alla delar. Näringsutskottet har utgått ifrån att en helhetsbedömning av tekobranschen fortlöpande pågår. Situationen är sådan att åtgärder måste sättas in i såväl kortsiktigt som långsiktigt perspektiv. Utskottet har därför ställt sig bakom de förslag som redovisas i propositionerna.

Därutöver markerar utskottet att det utgår från att man från regeringens sida med hänsyn till försörjningsberedskapen kommer att vidta kraftfulla åtgärder i god tid för att bromsa nedgången innan produktionskapaciteten går ned till en kritisk nivå. Enligt handelsministern skall överstyrelsen för ekonomiskt försvar och industriverket få i uppdrag att följa utvecklingen. Detta bör enligt utskottets mening möjliggöra ett snabbt inskridande från regeringens sida. Med hänsyn härtill samt till den i propositionen 42 förutsatta långsiktiga planen för hur försörjningsberedskapen skall upprätthållas har utskottet inte funnit skäl att biträda reservanternas förslag.

På motsvarande sätt kommer utvecklingen på skoområdet – vilken tagits upp i reservationerna 3 och 5 – att följas av berörda myndigheter. Utskottet utgår från att regeringen vidtar de åtgärder som kan bli aktuella. Inom kort kommer skodelegationen att avge sina förslag, och enligt vad utskottet erfarit övervägs nu åtgärder inom regeringskansliet för stöd till skobranschen.

Vad sedan beträffar handels prissättningsmetoder hänvisar utskottet till pågående utredningsarbete av en arbetsgrupp inom prisregleringskommittén. Resultatet väntas föreligga inom kort, varför utskottet inte funnit skäl att föreslå riksdagen att göra en särskild framställning, som motionärerna har begärt.

Likaså avstyrker utskottet motionskraven på ändrade medelstillskott för den statliga tekokoncernen. Propositionens förslag grundar sig på särskilda utredningar i frågan. Avsikten är att uppnå normal kommersiell finansiering, balanserad med kravet att de statliga företagen inte får sättas i en särskilt gynnad ställning i förhållande till andra företag inom samma bransch.

Utskottet har dock i likhet med arbetsmarknadsutskottet framhållit att medel bör ställas till förfogande i den mån statliga företag får speciellt viktiga regionalpolitiska eller försörjningsberedskapspolitiska uppgifter.

Beträffande ursprungsmärkningen, som tagits upp i en motion, kan utskottets skrivning möjligen uppfattas som långtgående. Men det är inte avsikten att tvinga fram ett omfattande krångel på det här området, om någon nu skulle tro det. Tvärtom är det fråga om riktlinjer för att främja frivilliga överenskommelser mellan konsumentverket och tekobranschen.

Tillämpningen måste självfallet ske med omdöme, och åtgärderna måste vara enkla och praktiska. Även om avsikten enbart är att förbättra informationen till konsumenterna bör det enligt min mening inte bli fråga om att märka varje enskilt småplagg. I många fall kan det räcka med upplysningen att det är en importvara. Det får under inga förhållanden bli fråga om åtgärder som kan upplevas som någon ny form av byråkrati!

Jag förutsätter att man noga följer effekterna av föreslagna åtgärder. För egen del vill jag klart markera att om åtgärderna skulle leda till handelspolitiska motåtgärder från andra länder gentemot vår export, måste vi vara beredda att snabbt ompröva våra åtgärder. Även om jag biträtt förslaget med viss tvekan har jag dock funnit det värdefullt att nu pröva hur en sådan här möjlighet kan gagna oss i den situation vi befinner oss i.

Frågan om de statliga tekoföretagens möjligheter att komplettera inhemsk tillverkning med import eller egen produktion utomlands tas upp i två

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

motioner. Utskottet konstaterar att avsikten med förslagen i propositionerna är att säkra sysselsättning och produktion i Sverige. Utskottet har därför stor förståelse för motionärernas synpunkter och finner det angeläget att frågan om åtgärder i dylika syften blir föremål för närmare utredning. Utskottet föreslår därför att riksdagen skall uttala sig i den riktningen.

Beträffande de sysselsättningspolitiska aspekterna biträder utskottet arbetsmarknadsutskottets yttrande, vilket jämte försvarsutskottets yttrande redovisas i betänkandet. Vad särskilt gäller situationen för Brasons fabrik i Skövde, som tagits upp i motionen 605, kan konstateras att förhandlingar nu pågår om en försäljning till en privat företagare. Enligt de uppgifter jag inhämtat beräknas ett avgörande komma till stånd under vecka 12. Därmed upphävs beslutet som AB Eiser har fattat om nedläggning av denna enhet med 135 anställda i Skövde. Av dessa har 126 personer, varav 117 kvinnor, varslats om uppsägning. Genom privat företagsamhet kan tydligen tryggheten för dessa anställda garanteras.

Avslutningsvis, herr talman, skall jag kommentera det särskilda yttrande som Erik Hovhammar, Anders Wijkman och jag själv fogat till utskottets betänkande.

Yttrandet har avgetts med anledning av de synpunkter som framförs i motionen 1307 av andre vice talmannen Tage Magnusson och Hans Nyhage.

Vi delar motionärernas uppfattning att målsättningen skall vara att de statliga tekoföretagen successivt överförs i enskild ägo. Sådana åtgärder bör enligt vår mening kunna prövas inom den av industriministern nyligen tillsatta utredningen om Statsföretag AB:s verksamhetsinriktning. Starka skäl talar för ökade ägandespridningsåtgärder.

Vi instämmer vidare i motionärernas uttalanden beträffande vikten av att riksdagen fortlöpande hålls underrättad om utvecklingen inom tekobranschen. Av särskilt intresse härvidlag är sysselsättningsutvecklingen och konkurrensförhållandena.

Då vi erfår att det inom regeringen finns stor förståelse för de problem och frågeställningar som i detta sammanhang har berörts, har vi kunnat avstå från att ställa sådana yrkanden som motionärerna har begärt. Dock vill vi i det särskilda yttrandet understryka den vikt vi fäster vid de angivna frågeställningarna.

Herr talman! Med det anförda ber jag till sist att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) Kort genmäle:

Herr talman! Bara en fråga till herr Sten Svensson: Var ligger den nivå för produktionskapaciteten som ur försörjningsberedskapssynpunkt skulle kännas oroande för herr Svensson?

LILLY HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Sten Svensson uppehöll sig väldigt mycket, speciellt i inledningen av sitt anförande, vid att den låga lönsamheten och kostnads-

utvecklingen skulle vara den främsta orsaken till de bekymmer vi har inom tekoindustrin. Vi vet mycket väl att lönerna inom tekobranschen här i Sverige ligger högre än i de länder som Sten Svensson jämförde med och naturligtvis ännu högre än i lågprisländerna.

Man får en känsla av att Sten Svensson menar att problemen inte skulle ha uppstått eller i varje fall skulle lösas med sänkta löner inom tekoföretagen här i landet. Är det Sten Svenssons mening? Vi vet ju att tekobranschen är en låglönebransch i det här landet jämfört med annan industri.

Sten Svensson talar också mycket om omfattningen och inriktningen av stödåtgärderna, att planeringen fortgår, att han utgår ifrån att regeringen skall vidta snabba åtgärder om det visar sig nödvändigt, att olika instanser följer utvecklingen och att man håller på med den långsiktiga planeringen. Men, Sten Svensson, vad vi begärt är att planeringen och målsättningen skall vara klara innan man sätter in en mängd stödåtgärder. Det är det väsentliga – att först ha målet klart för sig för tekobranschens utveckling i det här landet och sedan genom en planering visa hur det målet skall nås.

Sten Svensson är också mycket oroad och vill gärna påpeka att statliga företag inte skall få fördelar framför privata, som ändå kan ha en lönsamhet och klara sig. Det är alldeles riktigt, och det håller vi med om. Men statliga företag skall inte heller ha sämre förutsättningar.

Jag vill bara påpeka vad som står i propositionen 73, att man i den statliga koncernen under 1978 och 1979 inte skall erhålla statliga lån, lånegarantier eller bidrag av industri- och sysselsättningspolitisk natur för tekoindustrierna inkl. s. k. äldre stöd. Detta får man alltså inte under den här omstruktureringsperioden på två år, trots att vi vet i dag att de 190 miljonerna som man ger den statliga tekokoncernen inte kommer att räcka till.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Sten Svensson tar i dag, som det så ofta har gjorts i debatten om den svenska tekokrisen, upp kostnaderna för svenska produkter i förhållande till importerade. I tidigare debatter har ju importberoendet försvarats med ett ständigt upprepande av fördomen, att den handel som domineras av stora internationella truster kan kallas fri, och att man vill slå vakt om denna fria handel.

Vi anser naturligtvis också att det är angeläget med ett omfattande internationellt handelsutbyte. Men eftersom det här just inom tekobranschen så påtagligt sker på kapitalets villkor, genom att kapital och produktion flyttas till sådana ställen där man mest skoningslöst kan utnyttja arbetskraft, så hävdar vi att en reglering måste tillämpas. Och i den akuta situation som svensk tekoindustri befinner sig i är det nödvändigt med importbegränsningar.

Nu tar Sten Svensson upp frågan om hur man skall få konsumenterna att betala skillnaden mellan det pris som sätts på importerade varor och det pris som måste åsättas svenska varor. Jag vill då upprepa den fråga som ställdes i fjolårets debatt – jag tror det var bl. a. av Lilly Hansson och Karin Nordlander – om man inte ändå måste säga att svenska tekoföretag i det avseendet själva

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

har litet på sitt ansvar, eftersom de dels flyttat delar av verksamheten utomlands, dels i hög grad har gått över från att producera till att också importera en stor del av de produkter de sedan säljer. Man tog också upp frågan om det inte från samhällets sida måste krävas viss insyn i hur försäljningsledet organiseras. Det jag har sagt i mitt inlägg exempelvis om planeringen av tekoindustrin innefattar självfallet också den delen av verksamheten.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi hörde Eivor Marklund i sitt inledningsanförande komma med receptet att vi skall byta ut vårt nuvarande blandekonomiska system enligt alla de förslag som vpk redovisar. Detta är ju konsekvent av vpk – det leder otvivelaktigt till att vi byter samhällssystem. Vi vet hur det fungerar på andra håll i världen. Vi vet inte hur det kan bli i Sverige, men vi vill inte ta risken att få motsvarande följdverkningar.

Beträffande Rune Johanssons i Ljungby fråga vill jag fråga tillbaka, om socialdemokraterna vill följa Eivor Marklunds recept att byta ekonomiskt system, att avskaffa vår nuvarande marknadsekonomi. Svaret på Rune Johanssons fråga är att nivån måste anpassas till de ramar och de krav som marknadsekonomi förutsätter.

Det måste gå att sälja de produkter vi tillverkar i vårt land. Skillnaden i pris har säkert alla svenska turister märkt när de handlat textilvaror utomlands, t. ex. i London. Skillnaden beträffande arbetskostnader har, som jag tidigare redovisat i debatten, ökat oroväckande mycket. Skillnaden i arbetskostnader per timme inkl. sociala kostnader mellan Sverige och Finland var 1972 8:30 kr., 1973 8:80 kr., 1974 8:87 kr., 1975 11:10 kr., 1976 14:16 kr. och 1977 16:38 kr. När det gäller England var motsvarande utveckling från 1972 8:80 kr., 10:80 kr., 11:75 kr., 15:70 kr., 19:21 kr. och 23:10 kr. Skillnaderna har ökat mest under åren 1975–1976. Jag frågar: Kan detta verkligen få fortsätta?

Vad är då socialdemokraternas alternativ?

I budgetalternativet föreslår de 13 olika avgifts- och skattehöjningar som skall inbringa bortåt 9 miljarder mera. Är höjningar av arbetsgivaravgifter och skatter i övrigt en näringsvänlig politik? Höjda arbetsgivaravgifter drabbar inte importen, däremot svensktillverkade varor. De svenska företagen måste höja priserna – medan importen går fri.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja tillfråga de ärade lyssnarna i kammaren om det var någon som uppfattade vid vilken nivå herr Svensson anser att produktionskapaciteten från beredskapsförsörjningssynpunkt skulle bli oroande. Det var ju egentligen goddag-yxskaf. Herr Svensson litat uppenbarligen till att de fria marknadskrafterna har en utslagningsmekanism som skall få verka till det bittra slutet. Men jag förmodar att handelsministern, och kanske industriministern, kommer tillbaka till de här frågorna i en mera reell debatt. Vi är ute efter att realistiskt diskutera detta och att medverka till åtaganden som ger oss en rimlig försörjningsberedskap. Metoderna för att komma

dithän må vi nogsammt diskutera. Men herr Svensson svarar alltså inte i en saklig debatt på den fråga det gäller.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag hörde i Sten Svenssons första inlägg att han tidigare hade uppfattat inbyggda hot om socialisering i socialdemokraternas agerande. Vi döljer inte på något sätt att vi vill ha ett ökat samhällsansvar för den här delen av industrin. Vi säger i motionen till regeringens proposition om statliga textil- och konfektionsföretag, att vi t. o. m. anser att man bör överväga om inte fler företag än de av regeringen föreslagna kan förstatligas eller i någon form knytas till verksamheten, så att man verkligen kan åstadkomma en planering av branschens utveckling. Sten Svensson har alldeles rätt uppfattat att jag också på det här området kritiserar det blandekonomiska systemets brister.

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

När det sedan återigen gäller priserna så har jag just fått i min hand skriften Pris- och kartellfrågor, där det påläggsförfarande som finns inom detaljhandeln förklaras. Det är ett procentuellt högre men i kronor räknat lägre pålägg på importvaror än på svenska varor, och detta gör att prisskillnaderna i leverantörsledet förstärks i detaljhandelsledet. Betyder inte detta att man måste få till stånd ett annat påläggsförfarande, en annan prissättningsmetod, ungefär som det som nämns i reservationen 4, som också vpk-gruppen kommer att stödja?

LILLY HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Sten Svensson fortsätter bara att räkna upp skillnaderna i timpenning mellan olika länder och undviker helt att svara på den fråga jag ställde, om han menar att lönerna i vårt land skall sänkas.

Sedan talar han om ett samhällsengagemang, ett ökat statligt inflytande, som vi tog upp i förra tekoledet, och han talar då om ett understuckt hot om socialisering. När vi talar om ett statligt ägarengagemang gör vi det utifrån uppfattningen att när de privata företagen inte på något sätt klarar av en situation måste staten gå in med ett ökat engagemang. Om det sedan blir ett helt statligt ägande eller om man kan klara det på annat sätt är egalt. Men om staten äger företag så innebär inte det, enligt vår mening, en avveckling av de statliga företagen, som man nu nästan blir misstänksam är meningen när staten nu går in och bildar en statlig tekokoncern. Vi har ju märkt redan innan vi över huvud taget har fattat beslutet här i dag, att man börjar med avvecklingen. Men så ser inte vi på ett statligt ägarengagemang.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Till Lilly Hansson vill jag säga att lönerna inte avgörs av riksdagen – jag trodde att Lilly Hansson kände till att lönerna är en utpräglad förhandlingsfråga. Nu är det emellertid inte fråga om att lönerna skall pressas ner, utan det är fråga om att bevaka skatter och andra kostnader som framkallar höga kompensationskrav.

Rune Johansson i Ljungby svarade inte på huruvida vi skall byta

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

ekonomiskt system. Är vi då överens om att bibehålla nuvarande bland-ekonomiska system?

När det gäller Rune Johanssons fråga till mig, så är mitt svar – jag upprepar det: Vi skall ha en sådan nivå att det går att sälja varorna. Eller menar Rune Johansson att vi skall tillverka varor som inte går att sälja?

I de sju reservationer som socialdemokraterna har redovisat till betänkandet har jag inte hittat några som helst förslag som innebär att man nedbringa kostnaderna för företagen. Men detta är av vital betydelse för att hålla nere priserna på svensktillverkade varor, det har jag flera gånger givit uttryck för. Som jag nyss påpekade har ni i stället i alternativet till budgetpropositionen föreslagit ännu flera skattehöjningar, som ytterligare trissar upp priserna och framkallar nya kompensationskrav från löntagarorganisationerna vid förhandlingarna.

Eivor Marklund tog i sin förra replik upp frågan om åtgärder beträffande importen, och jag vill med anledning därav säga att det i den nuvarande situationen är mycket viktigt för vårt land att vi respekterar de regler som finns på det handelspolitiska området. Om vi inte gör det, kan vi drabbas av motåtgärder med allt vad de kan innebära av negativa följdverkningar för de människor som är direkt beroende av exporterande företag. Vårt välstånd är i avgörande grad beroende av vår möjlighet att hävda oss på världsmarknaden. Vad gäller de handelspolitiska problemen kan vi notera att de nyligen träffade bilaterala avtalen med en del lågprisländer ingåtts enligt en ny princip, varigenom möjligheter att utnyttja kryphålen i avtalen väsentligt reducerats.

Vårt land måste exportera betydligt mer än vi importerar för att vi skall kunna betala våra utlandsresor, vår u-hjälp och våra avbetalningar och räntor på lån. Av bruttonationalprodukten måste en dryg tredjedel exporteras, om vi skall kunna behålla vår nuvarande standard.

Förste vice talmannen anmälde att Lilly Hansson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Utvecklingen inom tekobranschen ger förvisso anledning till fortsatt oro. Mot den bakgrunden är det med en viss tillfredsställelse jag noterar den överensstämmelse i värderingarna av de problem vi har framför oss, som denna debatt har visat och som f. ö. också vitsordats genom oppositionens reservationer till betänkandet. Jag kunde också i Rune Johanssons i Ljungby anförande märka samma överensstämmelse när det gäller hur de grundläggande problemen inom tekoindustrin skall bemästras. Det var ett sakligt anförande, som möjligen gav intryck av att Rune Johansson har förlorat en del illusioner; och jag kan förstå honom därvidlag. Jag noterade också med tacksamhet att Rune Johansson sade att han, om än resignerat, godtar de förslag som framförts i propositionen.

Utvecklingen under fjolåret har för svensk tekoindustri kännetecknats av en tämligen stark importökning och en svag utveckling på exportsidan.

Samtidigt har, som också vitsordats av flera talare, den inhemska marknaden utvecklats svagt, vilket innebär att den svenska tekoindustrin ytterligare förlorat marknadsandelar.

Som ett led i den bevakning av tekobranschens utveckling som sker inom regeringskansliet har ett antal s. k. snabbenkäter genomförts. Undersökningarna är inriktade på konfektionsindustrin. Med dessa enkäter som komplement till annan information om tekobranschen har vi möjlighet att hela tiden få en aktuell bild av vad som händer i branschen och hur utvecklingen ter sig. Den senaste enkäten genomfördes så sent som i februari i år.

Lönsamheten inom branschen har drastiskt försämrats under senare tid. I den första enkäten, som genomfördes i december 1976, uppgav sig 75 % av företagen ha täckning för sina rörliga kostnader. För våren 1977 räknade endast 50 % av företagen med att kunna täcka sina rörliga kostnader. Denna andel har enligt senare undersökningar gått ned ytterligare. Enkäter som genomförts i oktober förra året och i februari i år visar att andelen företag som kan täcka sina rörliga kostnader nu sjunkit till omkring en tredjedel. Med tanke på branschens allmänna utveckling och stabilitet är detta naturligtvis en mycket oroväckande utveckling.

Sommaren 1977 gav jag statens industriverk i uppdrag att göra en framtidsbedömning av utvecklingen inom trikå- och konfektionsindustrin. Enligt den prognos som industriverket under hösten avlämnade väntades antalet anställda minska från ca 30 000 personer 1976 till 15 000 à 20 000 personer – eller med 30–50 % – till början av 1980-talet. Industriverket räknade med att nedgången skulle vara kraftigast under de första åren efter 1976.

Från regeringens sida gjordes vid årets början den bedömningen att nedgången i sysselsättningen inom hela tekoindustrin riskerade att bli av avsevärd omfattning. Man uppskattade nedgången till mellan 5 000 och 7 000 personer under 1977. Nya åtgärder – särskilda strukturgarantier och särskilt sysselsättningsbidrag för äldre arbetskraft – beslutades av riksdagen under våren 1977 mot bl. a. den bakgrunden. Trots dessa insatser har sysselsättningen fortsatt att minska starkt. Enligt preliminära uppgifter har en nedgång skett under 1977 med omkring 5 000 personer. Sysselsättningsminskningen har framför allt berört konfektionsindustrin.

Antalet varsel uppgick till nästan 6 000 under 1977, dvs. närmare 500 per månad i genomsnitt. Under årets sista kvartal minskade antalet varsel till drygt 200 per månad. Därefter har dock en ökning skett, med varselsiffror på 700 i januari och 500 i februari. Anmällda varsel som ännu inte gått i verkställighet berörde i januari 2 400 personer inom tekoindustrin, varav 1 400 inom konfektionsindustrin.

Den nyligen genomförda snabbenkäten tyder på att sysselsättningsnedgången kan komma att fortsätta i ungefär samma takt. Bedömningen är emellertid just nu svår att göra. Tekoarbetsgruppen inom regeringskansliet planerar att genomföra en ny snabbenkät i början av april för att få fram ett säkrare underlag för att bedöma den fortsatta utvecklingen.

Utvecklingen inom tekoområdet ger förvisso anledning till oro. Det finns

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

dock – detta har förbigåtts i den här debatten tidigare – vissa ljusglimtar i en övrigt relativt mörk branschutveckling.

För det första vill jag peka på den avsevärda begränsning av lågprisimporten som regeringen lyckats åstadkomma i avtalen med de mest betydande lågprisländerna. Förhandlingar fortsätter med andra lågprisländer.

För det andra har kostnadsrelationerna till vissa av våra västeuropeiska konkurrentländer förändrats gynnsamt – och det är en fortlöpande utveckling – bl. a. som följd av förra årets devalvering. Detta har naturligtvis betydelse främst för våra exportmöjligheter, men också för möjligheterna att hävda svenska produkter på hemmamarknaden.

När Rune Johansson i Ljungby talar om att begränsningen i konsumtionen på hemmamarknaden går ut över tekoindustrin, så är detta naturligtvis riktigt. Men begränsningen i konsumtionsutrymmet är ju bara en del av den målmedvetna stabiliseringspolitik som nu bedrivs. De positiva effekterna av denna politik är ju framför allt att våra kostnadsrelationer till omvärlden har förbättrats och fortlöpande förbättras, vilket ger nya och bättre förutsättningar för den svenska tekoindustrin att uppta konkurrensen med importen.

För det tredje tror jag att man skall notera, och det är ett viktigt påpekande, att en växande insikt är på väg inom svensk detaljhandel om värdet av att ha leverantörer som ligger nära marknaden. Jag tror att vi kommer att få se ett ökande intresse från handelns och konsumenternas sida att slå vakt om kvarvarande svenska leverantörer inom tekobranschen.

Till detta får man då lägga de positiva effekterna av den förlängning av äldrestödet under första halvåret 1978 som har beslutats av riksdagen – med möjlighet för regeringen att förlänga stödet även under andra halvåret i år – och vidare det förslag till förlängning av systemet med särskilda strukturgarantier för tekoindustrin som riksdagen i dag kommer att ta ställning till.

Det är naturligtvis ännu för tidigt att bedöma dessa åtgärders betydelse för branschen. För min del drar jag då slutsatsen att mycket talar för att utslagningstakten inom branschen åtminstone inte ökar ytterligare. Möjligen kan vi ha vissa förhoppningar om en något lugnare utveckling under senare delen av detta år.

Ett antal framställningar har under senare tid gjorts till regeringen om åtgärder för att påverka utvecklingen inom tekoindustrin. Framställningarna har kommit främst från fackliga organisationer, industribranschorganisationer och berörda myndigheter. Senast har arbetsmarknadsstyrelsen i mitten av februari hemställt om att åtgärder skall vidtas, så att erforderligt rådrum ges för mera långsiktiga beslut om konfektionsindustrins dimensionering.

När det gäller målsättningen för branschens utveckling finns det förslag om att nivåer nu skall fastläggas, som innebär att nuvarande tekoindustri i stort sett bevaras. Vid utskottsbehandlingen har även oppositionen intagit denna ståndpunkt. Enligt den proposition om försörjningsberedskapen på tekoområdet som lades fram under hösten, baserad på ett särskilt utredningsarbete, var kapaciteten inom konfektionsområdet mer än tillräcklig föregående år.

Även efter den nedgång som skett sedan dessa beräkningar gjordes är det sannolikt att kapaciteten, sedd i detta begränsade perspektiv, ännu är tillräcklig. Om vi närmar oss kritiska nivåer, och det är möjligt att vi nu gör det, kan det dock endast röra sig om enstaka, avgränsade produktområden.

Sysselsättningsskäl är dess värre ingen internationellt hållbar motivering för att med direkt statligt stöd på sikt vidmakthålla en hel bransch vid en viss storlek. Även andra skäl talar naturligtvis mot att i stor omfattning bibehålla en konkurrenskraftig produktion. Jag tycker att Rune Johansson för ett något sangviniskt resonemang, när han antyder att han här är beredd att bryta mot de gamla principerna för hur man orienterar och disponerar resurser i svenskt näringsliv och för hur man bedriver en handelspolitik i traditionell mening, som vi som är så beroende av internationella handelsrelationer har all anledning att slå vakt om.

Enligt regeringens synsätt är det tyvärr, och i realiteten tycker jag mig också finna stöd härför i oppositionens yttranden, ofrånkomligt att acceptera en fortsatt nedgång inom tekoindustrin. Men det är viktigt att den nedgång som inom vissa sektorer är ofrånkomlig sker med så stor hänsyn som möjligt till de sociala konsekvenserna för de människor som här har sina arbeten. Detta innebär att nedgångstakten inte får bli alltför stor. I bl. a. detta syfte har det särskilda äldrestödet införts för tekoindustrin.

Samtidigt är det viktigt att det sker satsningar på utvecklingsbara delar av branschen. Här tycker jag kanske att debattörerna inom oppositionen är alltför pessimistiska. Det finns trots allt bland de 800–900 svenska tekoföretagen rätt många företag som befinner sig på offensiven och är utvecklingsdugliga, trots att vi just nu upplever ett av de mest besvärliga konjunkturlägen som denna bransch någonsin har haft.

Det är därför som regeringen har gjort kraftiga insatser inom industripolitiken för att genom strukturgarantier och andra industripolitiska åtgärder säkra möjligheter för utvecklingsdugliga företag att inte bara överleva utan också finna en möjlighet till vidare utveckling.

Dessutom måste naturligtvis alla ansträngingar i detta skede göras för att få fram annan sysselsättning på de orter som berörs av driftinskränkningar eller nedläggningar. Jag vill här erinra om att regeringen den 1 december 1977 gav vissa länsstyrelser i uppdrag att tillsätta speciella grupper för att samordna arbetet med att finna ersättningssysselsättning till de kommuner som drabbas av strukturomvandlingen i vissa branscher. Genom detta kommer de orter där tekoindustrierna går tillbaka att särskilt kunna uppmärksammas. Vidare har, för att samordna åtgärderna inom regeringskansliet, en särskild grupp med anknytning till den s. k. etableringsdelegationen tillsatts. Förslag om särskilda resurser för detta arbete kommer att föreläggas riksdagen. Enligt förslaget skall 13 milj. kr. ställas till förfogande för att bl. a. söka alternativ produktion till orter som berörs av nedläggningar inom stål- och tekoindustrierna. En del av ramen avses länsgrupperna få möjligheter att utnyttja. En del av länsgrupperna har redan kommit i gång med detta arbete. För att denna verksamhet snabbt skall komma i gång har arbetsmarknads- och näringsut-

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

skotten föreslagit att regeringen skall vara oförhindrad att använda industri-
departementets kommittéanslag för detta ändamål.

Jag vill vidare erinra om att regeringen den 3 november 1977 beslöt att
Borås, Marks och Ulricehamns kommuner, vilka alla är i hög grad berörda av
tekoindustrins utveckling, fram t. o. m. den 30 juni 1979 skall ingå i den s. k.
grå zonen, vilket innebär att regionalpolitiskt stöd kan utgå till företag som
bygger ut eller etablerar ny verksamhet.

De åtgärder som jag här har redovisat bör enligt min mening vara av stor
betydelse när det gäller att mildra konsekvenserna för de anställda av
tekoindustrins tillbakagång. Jag vill dock understryka att regeringen mycket
noga följer utvecklingen och därvid är beredd överväga de ytterligare åtgärder
som kan bli erforderliga, om nedgångstakten skulle övergå i ett okontrollerat
förlopp.

I den fortsatta bevakningen är det självklart att försörjningsberedskaps-
aspekterna får allt större betydelse. Låt mig citera näringsutskottet, som
uttalar att utskottet utgår från att bl. a. med hänsyn till försörjningsbered-
skapen kommer att göras kraftfulla insatser i god tid för att bromsa nedgången
innan produktionskapaciteten går ned till kritisk nivå.

Jag kan instämma i detta synsätt.

Handelsministern aktualiserade i regeringens proposition behovet av en
plan för hur försörjningsberedskapen på tekoområdet skall tillgodoses. Det
har under den senaste tiden vid debatter här i kammaren och i andra
sammanhang riktats kritik mot regeringen för att en plan för tekoindustrin
inte redan utarbetats i enlighet med propositionen. Rune Johansson karak-
teriserade förloppet här som tuvhoppning, och det är en liknelse som jag inte
riktigt förstår innebörden av, om man bedömer bakgrunden till detta. Det är
ändå så, att riksdagen genom att uppskjuta behandlingen av vissa delar av
propositionen, däribland frågan om en plan, tog över initiativet i denna fråga.
Med tanke på att motioner väckts om att planeringen skulle grundas inte bara
på försörjningspolitiska, såsom regeringen föreslagit, utan också på regional-
politiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar har regeringen inte
rimligen kunnat göra annat än att avvakta riksdagens ställningstagande i
frågan. Det är dessutom värt att notera i detta sammanhang att försvarsut-
skottet i sitt yttrande till näringsutskottet talar om att en plan bör grundas på
ingående och samlad bedömning av läget i branschen. Mot detta har
försvarsutskottets socialdemokrater inte reserverat sig, enligt vad jag har
funnit.

För de fortsatta övervägandena i fråga om tekoindustrin tror jag att vissa
frågeställningar kommer att behöva belysas ytterligare. Även i det nuvarande
anpassningsskedet med delvis svåra, för vissa företag mycket svåra påfrest-
ningar finns det dock, som jag påpekat tidigare, ett antal företag som är
livskraftiga och lönsamma och som vi inte möter på tidningarnas förstasidor
eller löpsedlarna. Enligt min bedömning – där är jag mer optimistisk än
oppositionen – kommer vi även i framtiden att ha en livskraftig sektor inom
tekoindustrin, bestående av företag som har sin konkurrenskraft just i
närheten till den svenska marknaden, speciella produkter vad gäller design

och kvalitet eller andra faktorer. Att försöka bedöma den livskraftiga delens utveckling bör vara en av de mest angelägna uppgifterna i det kommande arbetet med teko problemen. Vi kan behöva analysera olika tekoföretags förutsättningar att driva verksamhet i framtiden för att bl. a. i god tid få kännedom om kapacitetsutvecklingen inom branschen. Vidare kan olika tekoföretags sysselsättningspolitiska och regionalpolitiska betydelse behöva närmare analyseras.

De fortsatta ställningstagandena i fråga om tekoindustrin måste alltså även baseras på en plan för försörjningsberedskapen. Ett arbete som syftar till att få fram en sådan plan har initierats inom regeringskansliet. I detta arbete kommer tekoarbetsgruppen inom regeringskansliet att ha en viktig uppgift. Jag räknar vidare med att arbetsgruppen genom fortlöpande kontakt med tekobranschrådet skall få till stånd det samråd med bl. a. de anställdas och branschens organisationer som är nödvändigt för detta arbete.

Näringsutskottet har uttalat sig positivt när det gäller frågan om att bilda en särskild tekodelegation för att samordna tekoåtgärderna. I de fortsatta ställningstagandena i fråga om tekoindustrin kommer regeringen att noga överväga behovet av en sådan delegation.

Propositionen om de statliga tekoföretagen bygger på förutsättningarna 190 milj. kr. i statliga insatser och en beräknad sysselsättningsminskning med 1 500–2 000 personer. Det finns enligt vad jag inhämtat från ledningen för den statliga tekokoncernen inte anledning befara att sysselsättningsminskningen skall behöva överstiga de i propositionen angivna 2 000 personerna.

Oppositionen har hävdats att sysselsättningen inom den statliga tekokoncernen bör hållas oförändrad i avvaktan på att en plan utarbetas för tekoindustrin. En linje där de statliga tekoföretagen inte tar sin del av en anpassning till branschens minskade avsättningsmöjligheter skulle lätt få förödande konsekvenser för den övriga branschen, särskilt i Boråsregionen. Som jag tidigare redovisat är det enligt regeringens bedömning inte möjligt att med statliga stödåtgärder vidmakthålla tekobranschen i dess nuvarande omfattning. Vi klarar helt enkelt den argumenteringen internationellt. Det skulle slå tillbaka på andra branscher. Det skulle vara att flytta arbetslöshet från en bransch till en annan. Det kan vi inte medverka till.

I massmedia har uppgivits att sysselsättningsminskningen inom den statliga tekokoncernen i hög grad skulle beröra Algots, som är dotterbolag till Eiser, och att två av de tre Algotsanläggningarna i Norrland skulle behöva läggas ned. Några beslut om detta har dock inte fattats. Den särskilda referensgruppen inom Algots, i vilken de anställda och företagsledningen är representerade, hade ett möte om detta i går. Moderbolagets styrelse kommer enligt vad jag har inhämtat att ta ställning i frågan den 7 april.

Jag vill mot den bakgrunden naturligtvis inte föregripa detta genom en diskussion i dag om Norrlandsenheternas fortsatta verksamhet. Det får också bli mitt svar till Lilly Hansson på hennes direkta fråga. Låt mig bara erinra om att jag i propositionen om de statliga tekoföretagen angav att jag finner det naturligt att Nya Algots inte helt koncentrerar verksamheten till en ort, utan inom givna ekonomiska ramar bedriver rörelse såväl i Borås som i Norrland.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Jag har tidigare redogjort för de olika åtgärder som har vidtagits för att möta de problem som sysselsättningsnedgången inom tekoindustrin medför på vissa orter. Jag vill också nämna att det inom Statsföretag bildats två grupper, en för Norrland och en för västra Sverige, med uppgift att finna någon alternativ produktion för nedläggningshotade företag inom Statsföretagsgruppen. I detta arbete deltar även de anställda och deras organisationer. F. n. undersöks ett projekt för alternativ produktion, som vid behov eventuellt skulle kunna förläggas till någon av Algots Norrlandsenheter.

Från olika håll har kritik riktats mot delar av den importverksamhet som bedrivs inom den statliga tekokoncernens regi. Framför allt har importen från Sydkorea diskuterats. Enligt vad jag har erfarit föreligger inom den statliga tekokoncernen allvarliga planer på att avveckla denna importverksamhet. Från den statliga tekokoncernens sida har nyligen deklarerats att några investeringar i dotterföretagen i Finland inte är aktuella. Företagsledningen har vidare framhållit att man först måste reda upp situationen vid koncernens svenska enheter innan någon som helst nyinvestering kan göras i Finland. Med tanke på uppgifter som har förekommit i pressen finns det anledning att notera detta besked från den ansvariga företagsledningen med tillfredsställelse.

Sammanfattningsvis, herr talman, skulle jag vilja karakterisera den här debatten så, att oppositionen i alla väsentliga frågor har gett sitt stöd till den tekopolitik som regeringen bedriver. Detta vitsordas av det sakliga innehållet i reservationerna till utskottets betänkande. Här finns det dock en fråga av mera principiell natur som jag föreställer mig att en bred allmänhet skulle vilja ha klarlagd vid ett tillfälle som detta. Det gäller en liten detalj – men en principiellt viktig detalj – i en av de socialdemokratiska reservationerna. I reservationen 7 säger man att ingen personalreduktion får förekomma i statliga företag, men när det gäller privata företag skall man, som det heter, "sträva efter att undvika nedläggningar och personalinskränkningar".

Det här är en principiellt intressant fråga, och den fordrar av oppositionen ett ställningstagande som är litet utöver det som ett allmänt stöd till reservationerna utgör. Jag riktar därför frågan till min företrädare i mitt nuvarande ämbete: Är det så att socialdemokratin håller på att byta fot och frångå en gammal princip i svensk arbetarrörelse om att det inte är arbetsgivartillhörigheten som skall vara vägledande för hur man behandlas och hur avtalet skall vara utformat, utan att det är den verksamhet som den enskilde utför som skall vara vägledande? Har man andra krav på statliga företag än på privata företag? Är man beredd att ställa lägre krav på sysselsättningstryggheten i de privata företagen än i de statliga? Jag tror att tiotusentals tekoanställda över hela landet kräver socialdemokratin på ett klart och entydigt besked i denna fråga, där oppositionens utskottsledamöter har intagit en ståndpunkt som mystifierar och oroar.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte karakterisera herr industriministerns anförande på annat sätt än att säga att det var välvilligt i största allmänhet. Men jag är inte säker på att det lugnade vare sig företag eller anställda. Och inte heller känner vi oss tillfredsställda med vad han nu har sagt. Vi kan inte finna att han är beredd att söka medverka till att stoppa den utveckling som vi på goda grunder betecknar som katastrofartad då det gäller beklädnadsområdet.

Men herr Åsling är ju en debattör som är tränad från landets alla delar, och han försöker i slutomgången vända debatten att omfatta en motfråga till oss. Det gäller en i och för sig viktig fråga: Vilka är det vi slår vakt om i det här landet bland anställda och företag? Vi har en målsättning sedan årtionden tillbaka, utmejslad framför allt i de korta orden "arbete åt alla, trygghet för anställning och utkomst åt alla", men det står inte fortsättningsvis, herr Åsling: "åt dem som är i statlig företagsamhet anställda". Det är tryggheten för alla – i statlig, privat eller kooperativ verksamhet – som vi måste vårda oss om.

Men det är väl en självklarhet i en debatt av den här karaktären, där vi diskuterar att nu ta över ett par privatägda företag och lägga in dem i statlig företagsamhet, att vi har väsentligt större möjligheter att genom direktbeslut påverka deras sysselsättning. Då det gäller de privata och kooperativa företagen förordar vi en lång rad av åtgärder för att i princip söka trygga sysselsättningsnivån. När vi uttalar oss för att inga avskedanden skall ske, så gäller det alla, oberoende av vid vilka företag de är anställda.

Jag är, herr talman, litet grand bekymrad därför att herr Åsling förmenar att den nuvarande kapaciteten fortfarande är tillfredsställande. Herr Åsling har visserligen uttalat att han är orolig i det nuvarande läget. Men han vill inte dra konsekvenserna av vad som just nu håller på att ske, nämligen en ökning månad efter månad av friställning av arbetskraft och varsel.

Herr Åsling har inte bestridit mina uppgifter att om den här utvecklingen nu får fortsätta, så kan vi inom något eller några år vara nere vid en produktionskapacitet på kanske 15 % för vår beklädnadsindustri och 10 % för vår skoindustri. Detta är väl ändå en utveckling som vi gemensamt måste söka motverka.

LILLY HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att jag får lov att acceptera att herr Åsling inte vill eller kan svara på den fråga jag ställde till honom, eftersom man ännu inte har tagit ett beslut.

Herr Åsling säger nu att regeringen när det gäller målsättningen för tekoindustrin skall lägga fram ett förslag som skall gå ut på att nuvarande nivå skall bevaras. Då vill jag ställa frågan: Från vilken tidpunkt – i dag, eller om ett halvår, eller om ett år, när man har lagt ned tillräckligt mycket?

Han säger också att nedläggningar inte får ske snabbt och att man skall ta sociala hänsyn. Borås, Lycksele, Skellefteå, 200 i Skåne, två fabriker i Ångermanland – är den takten acceptabel?

Statsföretag har framhållit att man när det gäller den statliga koncernen

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

skall göra allt för att söka åstadkomma alternativ produktion. Har man gjort det? Det finns uppslag till alternativ produktion vid Algots Nord t. ex.

Det finns företrädare för de fackliga organisationerna där uppe som säger sig vara besvikna på Statsföretag också i ett annat hänseende, därför att när rekonstruktionen av Algots inleddes lovade Per Sköld, Statsföretag, att den samhällsekonomiska biten skulle tas med i beräkningen. Men hittills har man inte beaktat de samhällsekonomiska konsekvenserna. Jag vill fråga Nils Åsling om man inte alls bryr sig om att ta hänsyn till de samhällsekonomiska följdverkningarna av en nedläggning.

EIVOR MARKLUND (vpk) kort genmäle:

Herr talman! När jag i förra veckan träffade representanter för facket på Algots Nord i Skellefteå utgick de ifrån att någon från regeringen i riksdagens debatt skulle ge svar på de frågor som ställts ungefär i linje med vad Nils Åsling i dag har gjort. Det är alltså uppenbart att flickorna på Algots Nord är mycket väl medvetna om sin situation. De sade bl. a. att det säkert kommer att bli så att man fortsätter att försöka dämpa de sociala följderna av en struktumvandling, som man från samhällets sida ändå samtidigt har både stött och påskyndat. Och det är väl ungefär vad Nils Åslings anförande här i dag vittnar om.

Det sägs inte mycket om samhällsekonomiska konsekvenser. Det talas fortfarande mest om företagsekonomiska lönsamhetskalkyler. Man hänvisar till moderbolagets resonemang i den vägen. Bevarandet av sysselsättningen måste ju ändå vara målsättningen för hela detta arbete. Hur välvilligt man än tolkar Nils Åslings tal går det inte att på den punkten känna sig lugnad.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Rune Johansson i Ljungby säger att vi inte är beredda att stoppa nedgången inom tekoindustrin. Erfarenheten av det branschprogram som gäller f. n. och som nu förhoppningsvis kompletteras genom riksdagens beslut i dag är sådan att de industripolitiska instrumenten är fullt tillräckliga. Det vitsordas av branschen, av facket, av industriverket och av alla inblandade parter. Om man skall gå längre kommer man in på frågor som är mer eller mindre handelspolitiska till sin karaktär, och handelspolitiken kommer handelsministern att närmare beröra senare i debatten. Det gör att svaret på Rune Johanssons fråga, om vi inte är beredda att stoppa nedgången i tekobranschen, blir att det är vi – vi har instrumenten i vår hand. Men frågan är: Skall vi gå vidare och ta handelspolitiska risker?

I det avseendet har jag noterat att oppositionen dess bättre delar vår uppfattning. Det finns egentligen ingenting i sak i reservationerna till utskottets betänkande som tyder på att socialdemokratin skulle vara beredd att gå längre. Svaret på frågan är därför: Ni har inget alternativ. Ni har anslutit er till vår industripolitik när det gäller tekobranschen. Må vi nu tillsammans göra det bästa möjliga för att bromsa den förödande nedgången i branschen, som – det är vi också eniga om – är olycklig, därför att svenskt arbetsliv behöver ett väsentligt inslag av tekoindustri.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
områden, m. m.*

Sedan till en fråga som jag tycker är betydelsefull, nämligen formuleringen i reservationen 7 till utskottets betänkande, där socialdemokraterna säger: "Personalinskränkningar i de statliga företagen bör inte förekomma, och man bör sträva efter att undvika nedläggningar och personalinskränkningar i de privata företagen." Här ligger, Rune Johansson, en otvetydig prioritering av insatserna som inte har någonting med statens övertagande av Eiser eller Algots att göra, utan som måste av alla uppfattas som ett principiellt ställningstagande som är mycket anmärkningsvärt och som de anställda i de privata textilindustrierna måste betrakta som om socialdemokraterna är beredda att överge dem. Det kan inte vi acceptera. Vi hävdar att tekoindustrin måste behandlas likartat, oavsett vem som äger industrierna. Men jag fattar Rune Johanssons inlägg här så att han i realiteten tar avstånd från den olyckliga formuleringen i reservationen. Jag kan aldrig tro att socialdemokratin vill stå upp och försvara att man på det här sättet sprungit ifrån sina gamla principer.

Frågor om beredskapsnivåer etc. kommer handelsministern att ta upp senare under debatten. Jag kan alltså nöja mig med att påpeka att om man skall fastställa beredskapsnivåer måste det ske på grundval av en noggrann analys av sektor efter sektor. Om man gör generella, svepande åtaganden förstör man i realiteten hela branschens sätt att fungera.

Jag vill säga till Lilly Hansson att vi har gett Statsföretag i uppdrag att ta fram alternativ produktion och att, vilket jag också sade i mitt anförande, det finns projekt för Norrland som vi hoppas är realistiska och kanske kommer att behövas. Vi kan väl ändå vara överens om en sak, nämligen att det viktiga är att behålla människors sysselsättning. Det viktiga är inte i och för sig produkten utan det viktiga är att människor har en meningsfull sysselsättning.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte fortsätta det ordrytteri som herr industriministern ägnar sig åt. Jag har förklarat vad innebörden är i våra strävanden. Jag har sagt tidigare att vi genom direkta beslut, såsom vi också föreslagit här, givetvis kan påverka sysselsättningen i den nya tekokoncernen genom att säga: Inga avskedanden. Kostar det här mer pengar får ni komma tillbaka till riksdagen och begära de medel som är nödvändiga för att klara uppgiften. Samtidigt har vi en rad förslag som innebär att vi skall ge stöd också åt den privata och kooperativa industrin för att sysselsättningen inom dessa områden skall klaras. Vi förmenar att de förslagen skall komma till prövning.

Jag är fortfarande utomordentligt överraskad av herr Åslings uttalanden. Nu säger han att de industripolitiska instrumenten är tillräckliga. När arbetsmarknadsstyrelsen i slutet av februari skriver och begär rådrum säger man att det av försörjningsskäl måste finnas starka orsaker att bevara huvuddelen av nuvarande konfektionsindustri och att olika samhällsin-tressen bör tillvaratas genom styrning och utveckling framöver.

Det är nödvändigt att vi får erforderligt rådrum för mer långsiktiga beslut

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

om konfektionsindustrins dimensionering och inriktning, har det alltså sagts. Det finns uppenbarligen skiljelinjer. Låt mig göra en snabb uppräknig av de olika punkterna.

Vi förmenar att nivån i fråga om produktionens kapacitet och omfattning nu skall fastställas till den nivå vi har i dag, att man skall vidta åtgärder på kort sikt för att ge underlag för sysselsättning i olika företag, oberoende av ägargrupperingar just nu. Vi föreslår vidare statlig upphandling av uniformer, utrustning osv. under en period av tre-fem år, då man lägger beslag på praktiskt taget allt i detta sammanhang.

Då det gäller strukturstöd delar vi er uppfattning och stöder era förslag. Och vad beträffar frågan om ursprungsbeteckning hoppas jag att vi om en stund får ett beslut som innebär att regeringen skall fullfölja det arbete som påbörjas.

Vidare tar vi upp prispåslag i handelsledet. Man har under hand sagt att man kanske är på väg att lösa den frågan; det får vi väl höra närmare av handelsministern. Vi har också föreslagit exportstöd och förhandling om begränsningsavtal när det gäller importen, osv.

Allt detta syftar till att bevara den marknadsandel, 25-30 %, som vi i dag har. Jag kan inte tänka mig att det från frihandelssynpunkt kan betecknas som orimligt att vi - inte minst med hänsyn till beredskapsförsörjningen men också med hänsyn till sysselsättningen - söker att så långt det är möjligt bevara åtminstone den andelen av vår marknad och slå vakt om en industri av den omfattningen.

LILLY HANSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam över att Statsföretag fått i uppdrag att skaffa fram alternativt produktion. Det är inte alls så att det nödvändigtvis behöver vara sömnad.

Jag hoppas innerligt att det blir någonting positivt av det projekt som Nils Åsling sade skulle kunna tänkas förläggas till någon av Algots fabriker i Norrland. Jag noterar detta; det innebär i realiteten att man redan har gått med på att någon fabrik i Västerbotten skall läggas ned.

Jag fick inte svar på den fråga jag ställde när det gällde det förslag som skall läggas fram om målsättningen att den nuvarande nivån skall bevaras. "Den nuvarande nivån" måste betyda den nivå av produktion och sysselsättning som vi har i dag. Jag vill gärna ha ett besked på denna punkt. Är det den nivå vi har i dag som avses, eller är det den nivå vi får när de nedläggningar och varsel som nu varje dag kommer strömmande har trätt i kraft? Det innebär i så fall flera tusen färre sysselsatta och många fler nedlagda fabriker än vi har i dag.

Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vi skall väl inte förlänga den här trätan, i synnerhet som jag fortfarande anser att Rune Johansson och jag i allt väsentligt är överens beträffande tekopolitikens utformning.

Eftersom ingen här i kammaren vill kännas vid vad jag kallade det

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

socialdemokratiska missödet, förmodar jag att det är en ren olyckshändelse i arbetet, och det kan vi ju alla råka ut för – det får man ha förståelse för. Det hade dock varit välgörande om man direkt klart hade tagit avstånd från detta, eftersom det här är en så allvarlig fråga. Det kommer att föranleda mycket debatt och huvudbry bland de anställda i de privata företagen.

Rune Johansson säger: Inga avskedanden i statlig industri! Det är gott och väl. Jag önskar att man kunde genomföra det. Men eftersom den svenska marknaden är given innebär det att några anställda i privata företag med motsvarande produktion någon annanstans här i landet får lämna sitt arbete. Konsumtionen är nämligen ganska given, och de statliga företagen och de privata företagen konkurrerar. Har man andra ambitionsnivåer för de statliga företagen än för de privata är denna konsekvens ofrånkomlig. Jag har bland anställda i enskilda företag mött oro för att statliga företag skulle favoriseras, vilket bara skulle innebära att man flyttade arbetslösheten mellan företagen.

Detta är den reella konsekvensen av den olyckliga formuleringen i socialdemokraternas reservation, som det skulle finnas skäl i att ta avstånd från här i dag. Den skapar en oro i de privata företagen som är mycket olycklig. Dess bättre föreslås detta bara i reservationen – socialdemokraterna kommer inte att få igenom sina skrivningar i detta avseende.

Jag har hänvisat till att de industripolitiska insatserna av alla tecken att döma är tillräckliga. Rune Johansson tar då upp AMS skrivelse. Men AMS har ju inte skrivit om industripolitiken. AMS har liksom så många andra skrivit om nödvändigheten att nu börja planera för att upprätthålla en beredskapsproduktion. Och detta är vi överens om. Arbetet därmed pågår i handelsdepartementet sedan lång tid tillbaka. Situationen är bara den att på grund av att näringsutskottet – jag skall gärna erkänna att det var ett enigt näringsutskott – beslöt bordlägga frågans behandling fördröjdes detta arbete. Vi måste ju respektera riksdagens arbetsformer, i varje fall har denna regering för avsikt att göra det även fortsättningsvis. Arbetet med att undersöka nödvändiga beredskapsnivåer fortgår alltså i tekogruppen, i tekobranschrådets regi. Det kan också vara ett svar till Lilly Hansson.

Men när Lilly Hansson sedan frågade mig om beredskapsnivån skall vara den nuvarande nivån måste jag påpeka att socialdemokraterna även här har råkat ut för ett missöde i en reservation vid utskottsbetänkandet. De säger där: "Det är ofrånkomligt att man lägger fast vilken produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas." Man antyder alltså att det måste ske en bred analys sektorsvis eftersom den inte kan göras generellt. Men avslutningsvis säger de motsägelsefullt: "Denna planering för tekobranschen bör utgå från att nuvarande produktionsnivå i allt väsentligt bör bibehållas." Det är en omöjlig formulering. Den innebär att man inte skulle ta hänsyn till att det finns lönsamma företag, att det finns produktionssektorer där svensk tekoindustri med framgång hävdar sig. Hur skall man inför konsumenterna kunna försvara att man där låser fast en försörjningsberedskapsnivå som i realiteten innebär att man håller en högre prisnivå än vad som från konsumenternas

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

synpunkt är motiverat?

Jag tror att de socialdemokratiska ledamöterna i näringsutskottet i fortsättningen litet mer måste ge akt på hur de formulerar sig. Det skapar missförstånd när man ger sig ut i sådana motsägelsefulla påståenden som man har gjort här.

Talmannen anmälde att Rune Johansson i Ljungby anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! I debatten om tekoindustrin den 25 maj 1977 slutade jag min sista replik på följande sätt: "Här fordras en planering av hela branschen. Om herr Åsling gör en sådan är jag övertygad om att han snart kommer med ett förslag om ett ökat statligt engagemang i tekobranschen och ett statligt ägaransvar för att trygga sysselsättningen och för att trygga beredskapen på detta område."

Vad jag sade var slutet på en debatt där Nils Åsling hade anklagat oss för att vilja förstatliga hela industrin och som han sade socialisera den. Han sade att det var den enda åtgärd vi hade att föreslå i detta sammanhang.

Nu, Nils Åsling, är vi en bit på väg men tyvärr över ett år för sent. Och det förslag som regeringen presenterar har ingenting med socialisering att göra. Om det hade varit fråga om ett beslut i socialistisk riktning hade det funnits en plan för tekoindustrins framtid och för hur vi i Sverige skall klara beredskapen i framtiden. Nu är det inte ett förslag som säkrar jobben utan mera en avvecklingsplan för den svenska tekoindustrin.

I reservationer vid arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1976/77:15 och 30 yrkade vi socialdemokrater att man skulle ta upp frågan om ett ökat ägarinflytande från statens sida, och i reservationen vid betänkandet nr 30 skrev vi att som grund för ett statligt engagemang krävs i sin tur en väl genomlyst och brett förankrad planering för framtida produktion och sysselsättning inom tekosektorn. Vi konstaterade att regeringen inte har redovisat någon framåtsyftande planering för samhällets aktiva medverkan i strukturomdaningen inom tekoindustrin.

Herr Åsling tog här upp planeringen och talade om uppskov. Jag vill då fråga honom: Varför röstade ni inte den 25 maj på att det skulle bli en plan för tekoindustrin? Då skulle ni haft alla möjligheter att ha denna plan utarbetad, innan vi för den här diskussionen. Men nu kan jag bara konstatera att vi står på samma ställe som vi gjorde i maj 1977. Ännu finns ingen långsiktig planering för vare sig sysselsättningen eller försörjningsberedskapen.

Läget inom tekoindustrin, särskilt inom beklädnadssektorn, har ytterligare förvärrats. Det medför lidande för enskilda människor, och det skapar kommunala och regionala problem. Antalet arbetslösa är nu dubbelt så stort inom Beklädnadsarbetareförbundets arbetslöshetskassa som inom övriga arbetslöshetskassor. Än värre är att 70 % av de arbetslösa har varit utan arbete i tre månader. Ca 40 % har en arbetslöshetstid som överstiger sex månader. Vad det betyder för människorna kan nog endast den förstå som

själv har varit arbetslös.

Till detta kommer att man nu, såsom redan framhållits i debatten, inom Algots har varslat 700 anställda om uppsägning och att vi i dag på morgonen genom massmedia fick upplysningen att Eiser skall varsla 200 personer i Halmstad, Sjöbo och Malmö. Under januari och februari varslades, såsom industriministern redan bekräftat, ca 1 200 personer av de kvarvarande 37 800 beklädnadsarbetarna. Detta förvärrar situationen ytterligare.

Jag sade inledningsvis att det var fråga om en avvecklingsplan när det gäller regeringens proposition. Enligt de pressuppgifter som cirkulerat om Algots-företagen kommer 700 anställda att varslas om uppsägning. Fabrikerna i Skellefteå och Lycksele skall, som Lilly Hansson har sagt, helt läggas ned. Samtidigt skall man göra investeringar i Finland. Jag är fullt medveten om Finlands problem, men jag tror inte att man skall lösa dessa genom att minska sysselsättningen i Västerbotten.

I näringsutskottets betänkande 1976/77:41 hade vi att behandla en motion av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. centerpartister, som tog upp frågan om tekoindustrin i Västerbotten och dess betydelse för sysselsättningen. I dag har vi inga sådana motioner. Skall det tolkas så att man inom centern är nöjd med att fabrikerna i Skellefteå och Lycksele läggs ned? Är det ett led i den regionalpolitik som ni i centern talar för så varmt i andra sammanhang och som ni skryter med att ha skapat?

I den avvikande mening som vi socialdemokrater i arbetsmarknadsutskottet har fogat till samma utskotts yttrande och som följs upp i de socialdemokratiska reservationerna säger vi att regeringen inte har förmått möta den accelererande nedgången i beklädnadsindustrin med adekvata åtgärder, utan att man improviserat med kortsiktiga och mindre lyckade åtgärder.

Vi slår fast att tekoindustrin nu har minskat till en nivå där det ur försörjningssynpunkt icke kan tolereras en fortsatt nedgång. Vi konstaterar att det nu framlagda förslaget är ett steg i rätt riktning men att det fortfarande inte finns något samlat grepp om branschens problem.

Vad föreslår då vi socialdemokrater? Vi kan först och främst inte acceptera att målsättningen i en statlig koncern redan från början är en minskning med mellan 1 500 och 2 000 anställda. Liksom de fackliga organisationerna kräver vi att produktionen upprätthålls på nuvarande nivå och att inga personalinskränkningar får ske inom den statliga sektorn förrän riksdagen fastlagt vilken nivå den framtida inhemska beklädnadsindustrin skall ha ur sysselsättnings- och beredskapssynpunkt.

Låt mig i detta sammanhang ta upp det som Nils Åsling här har sagt om skillnaden mellan de statliga och de enskilda företagen. För den statliga sektorn har riksdagen ett arbetsgivaransvar, som vi kan ta direkt här i riksdagen. För den andra sektorn måste vi ha vissa målsättningar.

I inledningen till reservationen 7 görs en hänvisning till den avvikande mening som socialdemokraterna i arbetsmarknadsutskottet har anfört. I denna avvikande mening heter det: "Dessutom bör strävan vara att undvika nedläggningar och personalinskränkningar i de privata företagen. --- I

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

avvaktan på att regeringen lägger fram en plan för branschen med därtill kopplade förslag bör delegationen, om det bedöms önskvärt, kunna initiera åtgärder för att upprätthålla driften i företag som anmält svårigheter härvidlag.”

Är det inte därigenom klart och tydligt utsagt att vi med arbetsmarknads- politiska och näringspolitiska åtgärder skall skapa sysselsättning – precis som Rune Johansson i Ljungby sade – och att det gäller alla i detta land? Riksdagen kan inte säga till den enskilde företagaren att han inte får avskeda någon, men det kan vi säga till det statliga företaget. Vi kan initiera åtgärder som skapar trygghet även för de människorna.

Vi vänder oss också mot den målsättning som görs i propositionen, att den statliga koncernen skall bli lönsam inom två år. Det är en alldeles för kort tidrymd, särskilt när man vet, som här har sagts, att det anslag som vi i dag skall besluta om redan till mycket stor del är in-tecknat.

Den plan som vi vill ha bör utarbetas av en särskild delegation med representanter för de fackliga organisationerna. Planen bör självfallet ta upp också de privata företagens situation till granskning. Det är viktigt att inte några avskedanden äger rum inom dessa företag innan planen föreligger.

I längden kan vi dock inte klara sysselsättningen enbart med arbetsmarknads- politiska åtgärder. Vi måste få en strukturplan för hela industrin. Planen bör innehålla förslag om en miniminivå för tekoindustrin och en kommitté som utarbetar förslag till en samordning av de statliga insatserna. De anställda måste aktivt engagera sig i att finna lösningar och att skapa nya produkter och produktionsmetoder.

Personligen tror jag också att man måste se över hela ägarstrukturen, så att de mål som samhället ställer upp kan uppfyllas i framtiden. I planen måste också läggas in regionalpolitiska överväganden. Lilly Hansson har redan talat om dessa problem, och jag vet att Hagar Normark och Gördis Hörnlund senare i debatten kommer att ta upp de regionalpolitiska problemen i Västerbotten och Boråsregionen.

Vilka planer har regeringen när det gäller att skaffa fram ersättningsindus- trier i dessa regioner? Industriministern har nu lämnat kammaren. Jag vet att problemen finns även inom andra branscher, och trycket om nya industrier kommer från alla håll. Men i dag är det tekoindustrin vi diskuterar. När man nu lägger fram en proposition, som redan från början utgår från en minskning av sysselsättningen med 1 500–2 000 personer, bör man i anständighetens namn även ha planer och utarbetade förslag på alternativ sysselsättning. Om inte kan vi konstatera att den näringspolitik som i dag förs i vårt land skapar problem för enskilda människor samt för samhällen och kommuner, som har byggt upp sin samhälleliga service mot bakgrunden av en viss sysselsättningsnivå i bygden.

Till detta kommer alla de sociala problem som uppstår inte bara för dem som blir avskedade utan också – och i minst samma utsträckning – för alla dem som inte kommer in i industrin på grund av att man, som vi ofta hör i diskussionen, löser problemen genom naturlig avgång. Vi måste få planmäs- sighet i strukturförändringarna och i näringspolitiken.

När herr Åsling säger att de industriella åtgärder som nu föreslås är fullt tillräckliga och hänvisar till att facket accepterar detta, vill jag citera vad beklädnadsarbetarnas förbund skrev den 9 mars 1978:

”Från Beklädnads sida utgår vi från att industriministern inte kommer att acceptera att ytterligare nedskärningar görs i Algotsföretagen, dels inom regeringen fastlagt den framtida produktionsnivån för svensk tekoindustri, dels och absolut inte innan de arbetsgrupper som nu arbetar med att finna alternativ sysselsättning för de Algotsanställda nått resultat. De som sägs upp från Algots skall inte behöva lämna företaget innan nya arbeten är ordnade.”

Jag vet att alla partiledare i dag har fått ännu ett brev från beklädnadsarbetarnas förbund. Där hänvisar förbundet till sitt brev till industriminister Åsling, i vilket krävdes ”stopp för fortsatta avskedanden inom den statliga tekokoncernen innan riksdagen fastlagt vilken nivå den svenska beklädnadsindustrin ska ha ur sysselsättnings- och försörjningssynpunkt. Förbundet krävde också”, heter det vidare, ”ett absolut stopp för avskedanden innan de av Statsföretag tillsatta grupper som arbetar med att finna alternativ sysselsättning har nått resultat i sitt arbete.”

Hur man kan få detta till att man är överens med de fackliga organisationerna övergår mitt förstånd.

Till slut, herr talman, några ord till Sten Svensson, som inledde sitt anförande i dag precis på samma sätt som han gjorde den 25 maj, dvs. med en hänvisning till kostnadsläget och de 35 kronorna per timme, som har ökat litet grand förstås från maj månad. Vid den diskussion vi hade i maj tog jag uppen fråga som vi har snuddat vid även i dag, nämligen påslagen i handeln – jag skall anförä ett litet räknexempel.

Att sy en klänning tar tre kvart eller högst en timme. Om man sedan lägger på 100 % för tillklippning o. d., så rör det sig om två timmar. Skillnaden gentemot exempelvis Finland skulle då inte bli större än omkring 30 kr., men vi vet att när klänningen kommer ut i handeln har dessa 30 kr. ökat till någonting på 75, och det skapar problem.

Sedan sade Sten Svensson att det är inte lönerna som bär skulden, utan de andra kostnaderna. Det låter ju populärt att säga att det är de andra kostnaderna, men jag vill då ställa samma fråga som förra gången vi diskuterade detta: Skall tekoarbetarna ha bara fyra veckors semester när alla andra får fem? ATP, folkpension och sjukförsäkring betyder ungefär 30 % av lönekostnaden – räknar man in semestern kommer man upp högre. Vilka menar Sten Svensson skall betala detta? Det är ju vad frågan gäller. Och kom ihåg: Dessa 30 % har de anställda avstått ifrån i samband med avtalsförhandlingar!

Ni som står och talar om att devalveringen är en jättebra sak i sammanhanget, hur långt vill ni att levnadsstandarden för de svenska arbetarna skall pressas ner?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna.

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Den svenska utrikeshandeln har under de senaste åren kännetecknats av en hel del problem. Det har varit omfattande och växande underskott i bytesbalansen. Men under senare tid har det inträffat en viss omsvängning. Vi fick siffror i går om utfallet i handelsbalansen för februari, och vi kan se att det är den fjärde månaden i följd med en ganska kraftig förbättring jämfört med motsvarande period föregående år. För hela fyramånadersperioden uppgår förbättringen i handelsbalansen till inte mindre än 4 miljarder kronor.

Jag fäster uppmärksamheten på denna ljusglimt därför att om man tittar på utrikeshandeln också för textilsektorn så skall man finna en del förändringar som är värda att uppmärksamma. Den totala importen av tekovaror förra året, mätt i ton, visar en nedgång i jämförelse med motsvarande siffra 1976, en nedgång med inte mindre än 10 %. I värde var det en uppgång med 7 %, men det intressanta här är volymerna. Fjärde kvartalet föregående år var nedgången inte mindre än 21 %. Värdemässigt var nedgången under fjärde kvartalet förra året 8 %, alltså även där en minskning.

Om man så tittar på importen från de lågprisländer som spelar så stor roll i debatten skall man se att ifrån dem var importökningen i volym räknat förra året en enda procent. Men fjärde kvartalet förra året innebar en nedgång jämfört med fjärde kvartalet 1976 med inte mindre än 48 % i volym, och den värdemässiga nedgången fjärde kvartalet förra året var inte mindre än 38 %.

Om man vänder på steken och tittar på svensk textilexport – vi har faktiskt en sådan – finner man att den ökade i volym med 13 % förra året. Även här har vi en klart ökad stegringstakt under fjärde kvartalet, då ökningen är 28 % i volym räknat.

Jag nämner detta inte för att vilja göra gällande att det inte finns problem på textilsidan, men för att kunna se bättre var dessa problem har sitt verkliga ursprung. De problem som finns har framför allt att göra med en kvardröjande effekt av de enorma kostnadsstegringar som skedde under perioden 1974–1976, som slog kraftigt både på våra möjligheter att exportera tekovaror utomlands och framför allt på våra möjligheter att upprätthålla marknadsandelar här hemma.

Genom de insatser som gjorts av regeringen för att rent allmänt förbättra vårt konkurrensläge har det också inträtt en minskad press från utrikeshandelssidan på tekoprodukterna. Man har all anledning att fråga sig vad läget skulle ha varit för svensk textilindustri f. n., om vi under denna period i stället fört socialdemokraternas ekonomiska politik. De har varit motståndare till växelkursändringar. De ville inte att Sverige skulle lösgöra sig från den hårda bindningen till D-marken. De har kommit med en rad förslag om olika löneskatter och motsatt sig den sänkning som genomförts av regeringen. Hade vi fört oppositionens allmänna näringspolitik i stället, skulle kostnadsnivån legat 25 % över vad den gör i dag. Man måste fråga sig hur ni tror att den arbetskrävande tekoindustrin då skulle sett ut i dag.

Trots den omsvängning till det bättre som varit på utrikeshandelssidan är

det allvarliga problem på tekofronten. Detta har inte bara att göra med de kvardröjande verkningarna av den tidigare kostnadsexplosionen, utan också med att hemmamarknaden är så pass svag. Detta beror bl. a. på de åtstramningar som man tvingats genomföra på skattesidan för att betala den offentliga sektorns verksamhet. Från socialdemokratisk sida brukar det aldrig finnas någon kritik av skattehöjningar för att dra in mera pengar till staten av den anledningen. Men man måste vara medveten om att fortsätter man på den vägen är det en ofrånkomlig följd att man försämrar avsättningsmöjligheterna för hemmamarknadsnäringarna, och teko är en viktig sådan.

När vi nu resonerar om de svårigheter som är på tekosidan och skall utforma våra alternativ, måste vi börja resonemanget från början. Hur tänker man sig den allmänna ekonomiska politiken och de konkurrensförutsättningar som finns? Hur tänker man sig stödet från hemmamarknadssidan genom privat konsumtion av bl. a. tekovaror? Jag kan inte finna annat än att era lösningar här skulle ha lett till verkligt kaos inte minst inom textilnäringsringen.

Nu är det ju så, att på grund av de olika problem som jag redogjort för fordras det insatser som går utöver detta att bara försöka rätta till det allmänna konkurrensläget. Olika sådana insatser har ju också genomförts av regeringen, stödinsatser av mycket stor omfattning för att förbättra läget på tekosidan.

De socialdemokratiska talarna har pekat på en del ytterligare saker som man i det här avseendet vill göra. Man säger att den del av den offentliga upphandlingen som går till svensk tekoindustri måste ökas. Men jag har i en debatt här för inte länge sedan påpekat, att med vilka bröstoner man än talar om den offentliga upphandlingen och de svårigheter som där skulle kunna finnas i bemärkelsen att man inte köpte svenskt, så är det mycket skrangliga argument man har när man attackerar det nuvarande läget. Upp mot 95 % av den offentliga upphandlingen avser ju svensktillverkade varor, och det är då inte bara den statliga utan även den landstingskommunala upphandlingen det gäller.

Man skall inte tro att man på den vägen kan komma särskilt mycket längre, om man inte skall bryta mot de internationella avtal som vi har inom EFTA. Och bryter man glatt och friskt mot olika internationella avtal måste man ställa in sig på att man blir utsatt för motåtgärder som – det måste vi komma ihåg – kan drabba även svensk tekoindustri, därför att vi säljer textilier till EFTA och EG för upp mot 2 miljarder om året. Vi är ju faktiskt sårbara för motåtgärder på denna punkt.

Det har talats om att man genom att ändra på prissättningsmetoderna i butikerna skulle kunna förbättra läget för svensk konfektion. Man säger att de procentpålägg som görs slår så orättvist mot de dyrare svenska varorna i förhållande till de ofta billigare importerade.

Nåja, till att börja med är det rent sakligt uppenbarligen alls inte några enkla procentpålägg som tillämpas på det sätt som ofta anförs i exemplen – att man på varenda vara slår på 80 eller 100 % och att man därigenom för vidare en prisskillnad och förstör den genom sin prissättningsmetod. Så går det inte

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

till i handeln, utan man tillämpar betydligt mera raffinerade metoder.

Jag tror dock att om man ser på hur prissättningen går till skall man finna att kronpåslagen är högre på dyrare varor än på billigare varor. Det påslag man gör i kronor räknat på en dyrare ytterrock är större än det påslag man gör på en billigare ytterrock. Då kan man naturligtvis tänka sig, som socialdemokraterna gärna vill, att man lagstiftningsvägen skulle säga att så får handeln inte göra – handeln får inte ha mer än så och så många kronors påslag högst på en ytterrock. Men man skall vara medveten om vilken fantastisk byråkrati man då kommer in i. Det finns ungefär 6 000 affärer som säljer tekovaror, och det finns mängder av tekoprodukter. Att tro att man verkligen tvångsvägen kan driva igenom det här är att ha övertro på byråkrati, men det har ju ofta socialdemokraterna.

Man måste också vara medveten om den svårighet som ligger däri, att om det faktiskt är dyrare att lagerhålla och sälja och över huvud taget marknadsföra en dyrare produkt och man genom lagstiftning tvingar företag så att de inte får täckning för sina kostnader, kan ju ingen regering i världen tvinga dem att sälja den här produkten. Om man går bröstgänges till väga på denna punkt kan man alltså uppnå det resultat som man alls inte vill uppnå: att butikerna icke längre vill föra svenska varor därför att det är en direkt förlustaffär för dem.

Det är alltså av sådana här anledningar som jag har velat att man noggrant skall utreda denna fråga, så att branschen skall kunna få ett underlag för att komma fram till vad som är den rimligaste och bästa prissättningsmetoden. Möjligen har man i affärerna påläggsmetoder som i alltför hög grad medför kostnadsskillnader på det sätt som det ibland talas om.

När det gäller de insatser som har gjorts och som görs kommer också den grundtextila industrin in i bilden. Med tanke på försörjningsberedskapen hålls här produktionen vid en miniminivå. Därför gick också handelsdepartementet förra året till riksdagen med en proposition, där det föreslogs olika åtgärder för att komma till rätta med detta läge. I det sammanhanget hade man haft invecklade förhandlingar med de olika företagen i branschen för att få bästa möjliga uppläggning. Detta innebar bl. a. att man hade varit i kontakt med Rydboholms AB. Man hade vid detta och andra företag noga undersökt vilken uppläggning som hade den största förutsättningen att på sikt bli slagkraftig. Vi vet alla här i kammaren – även Rune Johansson i Ljungby som i sitt inlägg återkom till denna fråga – att vi häromdagen hade en lång interpellationsdebatt om Rydboholm.

Låt mig med tanke på de ganska bitska angrepp som Rune Johansson gjorde upprepa att handelsdepartementets förslag avsåg en period på ett och ett halvt år för skapandet av alternativ. Detta var en betydligt längre period än den som diskuterades fram medan Rune Johansson själv var industriminister. Det var helt enkelt så, att Rydboholm egentligen omedelbart ville lägga ned verksamheten.

Om jag förstått socialdemokraterna rätt menar även de att Rydboholm skulle behöva läggas ned men att avvecklingsperioden bör förlängas ytterligare. Då uppstår frågan vilka verkningar det blir. Man måste ju med hänsyn

till en offensiv näringspolitik vara intresserad av att skapa någonting som är hållfast. Omedelbart efter det att riksdagen i december förra året uttalade sig för vidare överläggningar visade dessa, att skulle man välja en annan väg blev resultatet att grunden för de avtal som tidigare skrivits skulle ryckas undan. I Norrköpingsföretaget Gustaf Werner AB skulle man inte ha varit i stånd att några år senare överta de ifråga varande maskinerna. Och ändå skulle Rydboholm om några år vara tvunget att lägga ned verksamheten. För mig ter sig detta som en föga offensiv uppläggning. I stället skulle det ha varit ägnat att skada. Det är därför bättre att satsa de pengar som finns på ett slagkraftigare alternativ, nämligen på skapandet av alternativ sysselsättning. Här har ju också industriministern redovisat en rad insatser.

Låt mig sedan säga några ord om den handelspolitiska utvecklingen. Vi har, som jag aviserade förra året, inlett förhandlingar med ett antal lågprisländer om nya avtal. Det har under de senaste månaderna slutits avtal med de viktigaste länderna. Avtalen är, som jag sade i går, av en annan typ än tidigare avtal så till vida att de nu täcker hela textilområdet och inte bara specifika varor av tekokaraktär. Detta gör att man inte som tidigare kan överraskas av att det plötsligt blir snabba ökningar av volymen icke reglerade tekovaror från dessa länder. Jag anser att detta innebär ett klart framsteg i förhållande till den tidigare regeringens uppläggning. Vidare har vi uppnått en ganska stor nedskärning av importen, och detta även i förhållande till 1976.

Jag vill understryka, eftersom det på socialdemokratiskt håll förs så mycket resonemang om hur hårdhänt man skall gå fram med textilavtal mot andra länder, att den dåvarande socialdemokratiska majoriteten så sent som i maj 1976 i näringsutskottet avstyrkte en motion, väckt av nuvarande andre vice talmannen Magnusson, om att man skulle införa – låt oss kalla det så – bättre begränsningsavtal. Den avslogs med en hänvisning till att det var dumt med den typen av åtgärder.

En speciell fråga i detta sammanhang är om man kan kringgå de restriktioner vi nu har genom att på något vis låta produkterna slinka in via länder med vilka vi inte har begränsningsavtal. Självfallet kan vi aldrig utesluta sådana risker, och det är fantastiskt svårt att helt kontrollera sådan trafik. När det gäller varor som kommer in via EG och EFTA skall man emellertid vara medveten om att flertalet medlemsländer har motsvarande typer av avtal med lågkostnadsländer, och det är antagligen svårt att inom de systemen få in några extra varor, även om man skulle skicka dem genom tredje land, i detta fall Sverige.

Vi tillämpar gentemot dessa länder ett system med ursprungsbevisning. För att få tullfrihet för EG- och EFTA-varor måste man visa att de har sitt ursprung i EG och EFTA. Sådana ursprungsbevis bör rimligen utesluta en hel del av den nämnda typen av kringgående rörelser.

Dessutom finns möjligheten att skeppa produkter runt EG och EFTA trots de hinder som jag här talat om och få in varorna i tredje land, i detta fall Sverige, utan att det krävs tullfrihet och ursprungsbevisning. Jag vill nämna att vi i samråd med kommerskollegium och tullverket diskuterar hur man

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

kan gå till väga för att minska sådana möjligheter. Jag vill med allt eftertryck understryka att den övervakningslicensiering av tekoimport som vi tidigare tillämpade mot EG och EFTA icke hade något som helst värde ur dessa synvinklar. Detta gällde alldeles särskilt som den dåvarande regeringen anslog så små belopp till kommerskollegium för att sköta denna licensiering att den i själva verket blev helt verkningslös t. o. m. för de begränsade syften som den hade. Eftersom kommerskollegium inte hade möjlighet att verkligen processa om de tusentals ansökningar som kom in, fick man ge importörerna rätt att ta ut varorna från tullen, bara de uppgav till tullverket att de till kommerskollegium hade skickat en ansökan om licens.

Herr talman! Genom att så många frågor tagits upp i den tidigare debatten har jag ett behov av att något överskrida den taletid som jag anmält mig för. Jag beklagar detta i och för sig, men det är kanske rimligare att tala något längre än att få kritik för att jag inte tar upp frågor som tidigare talare har väckt.

Låt mig således också säga något om ursprungsbevisning, alltså att det på varor skulle sättas märken som visar varifrån produkten kommer osv. Motioner om det har tidigare väckts, jag tror senast vid riksmötet 1975/76. Då avstyrktes de av den socialdemokratiska majoriteten i näringsutskottet, och riksdagen följde utskottet. Låt mig hänvisa till vad näringsutskottet då skrev:

Vad avser motionärernas önskemål om att det särskilt skall anges på tekovaror om dessa är importerade vill utskottet påpeka, att bestämmelser i sådant syfte skulle strida mot den rekommendation som EFTA:s medlemsstater har enats om. Någon framställning till regeringen med anledning av motionen anser utskottet inte motiverad.

Det var alltså vad socialdemokraterna då sade.

Det är helt riktigt, som näringsutskottets majoritet då anförde, att det finns den typen av överenskommelser inom EFTA. Och inte nog med det, utan Sverige har varit pådrivande i olika omgångar för att stärka respekten för dessa överenskommelser. Socialdemokratiska handelsministrar har under senare år – det kan var och en som arbetar internationellt övertyga sig om – varit starkt verksamma för att öka respekten för dessa överenskommelser. Det blir något av en uppgift att förklara varför man skall vända på stoken.

Man har speciellt attackerat Finland. Min företrädare i ämbetet har i olika sammanhang angripit Finland, som har en ansats till sådant system, för att bryta mot överenskommelser och att detta inte passar in i EFTA:s regler och för den delen inte heller passar in i GATT:s regler, där vi har motsvarande typer av rekommendationer, som den svenska regeringen under årens lopp också energiskt har velat strama upp. Man kan undra varför den har gjort det. Ja, ursprungsmärkning har naturligtvis sina för- och nackdelar, även om man ser det helt ur egna perspektiv. Om man ser frågan i internationellt perspektiv kan man säga att ingen part tjänar på att alla länder inför sådan märkning, och det är liksom bakgrunden till att man försökt avveckla reglerna om ursprungsmärkning sett ur det egna perspektivet: Om andra länder inte skulle

vidta motsvarande åtgärder, skulle man vinna något på det? Det är en öppen fråga.

1957 avskaffade den socialdemokratiska regeringen det då gällande kravet på sådan märkning av textilplagg. Det gjorde den kanske av olika motiv, bl. a. det att det ansågs att sådan märkning riskerade att snarare underlätta importen, att "made in France" och vad det nu kan stå på kläder, snarast gav damerna och herrarna som gick i affärer känslan att det här är en bra grej, den kanske man borde köpa. Man kan faktiskt inte heller utesluta att en etikett på ett textilplagg med upplysningen att det är tillverkat i Hongkong leder till slutsatsen att detta är en garanterat billig vara – man behöver inte leta efter någon annan grej, för den här är billig.

Ett problem som man också skall vara medveten om är svårigheten att fastställa ursprunget. Det kommer in halvfabrikat, kanske en skjorta, i vilken man sedan syr i knapparna här i Sverige. Är den då gjord i Sverige eller inte? Det finns alla stadier av fabrikat som gör en sådan bedömning invecklad.

Mot bakgrund av vad riksdagen tidigare har skrivit skall självfallet – om voteringen går i utskottsmajoritetens riktning, och det gör den väl – genom konsumentverkets försorg undersökas vad som är riktigt och rimligt och hur man kan avancera för att uppnå dessa syften.

Herr talman! Jag vill också säga något om skosidan, som också har berörts här i debatten.

Importen av skor ökade kraftigt under första halvåret 1977. Importen av skor har under andra halvåret kraftigt minskat. Importen av skor totalt visar i år en ökning på 3 %, mätt i antal. Produktionen i Sverige förra året beräknas uppgå till 2,7 miljoner par.

Riksdagen har tidigare uttalat att en försörjningsberedskapsnivå som måste försvaras är 2 miljoner par, helst 2,5 miljoner par. Produktionen ligger alltså klart över den nivån. Jag vill vidare säga att den skodelegation som vi har tillsatt är i verksamhet för att med ett samlat grepp och med de olika instrument som står till förfogande klara ut de svårigheter som finns i näringen. Mängden av dessa instrument kommer att ytterligare vidgas enligt de olika förslag som läggs fram i tilläggsbudget III.

Jag vill göra gällande att avskaffandet av restriktionerna på skor gentemot EG och EFTA har lett till minskade motåtgärder mot Sverige på papperssidan i jämförelse med vad som annars skulle ha varit fallet. Detta har sitt intresse, eftersom det belyser vad vi ofta har anledning att slå fast, nämligen att det skulle vara hur lätt som helst att vara handlingskraftig och slå vakt om sysselsättningen i den ena eller den andra näringen genom att ingripa med starka handelspolitiska motåtgärder mot import, om det inte innebure att det erfordrades mycket större handlingskraft och vore en nästan helt orimlig uppgift att dagen efteråt försöka hitta på vad man skulle göra för att klara sysselsättningen i våra exportnäringsar, som då skulle drabbas av motåtgärder. Hälften av de svenska industriarbetarna är anställda i näringar som är beroende av exportsituationen.

Herr talman! Det har här också förekommit omfattande resonemang om beredskapsplanen. Handelsdepartementet föreslog i höstas att man skulle

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

utarbete en plan för att med dess hjälp utforma insatser för att kunna möta de försörjningsberedskapskrav som uppställts – och som redan är fastlagda, herr Rune Johansson! Försörjningsberedskapsnivåerna fastlades av riksdagen i december förra året. Därför är jag inte riktigt säker på vad Rune Johansson menade med sin fråga tidigare i debatten om vad nivån egentligen var. Men den återstående frågan, som riksdagen inte tog ställning till, var hur man skulle utforma olika åtgärder för att kunna försvara den nivån och avgöra vilken blandning av levande produktion, malpåsekapacitet och andra insatser man skulle ha till en rimlig kostnad för insatserna. Den planen blev dock aldrig behandlad. Försvarsutskottet sade i höstas att riksdagens ställningstagande – dvs. det som vi nu håller på med – torde bli en av de viktigare utgångspunkterna för arbetet med en långsiktig plan och att det därför borde grundas på en ingående och samlad bedömning av det aktuella läget. Då är det underligt att man i dag framför kritik för att planen inte redan finns – man menade ju själv att den riksdagsbehandling som i dag sker ger viktiga utgångspunkter för planen.

Jag märker också att socialdemokraterna säger att man skall ha exakt samma nivå i fortsättningen som nu och att den med vissa undantag ligger klart över de beredskapsförsörjningsnivåer som fastställdes i december föregående år. – Trots den nedgång som varit ligger produktionen, med vissa undantag, klart över den nivån! Ändå är socialdemokraterna fastlåsta vid precis den nivån. Det är ytterligare ett exempel på en mycket kraftig omsvängning i den socialdemokratiska näringspolitik som tidigare bedrevs, och som då bedrevs med en viss framgång, nämligen tanken på att man måste ha en viss rörlighet. Tanken bakom t. ex. den solidariska lönepolitiken är att näringar som inte kan klara den lönenivå som etableras skall avvecklas och att arbetskraften skall flyttas över till mer expansiva näringar. Detta är själva grundkärnan i den solidariska lönepolitikens uppläggning. Det blir då konstigt att nu begära att den nuvarande nivån skall en gång för alla vara given. Jag vill hävda att vi genom de olika ekonomiska insatser som görs på det allmänna ekonomiska planet – och som ser ut att ha en viss framgång – skall kunna stoppa nedläggningar. Jag vill göra olika ansatser för att hindra ytterligare nedläggningar, och jag har gjort det med handelspolitiska medel. Dessutom vill jag med olika åtgärder slå vakt om vad riksdagen har förklarat vara den försörjningsberedskapsmässiga nivån.

Men det blir en helt ny näringspolitik om man säger att tanken bakom omställningar i näringslivet, bakom den solidariska lönepolitikens uppläggning, är någonting som helt skall tillhöra det förgångna.

Tredje vice talmannen, som under detta anförande övertog ledningen av kammarens förhandlingar, tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Den avslutande delen av herr Staffan Burenstam Linders anförande har jag lyssnat alldeles speciellt noga till – när han säger att

näringspolitiken ju skall föras så att vi kan slå ut låglöneföretag och bereda annan sysselsättning.

Jag ägnade åtskillig tid i mitt anförande åt att redovisa vad den senaste 20-årsperioden har gett i detta avseende fram till 1970-talet, då vi är i ett annorlunda läge, tyvärr, där inte ersättningsjobben står till förfogande och där ingen hittills har kunnat visa på att vi har ett eller annat expansionsområde som väl kan tas i anspråk för att bereda sysselsättning åt alla dem som kan komma att friställas. Det är ju inte minst detta som är utgångspunkten, tillsammans med försörjningsberedskapsproblemen, när vi vill få ett beslut om att vi nu skall söka bevara den produktionskapacitet på teko- och beklädnadsområdet som vi har.

Det är ju samma sak som går igen i arbetsmarknadsstyrelsens skrivelse, där man säger – och jag upprepar det – att det av försörjningsskäl och sysselsättningsskäl är nödvändigt att nuvarande konfektionsindustri tillvaratas genom en styrning av utvecklingen framöver.

Man kan nu tala om att vi skall ha rådrum för att utarbeta en plan. Men samtidigt måste vi konstatera att här sker ökade varsel som gäller allt fler företag och människor. Vi har talat om att det gäller 1 000 personer i månaden under de tre första månaderna i år. Detta innebär ju att vi går mot en katastrof.

Jag gjorde ett antagande, herr Burenstam Linder, som gick ut på att om den här utvecklingen fortsätter, så kommer vi inom något eller några år att vara i ett läge där vi kanske har 15 % produktionskapacitet på tekosidan och 10 % på skosidan. Är detta rimligt? Vi säger absolut nej till detta. Av två skäl – beredskapsskäl och sysselsättningsskäl – måste vi nu söka vidta åtgärder för att hindra den här utvecklingen, för att bromsa den. Det har vi gjort då det gäller det grundtextila området. Den tidigare regeringen hade förslag i den riktningen som godtogs, och den nuvarande regeringen har sådana förslag. Är det i och för sig – och nu talar jag om principen – orimligt att vi också då det gäller tillverkningen av kläder och skor bestämmer oss för samma grundläggande princip: att bevara produktionskapaciteten intakt?

Jag ägnade tid i mitt anförande åt att säga att det ju inte betyder att vi skall konservera denna industri. Vi måste ta hänsyn till teknisk utveckling, produktivitetsutveckling osv. De konsekvenserna måste vi ta. Men vad ligger i tanken på att få ett rådrum, och vad vill ni göra för att vi skall få det? Det finns ett gammalt ordspråk, herr talman, som säger att medan gräset gror dör kon. Glöm inte detta! Vi kan nu medverka i en process som innebär att den produktionskapacitet som vi önskar oss nu och under den närmaste framtiden inte kommer att vara tillgänglig.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Först och främst är det ju inte jag som säger att man i näringspolitik skall slå ut företag och att det är ett självändamål, utan detta har varit ett ständigt upprepat argument från socialdemokratins sida som grund för den solidariska lönepolitik som ni driver. Jag upprepar att det är den som är grunden till föreställningen att de företag som inte kan klara sådana

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

löneökningar att det blir lika lön överallt skall slås ut. Det är inte jag som säger det, utan det är ni som säger det. Och då uppstår frågan: Har ni nu släppt de föreställningarna? Rune Johansson sade ju bl. a. att på 1970-talet är omständigheterna annorlunda. Vad innebär det för den solidariska lönepolitiken?

Om ni anser att det är annorlunda på 1970-talet, varför tillät då den socialdemokratiska regeringen att det i början på 1970-talet och ända fram till 1976 var en så kraftig utslagning av tekoindustrin? Hur kunde det få ske?

Sedan gör ni gällande att man nu skall ha ett annat betraktelsesätt än tidigare, därför att det inte längre finns några expanderande sektorer. Jag håller gärna med om att om man driver den typ av ekonomisk politik som socialdemokraterna gjorde under 1974, 1975 och 1976 kommer det inte att finnas några expanderande sektorer. Men det är möjligt att man, med en annan uppläggning av den ekonomiska politiken och genom de åtgärder som regeringen vidtagit och som i utrikeshandeln avspeglar sig på det sätt som jag redogjorde för, gradvis får fram en bättre situation i ekonomin och på nytt får expanderande sektorer.

Den resignation, herr talman, som Rune Johansson visar när han säger att det på 1970-talet inte längre finns några expanderande sektorer ger ju en viss relief åt ihålligheten – om man kan ge relief åt ihållighet – i ert tal om offensiv näringspolitik. En sådan är tydligen helt meningslös, därför att på 1970-talet finns det ju enligt er mening icke längre några expansiva sektorer.

Jag upprepar: Hade vi fört en sådan ekonomisk politik som socialdemokraterna under den senaste tiden har rekommenderat – inte någon växelkursändring, valutans fast knuten till D-marken, nej till sänkning av den allmänna arbetsgivaravgiften och införande av en lång rad nya löneskatter – skulle belägenheten i den arbetsintensiva tekoindustrin i dag ha varit utomordentligt bekymmersam. Kapaciteten skulle väl redan ha varit nere i de 15 % som Rune Johansson talar om.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Man kan naturligtvis fråga sig om det är en tillfällighet att vi fram till mitten av 1970-talet klarat sysselsättningen, att vi hade en tillväxt i sysselsättningen i vårt land som gav möjligheter också för människor inom exempelvis teko- och skoindustrin att komma över till annan sysselsättning. I korthet: En effektiv, offensiv samhällspolitik gav dessa förutsättningar.

Efter valet 1976 har vi fått en ny ekonomisk politik – det är alldeles riktigt. Nu förs en politik som pressar ned den privata konsumtionen, som håller tillbaka bostadsbyggandet, som medverkar till att industriinvesteringarna minskar under två år med 30 % och som höjer prisnivån på ett sätt som inte har inträffat i vår ekonomiska historia sedan mycket lång tid tillbaka. Därmed urholkas våra möjligheter att hålla uppe exempelvis köpkraften, vilket i sin tur på den inhemska marknaden resulterar i en lägre produktion. Detta är ju resultatet av den ekonomiska politik som den borgerliga regeringen för, när man i stället borde föra en aktiv offensiv politik, inte minst för att motverka

de utifrån kommande impulser som skapat svårigheter för industriproduktionen.

Nu frågar jag herr Burenstam Linder om han skulle vilja visa på någon gren av det industriella området som kan expandera och om vilken vi kan säga: Här kommer tiotusentals nya arbetstillfällen att stå till förfogande. Talare efter talare, inte minst de som berörs av de regionala problemen, har ju gjort en efterlysning och frågat vilka företag och vilka etableringar ni vill lägga ut på de orter där ni nu medvetet medverkar till nedläggning av industrier.

Jag ställde en fråga till herr Burenstam Linder med anknytning till hans i går avgivna deklARATION om en godtagbar social ordning för omstrukturen av vår industri: Är det som nu sker i Algotsföretagen en mot hans uppfattning svarande godtagbar social ordning? Den frågan undvek herr Burenstam Linder nogsamt att svara på. Det kan vara en tillfällighet, det kan vara glömska. Det är ursäktligt. Men nu upprepar jag frågan. Det är ju det vi vill veta: Vad är det vi skall acceptera som godtagbart, såsom ansvarigt?

Vi kräver att inga nedläggningar skall ske utan att det finns ny jobb som kan stå till förfogande. Det är de problemen vi måste ägna oss åt. Vi måste ge stimulans till områden av vår industri som vi förhoppningsvis kan räkna med skall fortsätta, exempelvis vår verkstadsindustri. Inte minst forsknings- och utvecklingsarbete måste där sättas in med väsentligt större kraft och energi än nu. Men stimulansåtgärderna också för befintlig industri är lika nödvändiga som tidigare.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Rune Johansson i Ljungby säger att man klarade sysselsättningen 1970–1976. Man klarade sysselsättningen. Man ökade antalet anställda i den offentliga sektorn mycket kraftigt, men nu gäller det vad som hänt inom industrisektorn. Där förekom under den nämnda perioden steg för steg en minskning i sysselsättningen. Den nedgången skedde, inte minst inom tekonäringen, utan att Rune Johansson vidtog några åtgärder som hade till resultat en förändring till det bättre.

De inskränkningar som görs inom Algots, för att besvara Rune Johanssons fråga, är bekymmersamma och beklagliga. Men varför vidtog inte Rune Johansson åtgärder för att hindra den omfattande nedläggning som skedde inom tekoindustrin under tiden 1970–1976? Om man hade de ambitioner då som man nu har, varför levde man inte efter dem när man själv befann sig i regeringsställning?

Rune Johansson talade om priser som stigit mer än tidigare. Låt mig, om vi nu skall ge oss in på den mer allmänna ekonomiska politiken, säga att prisstegringarna förra året var höga. En mycket stor del av de prisstegringar som då ägde rum var resultatet av att den nytillträdande regeringen hade att öka en hel del skatter, moms och annat, i syfte att få någon ordning på statsfinanserna. Vidare berodde de på att man tvingades, för att rätta till den tidigare regeringens misslyckade ekonomiska politik, göra växelkursändringar som ofrånkomligen gav utslag i priserna. Det var nästan meningen att de skulle göra det, i den bemärkelsen att utländska varor skulle bli dyrare och

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

att det därmed skulle vara lättare att konkurrera, inte minst för svensk textilindustri.

Sedan tror jag att det kommer att finnas expansiva områden, Rune Johansson. Men jag noterar på nytt den oerhörda defaitism som präglar Rune Johanssons uttalanden. Han tycks anse att det inte går att ha några expansiva sektorer. Då förstår jag inte varför man över huvud taget talar om offensiv ekonomisk politik. Det är ju fullständigt meningslöst!

Jag upprepar: Hade man fört den typ av ekonomisk politik som socialdemokraterna har redovisat de senaste åren hade det inte blivit någon som helst expansion utan det hade gått utför. Ett mycket bekymmersamt läge hade vi fått, inte minst i textilsektorn. För min del är jag övertygad om att man med en rimlig och riktig ekonomisk politik på nytt kan få expansiva sektorer. De siffror när det gäller utrikeshandeln som jag började mitt anförande med är inget dåligt exempel på att en sådan vändning kan vara på väg. Såvitt jag kan förstå visar också arbetsmarknadsstatistiken att det på det hela taget har skett en omsvängning till det bättre.

Tredje vice talmannen anmälde att Rune Johansson i Ljungby anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Det var ett synnerligen intressant resonemang som handelsministern förde.

Jag skulle först vilja påpeka att om vi inte fört en beredskapspolitik på exempelvis jordbrukets område, hade vi slagit ut så gott som samtliga jordbrukare här i landet. Men vi var villiga att föra en sådan politik.

Vi för beredskapspolitik på en lång rad andra områden. Därför är det synnerligen underligt att handelsministern inte tycks eftersträva att vi upprätthåller en beredskap på tekoområdet.

Vi har haft en klar sysselsättningsökning här i landet fram tills den nya regeringen tillträdde. Nu får vi en minskning av industrisysselsättningen med 70 000 arbeten under de två åren 1977 och 1978 – det senare enligt regeringens egna beräkningar i finansplanen. Då måste vi väl ändå säga att det börjar se mörkt ut när det gäller att skaffa ersättningsindustri till de orter som drabbas.

Redan vid behandlingen av proposition 1976/77:58 om regionalpolitiskt stöd till Algots Nord och AB Eiser framhölls från socialdemokratiskt håll att de mycket stora subventioner som diskuterades för tekoindustrins del gjorde det nödvändigt att omgående ta upp frågan om inte staten borde ta över ägandet av tekoindustrin i ökad omfattning. Vi ansåg att detta inte minst gällde företag av den typ som aktualiserades i propositionen och som fått omfattande regionalpolitiskt stöd.

I en s-reservation till arbetsmarknadsutskottets betänkande föreslogs därför att regeringen antingen genom Statsföretag eller i annan ordning skulle låta utreda frågan om statens ägarengagemang i tekoindustrin. Reservationen avslogs dock av den borgerliga majoriteten i riksdagen.

Mot den bakgrunden är det naturligtvis tillfredsställande att regeringen nu framlägger förslag om ett sådant ökat statligt ägarengagemang som avsågs i s-reservationen. Däremot kan vi inte acceptera att regeringen vid skapandet av en statlig tekokoncern redan i utgångsläget utgår ifrån att sysselsättningen vid de berörda företagens svenska enheter skall minskas med 1 500–2 000 personer eller med 30–40 % inom en tvåårsperiod. Det kommer att innebära mycket allvarliga problem för de orter och regioner som drabbas och stora påfrestningar för den nya koncernen, som måste starta med sådana förutsättningar.

En sådan personalnedskärning drabbar Borås kommun särskilt hårt, eftersom två femtedelar av den nya koncernens anställda eller 2 200 personer finns vid företagen i Borås. Den kraftiga nedgång som skett inom tekoindustrin under senare år har redan drabbat sysselsättningen i Borås och Sjuhäradsbygden mycket hårt. Enbart under 1970-talet har ca 10 000 arbetstillfällen inom teko försvunnit i regionen, och i Borås kommun har antalet anställda i teko minskat med över 6 000 sedan 1970, varav merparten de allra senaste åren. Vid slutet av 1975 fanns det 11 500 tekoanställda i Borås, men vid slutet av 1977 hade antalet reducerats till 8 500. Det är alltså 3 000 förlorade tekojobb på två år.

Det är också helt klart att situationen kommer att ytterligare förvärras genom att en rad företag har varslat om nedläggning. I slutet av januari i år var 530 personer berörda av varsel om uppsägningar enbart inom teko. Redan nu är 7 % av Beklädnadsarbetarnas förbunds medlemmar i Borås arbetslösa, och 13 % av arbetskraften i Borås är arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är endast Norrbotten som har en högre siffra, nämligen 16 %. Detta framgår också klart om man studerar arbetslösheten i februari i år länsvis. Älvsborgs län hade 4 412 arbetslösa i februari i år och överträffas – om man nu skall använda detta ord – endast av Norrbottens län med 4 566 arbetslösa. Då skall man ha i minnet att nära hälften av arbetslösheten i Älvsborgs län finns i en enda kommun, nämligen i Borås, som har nära 2 000 arbetslösa.

Anmälningsperioderna för de arbetslösa är också klart längre i Borås än för landet i övrigt. AMS har gjort en rapport i samband med frågan om nedläggningen av Rydboholms spinneri och väveri, till vilken handelsministern benäget har medverkat. Man konstaterar att det blir ytterst besvärligt att klara nya arbetstillfällen för de 129 berörda. Man påpekar att arbetsmarknadsutbildningen redan har långa köer, att möjligheterna till beredskapsarbete och olika former av skyddat arbete är starkt beskurna till följd av bl. a. en hårt ansträngd kommunal ekonomi samt att man har begränsade medelssamar för arkivarbete och köer till den skyddade verkstaden. AMS konstaterar också att det erfarenhetsmässigt är svårt att finna beredskapsobjekt lämpliga för äldre som tidigare huvudsakligen har arbetat inom tekoområdet.

Trots den rapporten från AMS, trots böner från det centerpartistiska kommunalrådet och kommunalstyrelsen i Borås, framförda vid uppvaktningar och brevledes, och trots ett riksdagsbeslut den 13 december 1977, som

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

skulle möjliggjort för handelsministern och regeringen att rädda sysselsättningen för de gamla trotjänarna vid Rydboholmsbolaget, låter regeringen yxan gå och medverkar till en utslagning av de anställda, av vilka tre fjärdedelar är över 50 år och en tredjedel över 60 år.

Nu tog handelsministern upp Rydboholmsfrågan igen. Jag vill då konstatera att det viktigaste i denna fråga är att riksdagen missleddes genom malpåseresonemanget, och det kan handelsministern aldrig komma ifrån. Hade vi vetat att det var meningen att maskinerna skulle flyttas till Norrköping för att man skulle sätta i gång en produktion där, kunde utskottsbehandlingen och riksdagsbeslutet ha blivit något helt annat. Då hade vi förmodligen diskuterat fortsatt drift vid Rydboholmsfabriken för att rädda sysselsättningen för de 129 berörda.

Nu är samma borgerliga regering och den borgerliga riksdagsmajoriteten beredda att minska sysselsättningen vid den nya statliga tekokoncernen med 1 500–2 000 personer, vilket kommer att innebära ett dråpslag mot Borås kommun. Detta har också framhållits av kommunstyrelsen vid en uppvaktning i näringsutskottet. Trots delegationens partisammansättning – ett centerpartistiskt, ett moderat och ett socialdemokratiskt kommunalråd – var man rörande enig om att Borås inte tål en sådan smäll som förslaget i propositionen innebär. Man ställde sig därför helt bakom yrkandena i Rune Carlsteins och min motion liksom i den socialdemokratiska partimotionen att någon personalindragning vid den nya statliga tekokoncernen inte bör göras innan riksdagen tagit ställning till tekoindustrins framtida omfattning på grundval av arbetsmarknads-, regional- och beredskapspolitiska bedömningar. Tydligt har varken den borgerliga regeringen eller utskottsmajoriteten brytt sig om att lyssna till sina partivänner i den här frågan, lika litet som man gjorde det när det gällde Rydboholm och Scan Väst. Borås, som befinner sig i bottenläge när det gäller sysselsättningen, skall nu brandskattas på bortåt 800 å 1 000 jobb inom den statliga tekokoncernen plus över 300 jobb inom Rydboholm och Scan Väst inom loppet av ett år. Till detta kommer de 530 som var varslade i januari i år enbart inom teko plus alla andra varslade. Det innebär att 1 700 å 2 000 jobb kommer att försvinna i Borås under de närmaste åren. Till detta skall läggas att nedgången inom teko i övrigt försämrar läget ytterligare.

AMS har i skrivelse till regeringen den 17 februari i år slagit larm när det gäller utvecklingen inom tekoindustrin. Man påpekar att inom hela beklädnadsindustrin varslades åren 1976 och 1977 sammanlagt 10 500 anställda om uppsägning. Enbart inom konfektionsindustrin omfattar uppsägningsvarslen under dessa två år 6 620 personer. Enligt statistiska centralbyråns statistik har under tiden januari 1976–oktober 1977 antalet kollektivanställda inom konfektionsindustrin minskat från 21 100 till 15 100. Det är en nedgång med nära 30 % under loppet av mindre än två år. AMS ser för sin del – trots de nu vidtagna begränsningarna av lågprisimporten – inte några tecken som skulle tyda på en långsammare nedgångstakt de närmaste åren. Intrycket är snarare att utvecklingen tar en ännu mer allvarlig vändning. Importkonkurrensen medför efter hand att även de rationellt producerande företagen kommer i

sådana svårigheter att de tvingas till inskränkningar eller nedläggning. AMS anser att mycket talar för att sådana nedläggningar kommer att öka i omfattning under 1978 och 1979, om inte radikala motåtgärder sätts in mycket snart.

Man påpekar att när många personer på detta sätt samtidigt ställs utan arbete ökar problemen för de anställda att finna ny sysselsättning och att koncentrationen av sömnadsföretag till vissa orter och regioner gör situationen särskilt tillspetsad.

AMS har undersökt de nuvarande statliga tekoföretagens betydelse på arbetsmarknaden på resp. orter och anser att utredningen ger klara indikationer på de allvarliga problem som uppkommer vid eventuell nedläggning. Man befarar omställningar inom konfektionsindustrin av sådan omfattning att de inte kan klaras med arbetsmarknadspolitiska medel.

Man påpekar att utvecklingen inom konfektionsindustrin också begränsar marknaden för den svenska textilindustrin. AMS anser därför att det av både sysselsättningsskäl och försörjningsskäl finns starka motiv för att bevara huvuddelen av den nuvarande konfektionsindustrin och att risken nu är uppenbar att sådana enheter blir utslagna som på sikt borde ha de största förutsättningarna att överleva.

Trots att AMS finner situationen så allvarlig tycks varken regeringen eller utskottsmajoriteten fästa något avseende vid detta. Man är beredd att slå ut människor på orter där det inte finns några jobb och där de arbetsmarknadspolitiska medlen redan är utnyttjade till bristningsgränsen. Och utslagningarna tycks redan ha påbörjats, innan riksdagen fattat ett beslut. Detta är verkligen anmärkningsvärt.

Algots har aviserat att 700 anställda skall varslas om uppsägning, och i dag kom meddelandet att Eiser avser att varsla 200 anställda.

I detta sammanhang kan jag också nämna att referensgruppens arbete har avslutats i dag. Arbetstagarledamöterna har reserverat sig mot förslaget om en fortsatt neddragning av antalet anställda vid Algots. De försöker på det sättet tala om hur besvärande situationen är, och de kan inte vara med på den här neddragningen.

Det torde dock bara röra sig om början. Koncernledningen vid Eiser har vid flera tillfällen klart deklarerat att 190 milj. kr. inte räcker för att uppfylla regeringens målsättning att ca 3 000 av de totalt 5 200 anställda skall kunna behålla sina jobb. Det kan alltså bli fråga om ännu hårdare neddragningar, och många fler orter än de som nämnts här i dag kan komma att drabbas. Trots detta vidhåller regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten att företaget skall vara lönsamt fram till 1981. Vart har det sociala ansvaret egentligen tagit vägen? Eller har det aldrig funnits något sådant?

Kommunstyrelsens ordförande i Borås, centerpartisten Eskil Jinnergård, gjorde följande uttalande i Västgöta-Demokraten den 10 mars 1978 med anledning av uppgifterna om neddragningen vid Algots i Borås:

”Vi kan helt enkelt inte acceptera några fler nedskärningar av den industriella verksamheten i Borås. Vad som nu avhandlas kan inte bedömas enbart ur företagsekonomiska aspekter utan får även bedömas samhällseko-

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

nomiskt. Jag hoppas verkligen att staten i fortsättningen tar sitt ansvar, så att inte enskilda personer skall behöva komma i kläm. Vi kan inte acceptera en neddragning av personalen vid Algots förrän ersättningsindustri kompenserar bortfallet av arbetstillfällen i Borås.”

Kommunalrådet och Borås kommunstyrelse har som sagt uppvakat utskottet utan resultat.

Även Borås Tidning, som står herr Burenstam Linder nära, hade i en ledare samma dag uppe frågan om Algots. Där efterlystes ett statligt ansvar för Algots, och man talade om statens arbetsgivaransvar.

Nu återstår att se om Jinnergård, kommunstyrelsen och Borås Tidning får stöd av de borgerliga riksdagsmännen från södra Älvsborgs län. Eller vill de vara med om ytterligare arbetslöshet och utarmning av Borås kommun och Boråsregionen? Jag skall med intresse ta del av hur de borgerliga från södra Älvsborgs län kommer att ställa sig här i dag.

Till tröst för Borås talas det nu om ersättningsindustrier, arbetsgrupper, administrationsbidrag till den länsgrupp som bildats osv. Det har vi hört flera gånger förut, och det är en klen tröst i det läge som råder och som ytterligare kommer att förvärras med det beslut som riksdagen förmodligen kommer att fatta i dag.

Jag hade tänkt ställa en del frågor till industriministern. Men han tycker förmodligen att sysselsättningssituationen i Borås är ointressant, eftersom han har avvikit från denna kammare.

I fredagens interpellationsdebatt mellan handelsministern och mig ställde jag en del frågor om sysselsättningen. Handelsministern ville då inte svara, eftersom han ansåg att det inte var hans fögderi. Jag kan väl därför inte vänta något svar från honom i dag heller.

Jag hade tänkt fråga industriministern om han verkligen kan anvisa någon ersättningsindustri av sådan storlek att den skulle hjälpa upp den industriella situationen i Borås. Det får i så fall sannerligen vara ett ganska stort företag eller många små, om situationen skall kunna hjälpas upp. Nu har industriministern aviserat ett besök i Boråsbygden den 1 april. Jag förutsätter att han då har något i bakfickan i positiv riktning för de tusental som i dag är arbetslösa och för dem som redan vet att de skall mista sina jobb genom det beslut vi skall fatta i dag.

Om Nils Åsling inte har någonting konkret att komma med till Borås den 1 april, är jag rädd för att mötet med såväl partivänner som andra i kommunledningen liksom med företrädare för facket blir mycket kylslaget. De flesta kommer säkert att uppfatta besöket som ett aprilskämt, om industriministern inte har någon ersättningsindustri i fickan.

Den bleka sanningen är tyvärr att det är lätt att skrota företag men ytterst svårt att bygga upp nya. Därför borde den nya statliga tekokoncernen ha startats med förutsättningen att den skulle utgöra ett väsentligt led i att bibehålla och utveckla en svensk tekotillverkning. Gruppen har drygt 5 200 anställda och svarar redan nu för 12 % av den totala sysselsättningen inom teko liksom för en ungefär lika stor andel av den inhemska produktionen av tekovaror. Det borde därför vara naturligt att koncernen tillförs ytterligare

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

företag efter hand, inte minst av beredskapsskäl.

Men den heliga konkurrensen tycks ha tagit överhand i industriministerns och regeringens tankevärld, och det är ett förödande långt resonemang i propositionen om konkurrensen, medan sysselsättningsfrågorna nästan helt förbigås. Liksom i alla andra sammanhang har man lyssnat till de privata storföretagen, som uppvakttat, men man har struntat i vad Beklädnadsarbetarnas förbund, kommuner och andra haft att säga. Det kan bli ett dyrt beslut som fattas här i dag, ur både sysselsättnings- och beredskapssynpunkt. Därför finns det skäl för de borgerliga riksdagsmännen att noga överväga hur de skall rösta.

Jag ber att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna men också till yrkandet I b i motionen 346 av herr Carlstein och mig. Vi anser nämligen att det statsägda företaget inte skall, som de privata tekoföretagen, laborera med import och tillverkning i andra länder, i synnerhet inte i lågprisländerna. Det primära målet bör i stället vara att bibehålla produktionen i vårt eget land och klara sysselsättningen i Sverige. Endast i fråga om Algots fabriker i Finland anser vi att ett undantag kan göras, men på sikt bör dessa fabriker kunna överföras till finska intressenter, kanske lämpligast till finska staten.

Det är ju gott och väl om Algotschefen nu vill sluta med tillverkningen i lågprisländerna för SweTecos räkning, men jag anser att man inte hade på galejan att göra, vilket jag också framhöll här i riksdagen i en interpellationsdebatt för ett par år sedan. Har han nu ändrat sig så är det bra, men för alla eventualiteters skull yrkar jag bifall till vad vi hemställt i vår motion på denna punkt.

I detta anförande instämde Rune Carlstein (s) .

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Gördis Hörnlund drog in jordbrukspolitiken i början av sitt anförande. Jag ställer frågan: Vad hade hänt om socialdemokraterna hade fått fullfölja den politik som de bar ansvaret för innan regeringsskiftet skedde? Då hade det kanske sett annorlunda ut mot vad det kommer att göra efter de korrigeringar som den nya regeringen har vidtagit.

Sedan vill jag göra Gördis Hörnlund uppmärksam på att arbetsmarknadsutskottet i sitt yttrande har erinrat om att speciella åtgärder har föreslagits för att förbättra sysselsättningsläget i Boråstrakten. Problemen är dessutom föremål för särskild bevakning inom etableringsdelegationen. Näringsutskottet har instämt i den bedömning som arbetsmarknadsutskottet gjort, att den förestående omstruktureringen måste ske på samhällets ansvar, så att omvandlingen inte medför så stora påfrestningar för de människor som är berörda av åtgärderna. Delegationen kan ha behov av att få ta särskilda medel i anspråk för att få fram nya produkter, och därför föreslår arbetsmarknadsutskottet att riksdagen skall uttala att regeringen skall vara oförhindrad att använda industridepartementets kommittéanslag för sådana ändamål. Vi har i näringsutskottet anslutit oss till den bedömningen.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Slutligen har utskottet uttalat att man inte kan göra någon detaljerad bindning av företagen, samtidigt som vi ställer krav på lönsamhet och självständighet. Vi har emellertid ansett det viktigt att utreda importfrågorna, liksom effekten av produktion utomlands, och utskottet har begärt att riksdagen skall göra ett särskilt tillkännagivande om detta.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Vi klarade jordbruket bra under hela vår regeringstid och höll mycket väl reda på beredskapsmålen. Det framgår av att vi fortfarande har alla dessa jordbruk, som tycks blomstra och ge god näring åt sina utövarer.

Jag skulle vilja råda Sten Svensson att åka ned till Borås och fråga kommunstyrelsen och alla de arbetslösa personer vi har i denna kommun och alla som hotas av arbetslöshet, om de är nöjda med att höra talas om arbetsgrupper, kommittéanslag o. d. Nej, kom i stället med ett konkret förslag om vad det är för ersättningsindustri vi skall få och omfattningen av denna. Detta är det enda som i dagsläget kan trösta boråsarna, det tror jag t. o. m. mina borgerliga kolleger på Södra Älvsborgsbänken är tvungna att hålla med om.

STEN SVENSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi är i näringsutskottet klart medvetna om problemen. Som Gördis Hörnlund sade för en stund sedan har vi fått speciella föredragningar från representanter för den berörda regionen. För egen del är jag också klart medveten om detta, eftersom vi i mitt eget län, Skaraborgs län, har en lång rad problem rörande tekoföretag.

Jag är också övertygad om att regeringen är införstådd med problemen och följer dem med skärpt uppmärksamhet. Självfallet måste det bli bättre samordning av åtgärderna så att man kan höja deras effektivitet. Detta sägs också i propositionen, Gördis Hörnlund.

Enligt regeringens mening skall varje möjlighet att höja effektiviteten genom samarbete och samordning tas till vara.

Därutöver kan vi konstatera att i årets budgetproposition föreslås utvidgning och förlängning av de särskilda strukturgarantierna. Vi har säkert anledning att räkna med att också en snabbare handläggning av dessa låneärenden kommer till stånd.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är vackert och låter gott och väl att utskottet är medvetet om de problem vi står inför. Man har skrivit en hel del om problemen, däremot inte kommit med några som helst förslag till konkreta åtgärder. Man kunde ju t. ex. ha diskuterat att skriva in att det måste bli en uppbromsning av inskränkningarna vid det nya statliga företaget och att man inte skall företa några sådana innan man fått fram en ersättningsindustri till Boråsregionen.

Men det har inte gått. Man har bara svalt att vi skall förlora ytterligare

tusentals jobb. Jag tror inte Sten Svensson skulle göra någon större lycka ens bland sina egna partivänner i kommunstyrelsen och i fullmäktige i Borås genom att bara komma och trösta oss med att vi skall få kommittéanslag o. d.

När Sten Svensson tar upp vad som skrivits i propositionen om sysselsättningen måste jag konstatera att det endast har ägnats några rader åt denna väldiga sysselsättningsneddragning. Däremot har det ägnats flera sidor åt konkurrensen. Det tycker jag visar var hjärtat finns när det gäller frågan om de anställda kontra de privata företagen.

Tredje vice talmannen anmälde att Sten Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Ingen kan väl längre sväva i okunnighet om den allvarliga bakgrunden till de frågor som vi i dag diskuterar. Utvecklingen på textil- och konfektionsindustriernas område är till betydande delar förskräckande, vilket vi gång på gång blivit påmind om under de senaste åren. Antalet företagsnedläggelser har varit stort, många människor har blivit friställda, produktion och sysselsättning har minskat kraftigt. Det går lätt att belägga dessa påståenden med krassa siffror, vilket också gjorts vid åtskilliga tillfällen inte minst i denna kammare – och senast i dag av talare före mig. Eftersom detta med all tydlighet också redovisas i såväl proposition som utskottsbe-
tänkande nöjer jag mig med att hänvisa till vad där sägs i detta avseende. Påpekas bör emellertid åter att just i dessa dagar har Boråsbygden ånyo drabbats av en svår motgång, då både Algots och Eiser, som står i centrum för dagens debatt, varslat om att ytterligare ett antal anställda måste entledigas. Detta understryker än en gång det allvarliga i utvecklingen på tekoområdet.

Det mest allvarliga i denna utveckling gäller naturligtvis vad de många människor fått uppleva som direkt drabbats av företagsnedläggelserna och de följer detta fått för sysselsättning och försörjning. Deras situation är verkligen allt annat än avundsvärd, och naturligtvis måste det vara en självklar uppgift för oss alla i vår egenskap av att tillsammans utgöra samhället att solidariskt hjälpa och bistå dessa människor i en situation som de utan egen förskyllan hamnat i. Ingen lär heller kunna hävda annat än att den borgerliga regeringen vidtagit en lång rad åtgärder i avsikt att begränsa de negativa effekterna av friställningarna. Varje påstående om bristande socialt ansvar och bristande medmänsklighet faller på sin egen orimlighet. Vad som i det avseendet äger rum i viss propaganda är beklämmande och totalt verklighetsfrämmande.

Det finns här åter anledning att något beröra varför den svenska tekoindustrin hamnat i den situation som den till stor del nu befinner sig i. Orsakerna är flera, och sammantagna har de fått en förödande effekt.

Under alltför många år drevs i det här landet under socialdemokratisk regim en högskatte- och avgiftspolitik som undan för undan skapade ökade

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

svårigheter för många företag. Produktionskostnaderna ökade kraftigt, vilket medförde högre priser och försämrade konkurrensmöjligheter. Företagens likviditet försämrades, man har tvingats tära på kapitalet, motståndskraften har försvagats. Samtidigt har vårt land varit utsatt för en närmast ohejdad import av tekovaror från lågprisländer, vilket ytterligare försämrat de egna företagens konkurrensmöjligheter.

När därtill kommer att vi drabbats av en lågkonjunktur med en omfattning och långvarighet av sällan skådat slag har följderna blivit att en lång rad företag inte i tillräcklig utsträckning kunnat få avsättning för sina varor. Även om det i betydande omfattning har producerats på lager har den metoden sina klara begränsningar och medför i det längre tidsperspektiv, som det nu varit fråga om, icke oväsentliga nackdelar.

Till bilden hör emellertid också den snedvridna inhemska konkurrens som skapats av den tidigare socialdemokratiska regeringens ensidigt selektiva åtgärder. Man drev i regeringsställning och driver alltjämt i oppositionsställning den linjen att stödåtgärder endast skall sättas in på företag som råkat hamna i en akut krissituation. Man har hittills vägrat inse att i detta förfaringssätt ligger en omedelbar risk för en felaktig konkurrens. Åtgärden innebär att vissa företag kunnat genomföra sin produktion och försäljning på grunder som inte förelegat för andra konkurrerande företag. Följderna har heller inte uteblivit – i sig själva bärkraftiga och välskötta företag har just på grund av de konkurrensförhållanden på ej lika vilkor, som dessa styrda åtgärder skapat, själva råkat i bekymmer, med risk för nedläggelser och friställningar. Inte minst är den utvecklingen en konsekvens av de mångmiljonbelopp som upprepade gånger under en följd av år satts in i det statliga SweTeco. Här har alldeles ofrånkomligt tillförseln av medel från statens sida för att täcka förluster inneburit en gentemot andra företag snedvriden konkurrens. Med bestämdhet påstår jag att man från SweTecos sida drivit en prispolitik som inte är produktions- och kostnadsmässigt motiverad.

Det finns, herr talman, anledning att återkomma till detta. Först vill jag emellertid framhålla att jag har önskat kort teckna denna bakgrundsbild därför att jag anser det vara helt nödvändigt att åter fastslå att det är flera orsaker som sammantagna skapat den bekymmersamma situationen på tekoområdet. Men jag vill också framhålla att de åtgärder av skilda slag som den borgerliga regeringen tvingats vidta – ofta mycket långtgående – måste ses mot bakgrund av de nämnda orsakerna, som den nuvarande regeringen till mycket ringa del har ansvaret för men som till betydande del återfaller på den tidigare socialdemokratiska regeringen. Man har all anledning att ha detta klart för sig när man diskuterar och bedömer den i dag förda politiken. Men det är också ett memento inför perspektivet av en tillbakagång till en socialdemokratiskt inriktad politik i det här landet.

Herr talman! Redan tidigare har jag anfört att det är alldeles självklart att staten ingriper med åtgärder av skilda slag för att bistå i nödsituationer. Naturligtvis måste stora ansträngningar – jag vill säga de största – inriktas på att trygga sysselsättningen i krisdrabbade områden, ansträngningar som skall

göras i samverkan mellan samhälle, näringsliv och arbetsmarkandsorganisationer.

I allra högsta grad gäller den nu aktuella frågan Borås- och Sjuhäradsbygden, som i så påtaglig grad drabbats av krisförhållandena. I den motion som Tage Magnusson och jag har väckt med anledning av regeringens proposition nr 73 har vi slagit fast att det är nödvändigt att staten medverkar med insatser inom just detta område. Däremot har vi ifrågasatt vissa av de föreslagna åtgärderna, som vi anser har inslag av ej önskvärd och ändamålsenlig karaktär.

Vi kan inte dela uppfattningen att statliga insatser inom tekoindustrin också kräver att staten skall inträda som ägare. Vi anser att mycket allvarliga risker här föreligger för en ytterligare snedvridning av konkurrensen, som jag tidigare påtalat. Av propositionen framgår att Investeringsbanken efterger 30 milj. kr. av sina lån till SweTeco, vilket motsvarar den beräknade förlusten för 1977.

Den givna slutsatsen av detta är att man drivit en prispolitik av en art som inte varit möjlig för företag som måste prissätta sina produkter på kostnads-mässiga grunder. Det är enligt min mening helt förkastligt med en prispolitik av den karaktären, och den måste allvarligt brännmärkas. Statens insatser i företag av skilda slag kan ju rimligen inte få användas till att dessa företag tillåts driva en prispolitik som allvarligt snedvrider konkurrensförhållandena. Skall vi kunna skapa en bärkraftig svensk tekoindustri så måste detta ske genom att konkurrens på lika villkor upprätthålls. Samhällets uppgift kan inte vara att genom insatser på ett område medverka till negativa följder på ett annat. Att detta i alldeles särskilt hög grad gäller statens egna företag är uppenbart.

Tyvärr har vi också exempel från senare tid som vittnar om att statliga insatser har medverkat till att företag som ej varit föremål för motsvarande insatser har tvingats nedlägga eller inskränka driften. Jag har alldeles speciellt Strands Konfektion i Katrineholm i tankarna. Det har från skilda håll omvittnats att detta varit ett ytterst modernt uppbyggt och välskött företag. Men inte minst genom en snedvriden konkurrens orsakad av statliga insatser råkade företaget ut för avsättningsbekymmer för sina produkter. Då staten av någon anledning samtidigt ej fann anledning att sätta in stödåtgärder för just detta företag, har konsekvensen blivit att man tvingats lägga ned driften, och ett stort antal människor har friställts. Exakt det har alltså inträffat som vi från moderat håll så ofta framhållit, nämligen att selektiva åtgärder från statens sida kan leda till att företag som av sig själva är bärkraftiga tvingas lägga ned driften, medan icke bärkraftiga företag genom konstlade medel får leva vidare. Återigen vill jag fastslå: Förutsättningen för en bärkraftig svensk tekoindustri är konkurrens på lika villkor.

I motionen framhåller vi att man i nuvarande ytterst allvarliga läge i Sjuhäradsbygden tvingas acceptera ett statligt ägarengagemang. Vi anser emellertid att målsättningen måste vara att skapa förutsättningar för en privatisering av de av staten ägda företagen. Sten Svensson har redan berört denna fråga i sitt inlägg, varför jag här endast hänvisar till vad han anfört i

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

anslutning till det särskilda yttrande som fogats till utskottsbetänkandet.

Beträffade de 190 miljonerna har vi dock ansett att de måste vara villkorade med en omfattande och ingående redovisning inför regering och riksdag om utfallet av verksamheten inom resp. företag. Vi hävdar med bestämdhet att insatserna från statens sida måste grundas på förutsättningen att dessa företags verksamhet ej sker på bekostnad av andra företag. Därför finns det enligt vår mening nu ingen anledning att ställa hela det yrkade beloppet till förfogande. Rimligen bör utfallet av verksamheten vara avgörande för hur detta skall ske.

Enligt propositionen och utskottsbetänkandet skall den statliga tekokoncernen kunna komplettera sin inhemska tillverkning med produktion i utlandet. Enligt min mening måste det vara direkt felaktigt att använda skattebetalarnas medel på det sättet. Konsekvensen blir ju att statsmedel används för att försämrå konkurrensförhållandena för hemmaproduktionen och därmed öka svårigheterna för tekoindustrin i vårt land. Den föreslagna utlandsetableringen är alltså oacceptabel och kan inte medgivas.

Herr talman! Mot bakgrund av vad jag anfört vill jag här hemställa om bifall till yrkande 2 i motionen 1307, vilket innebär bifall även till yrkande 1 b i motionen 346.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Hans Nyhage har återigen tagit upp konkurrensfrågan och påstår att det är det selektiva stödet som har medverkat till att fler och fler företag läggs ned. Det är ganska underligt då att de flesta företagsnedläggningarna har skett sedan den nuvarande regeringen började strö ut generella subventioner av olika slag.

Man kan också titta på konkurrenssituationen. Den nya statliga koncernen får 190 milj. kr. i engångsbidrag. Men samtidigt skall man inte få möjligheter att utnyttja det övriga tekostödet, dvs. strukturlån, strukturgarantier, det 10-procentiga lönebidraget osv. Koncernchefen själv har förklarat att det skulle ge lika mycket pengar som de 190 miljonerna man nu får, om man i stället fått det vanliga allmänna stödet.

Det är också intressant att notera att när vi beslöt om stöd till den grundtextila tillverkningen i december 1977, fick den också statsstöd med ca 200 milj. kr. Men genom det beslut vi tog då tillförsäkrades den också rätten att utnyttja t. ex. 20-kronan till äldre arbetskraft.

I det här fallet rör det sig om stora, välkonsoliderade privatföretag, av vilka en del också kan höja utdelningen bl. a. på grund av tekostödet. Men tydligen är det skillnad på lort och pannkaka, herr Nyhage. När det gäller statliga företag vill inte herr Nyhage vara med om att subventionera, men när det gäller privata storföretag är det enligt honom inte fråga om snedvriden konkurrens.

HANS NYHAGE (m) kort genmäle:

Herr talman! Bedömningen om lort och pannkaka överlåter jag helt åt fru Hörnlund själv.

Beträffande konkurrensfrågan och de selektiva åtgärderna vidhåller jag att selektiva åtgärder medverkar till att snedvrیدا konkurrensen. De nedläggningar som nu äger rum beror ju till betydande del just på att den tidigare socialdemokratiska regeringen drev en politik med selektiva inslag. Den politiken bär till betydande del skulden för vad som under de senaste åren skett på tekoområdet.

Sedan vill jag bara beträffande insatserna för SweTeco erinra om att vi har deklarerat i vår motion att vi inte motsätter oss vad som sker. Vi har emellertid villkorat anslaget på vissa punkter, och vi har ansett att det finns skäl att skynda långsamt när det gäller hela beloppet. Vi har alltså tillstyrkt en halvering och avser att invänta en redovisning av utfallet av verksamheten innan vi är beredda att gå vidare.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Sanningen är ju när det gäller konkurrensen, att den alltmer ökade importen utgör den mest förödande konkurrensen mot de svensktillverkande teko företagen. Den konkurrensen står också i dag en mycket stor del av de svenska teko företagen bakom, genom att de knappast har någon egen svensk tillverkning utan fungerar som rena handelsbolag med importvaror eller egen tillverkning utomlands. Jag skulle kunna nämna en rad företag, men allra senast har det gällt Gefa AB, Janstorp International AB, AB Textilfabriken Merkur m. fl. Trots detta får även de här företagen tekostöd i olika former. Jag skulle närmast vilja fråga: När skall regeringen göra något åt detta? Det skulle verkligen vara skäl att stoppa den verksamhet som innebär att man ger statsstöd för att vi skall förlora ännu fler arbetsplatser i vårt eget land.

HANS NYHAGE (m) kort genmäle:

Herr talman! Men det är just precis därför som vi i vår motion har sagt att vi inte vill vara med om att statsmedel till SweTeco används för etablering utomlands. Jag är övertygad om att Gördis Hörnlund och jag är helt överens på den punkten.

Jag delar alltså Gördis Hörnlunds uppfattning att den ökade importen innebär en mycket allvarlig konkurrens till den svenska tekoindustrin. Det sade jag också i mitt anförande, vilket jag vill erinra om.

Tredje vice talmannen anmälde att Gördis Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Den här debatten har pågått länge nu, och argumenten för och emot utskottsbetänkandet har haglat om varandra. Jag skall därför nöja mig med att göra några korta kommentarer i anslutning till en del av de frågor som tas upp i betänkandet.

Utskottsbetänkandets beskrivning av tekoutvecklingen är trots sin korthet både talande och skrämmande. Halveringen av antalet sysselsatta under en

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

10-årsperiod och en mer än fördubblad importvolym sedan 1968 utgör bevis för en bister tekoverklighet. Det drastiska i utvecklingen förstärks av att importökningen och sysselsättningsminskningen har gått allt snabbare under de senaste åren. Det är uppenbart att de åtgärder som riksdagen vid olika tillfällen under 1970-talet beslutat om visserligen varit välmenande, men tyvärr inte tillräckliga för att hindra en fortsatt nedgång.

Beträffande den grundtextila tillverkningen har beslut redan fattats i avsikt att trygga försörjningen i händelse av ett beredskapsläge. När det gäller konfektionens sade handelsministern och även industriministern att produktionsnivån än så länge är tillräcklig från beredskapssynpunkt. Utskottet understryker uttalandet i propositionen 42 att det är nödvändigt att följa utvecklingen, så att man i tid kan sätta in erforderliga åtgärder för att trygga försörjningsberedskapen, bl. a. genom att bromsa nedgången innan produktionskapaciteten går ned till, som det heter, kritisk nivå. Den långsiktiga planen, som enligt propositionen och utskottet skall upprättas för att utvisa hur försörjningsberedskapen skall kunna upprätthållas på olika delområden, bör kunna bli ett värdefullt instrument för besluten i den frågan. Utfallet av de textilförhandlingar som förts med lågprisländerna i Ostasien bör också göra det något lättare för teko i Sverige.

Som jag ser det är emellertid inte den ena eller andra nivån på vår försörjningsberedskap i dag det mest akuta problemet. I stället är den fortsatta nedgången av sysselsättningen inom teko det helt överskuggande problemet. Det blir än mer besvärande, eftersom nedgången hotar den totala sysselsättningen – i varje fall i Sjuhäradsbygden men även i delar av Norrland och på många andra ställen. I t. ex. Sjuhäradsbygden är fortfarande bortåt två tredjedelar av alla industrissysselsatta verksamma inom teko. Behandlingen av propositionen 73 om statliga textil- och konfektionsföretag måste framför allt ske just mot bakgrund av dessa förhållanden.

När det stora konfektionsföretaget Algots gick i konkurs utgjorde det ett direkt hot mot sysselsättningen för mer än 1 200 sysselsatta i Borås och Norrland.

Kravet på insatser för att rädda arbetstillfällena har ett utomordentligt starkt stöd i hela Sjuhäradsbygden, och jag är säker på att så är fallet även i Norrland och på andra håll. Jag är också övertygad om att de allra flesta i det här läget accepterar att insatserna sker genom att staten via Statsföretag AB går in och tar ägaransvar även för Algots, liksom tidigare för bl. a. AB Eiser och SweTeco AB.

När det ändå inom framför allt konfektionsföretagarkretsar förekommer ett utbrett tvivel på staten som tekoföretagare och kritik mot beviljandet av de skattemedel som det nya företaget kräver, bygger detta på erfarenheter av tidigare selektiva stödåtgärder inom tekoområdet. Om stödet får en otillfredsställande utformning, riskerar man nämligen att med de insatta åtgärderna göra dagens redan bekymmersamma produktion för en rad företag än svårare, så besvärlig måhända att de inte klarar konkurrensen med de statsunderstödda företagen utan tvingas lägga ned verksamheten. I värsta fall kan detta innebära att sysselsättningsproblemen bara flyttas från ett företag till ett

annat. Jag tror nu inte att man kan undvara selektiva insatser, men man får vara uppmärksam på riskerna och försöka att göra dem så små som möjligt.

Från de arbetstagare som alljämt verkar i de berörda företagen kommer ett annat slags kritik. De menar att övergångstiden är för kort och att de statliga insatserna är otillräckliga för att det nya företaget under en tvåårsperiod skall kunna fasa in i marknaden med tillfredsställande lönsamhet. Det finns onekligen en betydande risk att deras kritik kan komma att visa sig befogad.

Propositionen, och även utskottets majoritet, har försökt göra en i dagsläget motiverad avvägning mellan kraven på konkurrensneutralitet och rimlig övergångstid för den nya koncernen. Man kan dock inte utesluta att de neddragningar av sysselsättningen som den statliga tekokoncernen måste göra för att komma i företagsekonomisk balans under tvåårsperioden blir av sådan omfattning att man av arbetsmarknadspolitiska skäl kan behöva förlänga omställningsperioden och att det i så fall kommer att krävas extra medelstillskott.

I det sammanhanget finns det all anledning att understryka arbetsmarknadsutskottets och näringsutskottets uttalanden om att samhället har ett ansvar för att den omvandling som tekonedgången innebär sker på ett sådant sätt att den medför ett minimum av påfrestningar för de människor, orter och regioner som berörs.

Borås och Sjuhäradsbygden har ett besvärande arbetsmarknadsläge i dag. Gördis Hörnlund redogjorde grundligt för detta. Det finns 1 800 arbetslösa, och bortfallet av sysselsättningar kan beskrivas så, att det inom Boråsområdet i stort sett har försvunnit tre-fyra tekosysselsättningar varje dag sedan 1970. Regering och riksdag har i olika sammanhang uttalat sin förståelse för situationen. Delar av Sjuhäradsbygden har förts till den grå zonen, och delegationer har tillsatts för att på olika sätt hjälpa till. Men än så länge har vi sett väldigt litet av konkreta insatser för sysselsättningen som sådan i området. Det är dags att det sker någonting mer påtagligt, som kan bevara och diversifiera sysselsättningen i Boråsregionen. Den nya statliga tekokoncernen klarar inte den uppgiften. Det behövs andra insatser.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

ALF LÖVENBORG (apk):

Herr talman! Det hinner sägas mycket under en sådan här lång debatt. Rune Johansson menade att vi klarade sysselsättningen fram till 1976, och jag vill inte säga mer än att det verkligen är en sanning med modifikation. Men nu gäller det ju inte det förflutna utan dagens brännande problem.

Rune Johansson framhöll också att det enda godtagbara målet för sysselsättningspolitiken är att varje människa kan känna trygghet och garanteras den viktigaste mänskliga rättigheten, nämligen rätten till arbete. Den borgerliga regeringen har verkligen ingenting att skryta med i det avseendet. Var har nu de borgerliga alla de nya jobb som skulle skaffas fram?

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Just i dag – för vilken gång i ordningen vet jag inte – går man in för åtgärder för att skaffa fram ännu flera arbetslösa. Det är ju sanningen. I dag handlar det om ett par tusen, utan att sysselsättningen garanteras på något annat sätt. Det talas mycket om konkurrensen, som inte får snedvridas osv.

Hans Nyhage sade att de pengar som nu anslås måste vara villkorade och omgärdade med kontroller. Han tyckte också att det var fråga om för mycket pengar. Men man har inte protesterat på moderat håll när det har östs in pengar till alla de privata skojare som under årens lopp har lovat garantera sysselsättningen i Västerbotten och andra delar av vårt land och sedan stuckit i väg och lämnat bygderna utan sysselsättning, utan ansvar för hur den skall säkras. Då har det inte gjorts några invändningar.

Det talas i bibeln om skrymtare och fariséer, och jag tycker verkligen att det passar bra in på en del i denna församling. Här handlar det om omsorgen om de kapitalägande och ingenting annat, och då är det bättre att säga det på en gång.

Vi diskuterar nu en bransch som befinner sig i djup kris. Jag vill påstå att den krisen i stor utsträckning är självförvållad. Ett snävt privat vinsttänkande har präglat branschen. Man har investerat utomlands i stället för i Sverige. Under de många goda åren tog familjeföretag och aktieägare ut stora vinster i stället för att investera för en framtida utveckling och konsolidering.

Familjeföretaget Algots, som har cirkulerat i denna debatt, var under många år en guldgruva för klanen. Man har investerat utomlands och pungslagit staten på oerhörda belopp utan att garantera sysselsättningen. Det är ett groteskt exempel på hur det gått till.

Det är också klart att situationen inom konfektionsindustrin inte kan skiljas från den allmänna ekonomiska kris som präglar kapitalismens ekonomiska system i stort och som drabbar också vårt land. Det finns nämligen ett samband mellan krisen i samtliga industrigrenar, samtidigt som det finns strukturella skillnader. Det gemensamma kännetecknet är tilltagande exportsvårigheter och minskad inhemsk konsumtion. Det beror också på den borgerliga regeringens politik att minska köpkraften, kvalitetsförsämringar på produkter och nedgång i sysselsättningen.

När det gäller exportsvårigheterna och den därmed sammanhängande nedgången anförs det höga kostnadsläget som orsak. Det blir för höga priser på exportmarknaden, säger man. Det är klart att nedskrivningarna av kronans värde inte bidragit till att förbättra situationen; tvärtom har den förvärrats. Exportpriserna har inte sjunkit, men importen har blivit dyrare. Men trots allt: svensk teknik och svenskt kunnande står på en hög nivå också inom den här sektorn. Ändå har kvaliteten på produkterna sjunkit. Vi har kommit efter i kvalitetshänseende. Det är en iakttagelse som bekräftas av många samtal med folk också inom textilindustrin. Att sälja på kvalitet på samma sätt som tidigare går inte. Utvecklingen i den övriga världen har inte stått stilla.

Arbetslönens storlek har av flera talare angetts som en av huvudorsakerna till branschens problem. Att den tillsammans med framställningstiden har en betydelse är självklart, men att dra slutsatsen att det beror på arbetslönerna

vågar jag påstå är felaktigt. Alla vet ju att den i produkten nedlagda lönekostnaden inte är detsamma som varans försäljningspris. De större kostnadsbitarna i varan rör de anställda inte över. De hanteras genom beslut i företagets ledning eller bakom stängda bankdörrar. Det är den lönsamhetsfilosofi som innebär att arbetslönen bildar underlaget och att övriga kostnader läggs på arbetslönen i form av andra tillägg, däribland vinsten.

Det här leder till en ständig jakt på löne-kostnader, oavsett om dessa endast representerar en eller några tiondels procent av produktens försäljningspris. Mot den bakgrunden har det genomförts enorma kostnadsjakter kring den direkta lönen, ständiga rationaliseringar har gått ut över arbetskraft men också över produkternas kvalitet. Nödvändiga arbeten har rationaliserats bort, idéer och uppslag till förändringar och uppkomst av nya produkter har inte kunnat genomföras. Det har hämmat den här branschens naturliga utveckling, och det har ställt Sverige efter andra länder, inte minst på kvalitetens område. Det kapitalistiska profittänkandet bär skulden.

Textilindustrin har ju präglats av dessa förhållanden samtidigt som särskilda problem har funnits. Det skall inte bortresoneras. Importen av textilier har gynnats av att importpriserna legat på en jämfört med Sverige låg nivå. I detaljhandeln förekommer vissa skillnader mellan textilprodukter tillverkade i Sverige och importerade. Men prisskillnaden är inte alltför stor. Det kan var och en förvissa sig om när man går ut i detaljhandeln. Konsumenterna har endast i marginell grad kunnat tillgodogöra sig de billigare produkterna. Därför har importen blivit en mera lukrativ affär för företagen än att tillverka svenska textilier. Kapitalet har följt sin väg och vandrat ut från den mindre lönsamma tillverkningen och in i den betydligt mindre lönsamma importen.

De senaste årens utveckling inom svensk tekoindustri bestyrker detta. Bristen på investeringskapital har blivit allt större från 1965. De statliga insatserna, gjorda utan den kontroll som Hans Nyhage efterlyser, har inte kunnat förhindra denna negativa trend.

Då måste man ställa frågan: Skall vi inte ha en svensk textilindustri? Skall vi resignera inför den misskötsel på området som vi har bevittnat under en rad år?

Självfallet skall vi ha en svensk textilindustri. Nu föreslår regeringen i propositionen 73 att en statlig tekokoncern bildas under Statsföretag. Motiveringen för ett samordnat och utökat statligt ägande är att det i vissa fall är oundvikligt, om inte för samhället betungande kapitalförstöring och arbetslöshet skall uppstå. Det här är ju en riktig värdering av läget, som också kan uttryckas i andra ord, nämligen att dithän har en betydande del av den privatkapitalistiska produktionen inom branschen kommit år 1978.

Det anförs också att rekonstruktionen av de nedgångna företagen och bildandet av den statliga tekokoncernen kan innebära risk för snedvridning av konkurrensen gentemot andra företag. Det ämnet har ju också andra talare här spunnit på.

Redan av den anledningen får den statligt rekonstruerade koncernen begränsningar som kommer att verka hämmande för utvecklingen. Dit hör

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

det lågt tilltagna anslaget för rekonstruktionen och riktlinjerna för en ytterligare neddragning av anställda.

Vi anser på vårt håll att Sverige behöver en textilindustri. Enligt vår mening kan en rekonstruktion av de nedgångna företagen bara företas på en enda bestämd grundval, nämligen behovet. Vad det gäller är att få tekoindustrin på fötter efter många år av vanstyre.

Att rekonstruera och bygga upp en statlig stark textilkoncern efter samma principer som de som har brutit ner branschen är naturligtvis omöjligt. Det fordras nya grepp, som inte bör hindras av gamla former och bevarad konkurrensnedvridning.

Arbetarpartiet kommunisterna anser att målsättningen bör vara att uppnå en produktion som motsvarar den sysselsättning som fanns vid de olika enheterna år 1976. Det är nödvändigt, om man vill uppfylla målsättningen att kapitalförstörelse skall kunna undvikas. Det finns arbetskraft, och sysselsättningen behövs.

Vi anser att vissa nedskärningar av nuvarande import bör göras för att trygga denna målsättning. Importen av produkter som gränsar till det statliga företagets egen produktion skall företas genom den statliga koncernen. Därmed kan en stabilisering av förhållandet mellan den inhemska produktionen och importen åstadkommas.

Avgränsningsfrågor kan möjligen uppkomma mellan andra företag och importörer men får lösas så snart den rekonstruerade koncernens inriktning fastställts.

Vi anser att i principerna för det statliga tekoföretaget skall ingå en strävan att öka exportandelen genom att kvaliteten höjs. I framtiden kommer kvalitetsfrågorna att få större betydelse än nu. Slit- och slängperioden går mot sitt slut. Kvalitetskraven kommer att stiga både när det gäller den inhemska konsumtionen och när det gäller de varor som går på export.

De tekoprodukter som vi behöver och som kommer att utnyttjas inom den offentliga sektorn, sjukvården och försvaret, samt inte minst de skyddskläder som produktionen erfordrar måste vara av hög kvalitet.

Det finns en betydande inhemsk marknad. Den statliga tekoindustrin måste ges en rejäl chans, utan hinder av den rädsla för s. k. konkurrensnedvridande åtgärder som propositionen och en rad talare här har gett uttryck för.

Vi är motståndare till de nedskärningar inom branschen som nu förbereds. Problemen kan och måste lösas på annat sätt, och vi har i motionen, och jag har i någon mån i mitt anförande, försökt ange några riktlinjer för hur uppläggningsen på sikt måste vara för att vi skall kunna klara branschen och trygga sysselsättningen.

Vi har i första hand föreslagit ett medelstillskott på 300 milj. kr. i stället för regeringens 145 milj. kr. Förslaget ställs inte därför att vi tror att branschens problem klaras med detta, utan det ställs i syfte att förhindra avskedanden nu, framför allt i bygder som verkligen ropar efter sysselsättning.

Vi säger i samma motion att en minimimålsättning för tekokoncernen bör vara att arbetsstyrkan inte understiger antalet anställda vid de olika enheterna

år 1976. När man undersöker hur det ser ut på de orter som nu är aktuella för nedskärningar finner man att uttrycket minimimålsättning är väl valt. På sikt måste den statliga tekokoncernen ges stora möjligheter till utveckling.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till de i motionen 345 ställda yrkandena.

HAGAR NORMARK (s):

Herr talman! Vilken betydelse lokaliseringen av tekoindustri till Västerbotten hade för sysselsättning och framtidstro, inte minst bland kvinnorna, behöver jag inte åter upprepa: det har jag framhållit vid flera tillfällen i denna kammare. Jag kommer därför att uppehålla mig vid det nuvarande arbetsmarknadsläget.

Algots Nord är ett typexempel på ett företag som fått utomordentligt stöd från samhället och i gengäld lovat sysselsättning åt många människor. Handelsministern ironiserade över den gamla regeringens förmåga att uppehålla sysselsättningen. Men beträffande Algots Nord vill jag säga att företaget inte redovisade några problem förrän 1976. 14 dagar efter det att vi fått en borgerlig regering sade ägarna att man skulle lägga ned alla sina företag.

När det i slutet av 1976 stod klart att företaget inte skulle fullfölja sina åtaganden, krävde vi att staten skulle gå in med större ägarengagemang, vilket vi menade skulle ge större trygghet åt de anställda. Detta krav avslogs av den borgerliga majoriteten.

Den modell som nu föreslås – ett statligt företag som har i uppdrag att på kort tid uppnå lönsamhet, även om detta medför att många människor friställs – kan vi inte godta. De som friställs har små möjligheter att få annan sysselsättning. Risker att bli utan arbete för all framtid är stor.

I fjol, när halva arbetsstyrkan vid Skellefteenheten fick gå, inrättade arbetsförmedlingen en särskild verksamhet vid Algots Nord. Totalt friställdes 187 personer. Av dessa har 52 erhållit anställning för längre eller kortare tid. 16 är inte aktuella just nu på grund av graviditet, sjukdom eller avflyttning. 43 personer är under utbildning, men ingen av dessa har löfte om arbete efter avslutad utbildning. Återstående 56 personer är aktuella för omedelbar placering.

Det totala antalet arbetslösa kvinnor som är aktuella för omedelbar placering i Skellefteå är i dag 1 035 mot 839 för ett år sedan. Därtill kommer alla övriga som önskar arbete. Arbetsförmedlingen räknar med att 2 900 kvinnor är beredda att ta ett arbete om det finns. I Lycksele är i dag 114 arbetslösa mot 66 för ett år sedan. Antalet arbetslösa ungdomar under 25 år är i Skellefteå 455 mot 228 i fjol och i Lycksele 97 mot 72 i fjol. Därtill kommer de arbetslösa männen. Jag har valt att särskilt redovisa kvinnor och ungdom eftersom de grupperna drabbas i första hand.

Trots nära nog en fördubbling av beredskapsarbetena och trots fyllda AMU-centra ökar arbetslösheten. I Lycksele sysselsattes i fjol vid den här tiden 72 ungdomar under 24 år i beredskapsarbete, nu är siffran 97. I Skellefteå är motsvarande antal 300 i dag mot 150 i fjol.

Hur det är att vara arbetslös uttrycks kort och gripande i följande rader som jag citerar ur ett brev jag fått: "Känner mig ganska rastlös. Man förintas en bit i taget. Detta blir hemskt för folket. Arbetslöshet – social misär."

Vi kan inte acceptera att enheterna i Västerbotten läggs ned utan att någon alternativ sysselsättning skymtar. Ser vi bara på Skellefteå, där ett stort antal personer redan nu väntar på jobb och ytterligare 200 skulle friställas – och det finns små möjligheter att ge dem jobb – så förstår vi att det är allvarligt. En nedläggning av Algotsfabriken i Lycksele skulle, som Lilly Hansson sade tidigare i dag, innebära en katastrof. Det skulle betyda ett direkt och indirekt skattebortfall på ca 2 milj. kr. Att ställa drygt 100 människor utan arbete får i Lycksele samma betydelse som det skulle få för Göteborg att förlora 5 000 jobb i ett enda svep. Det har alltså samma effekt i Lycksele att lägga ned Algots som det skulle ha i Göteborg om man lade ned två tredjedelar av Volvo där. Lycksele kommun har till stor del byggt upp sin service med anledning av Algots etablering där. Jag tror att jag kan garantera att kommunerna i mitt län, för varje arbetstillfälle som de räknar med att kunna få, helhjärtat har ställt upp när det gäller byggande av bostäder, barnomsorg osv. I Lycksele finns inte arbete inom pendelavstånd. Det är tiotals mil till nästa tätort.

I motionen 1306 har vi s-ledamöter från Västerbotten krävt en plan för tekoindustri. Vi har krävt att samhällsekonomiska och sociala hänsyn skall vara vägledande vid omstruktureringen av Algots Nord samt att ingen inskränkning får ske innan de samhällsekonomiska konsekvenserna av en sådan förändring mera ingående belysts. Vi kräver vidare att Statsföretag skall få i uppdrag att i samråd med de fackliga organisationerna vidta kraftiga åtgärder för att hitta alternativ produktion.

Inom facket har bedrivits ett intensivt arbete för att hitta uppslag till alternativ produktion, och de anställda ansåg sig ha medinflytande vid omstruktureringen av Algots Nord. Då upplevdes det särskilt beklämmande att industriministern i brev till den dåvarande ledaren för programgruppen för nya Algots skrev att det var glädjande att facket var med på en föreslagen förändring som skulle innebära att 700 anställda skulle komma att friställas. Att de fackliga företrädarna skulle ha gått med på att hundratals kamrater blir utan arbete faller på sin egen orimlighet. Vi har hos de anställda vid Algots, bland vilka många tidigare inte hade någon vana vid arbetsliv, fått bevittna ett fackligt medvetande, en solidaritet och en imponerande vilja att på allt sätt medverka till en bibehållen sysselsättning.

Eftersom vi fått många arbetstillfällen till länet genom den gamla regeringens regionalpolitik var vi vana vid att med förtroende vända oss till statsråden och få gehör för problemen i våra kommuner. Det är betecknande att ingen av de borgerliga ledamöterna från Västerbotten på hela dagen befunnit sig i kammaren. Ej heller stöder de oss i diskussionen. Det är vi på Västerbottensbanken ganska ensamma om just denna dag. Från andra län har borgerliga ledamöter yttrat sig av och till om vikten av sysselsättning och om olika lösningar. Men centern har lyst med sin frånvaro.

Jag tycker då att jag kan ta upp en sak i centerns valtidning i Västerbotten inför det senaste valet. Jag fick tidningen i min hand i dag. Där talas det bl. a.

om centerns trovärdighet, och jag vill citera följande: "Vi kan idag konstatera att verkligheten visat att centern och dess politik varit mycket mera trovärdig än socialdemokraterna och deras politik. --- Centerns decentraliseringspolitik är alternativet till socialdemokraternas centraliseringspolitik."

Beträffande lokaliseringsspolitiken framhålls att det är en fråga som centern fått stöd för. "1944 tog centern initiativ till att en aktiv lokaliseringsspolitik borde införas för att klara omställningen i näringslivet och arbete till avfolkningsbygderna. Det möttes av oförståelse från alla håll. --- Nu erkänns lokaliseringsspolitiken, eller som den numera benämnes, regionalpolitiken, såsom oundgänglig."

När centerpartisterna i regeringsställning tog industriministerposten för att de ansåg att de kunde de frågor som hänger samman med sysselsättningen – de hade ju lovat så många nya jobb – trodde jag att de skulle nå längre än de har gjort i dag. Jag trodde faktiskt att åtminstone centerpartisterna från Västerbotten skulle ha varit här.

Förra gången när vi diskuterade Algots skrevs en insändare därhemma om inläggen. Författaren tyckte att vi av och till hade gjort för bleka inlägg för att stötta upp sysselsättningen i Västerbottens tekoindustri. Beträffande en av de borgerliga ledamöterna, jag skall inte säga vem, skrevs: Han är alldeles för vördnadsfull och undfallande inför sin industriminister. I dag är de så vördnadsfulla och undfallande att de inte ens stöder oss med att lyssna i kammaren.

Herr talman! Socialdemokraterna i näringsutskottet har följt upp yrkandena i våra motioner. Jag yrkar därför bifall till samtliga s-reservationer.

I detta anförande instämde Arne Nygren, Roland Brännström och Lilly Hansson (samtliga s).

Andre vice talmannen TAGE MAGNUSSON (m):

Herr talman! Efter att nu ha hört denna långa debatt om tekoindustrins problem har jag ett visst intresse av att säga några ord, då jag har ett långt livs erfarenhet av arbetet inom densamma.

Denna industri sysselsätter ju mycket folk i förhållande till omsättningen. Därför blir också problemen så allvarliga vid företagsnedläggelser. Näringen har å andra sidan spelat en mycket stor roll för att skapa sysselsättning. Detta är väl en av orsakerna till att den också synnerligen ofta blivit föremål för lokaliseringssintressen både från kommuner och nu även från statens sida. Här har vi någon del av den konkurrenssnedvridning som branschen fått vidkännas under årens lopp.

Den andra komponenten som skapat problem är vårt höga kostnadsläge i förhållande till omvärlden. Speciellt under de tre senaste gångna åren har kostnadsutvecklingen i vårt land varit så våldsam att arbetsintensiva näringar av detta slag haft synnerligen svårt att hänga med. Vidare har vårt land sedan årtionden översvämmats av billiga textilprodukter – inte sällan av mycket låg kvalitet – från länder med mycket låga arbetslöner. Medan andra industriländer förstått att avskärma sig från alltför stora mängder av denna import har

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

vi däremot per capita tagit emot särskilt stora kvantiteter. Detta har också efter hand inneburit att antalet anställda inom teko minskat i mycket hög grad.

Jag har under många år försökt att varna riksdagen för den utveckling som försiggått, bl. a. genom motioner om att regeringen på ett mer effektivt sätt skulle minska denna import från låglöneländerna. Jag har inte begärt annat än att man skulle göra det inom ramen för våra åtaganden inom handelspolitiken. Det har andra liknande länder kunnat göra, och då borde vårt land också ha kunnat göra på likartat sätt. Tyvärr har mina motioner mötts med kalla handen. Den socialdemokratiska regeringen lyssnade inte på de här varningarna. Nu, sedan man kommit i opposition, har emellertid ett nyvaknat intresse för importbegränsningar gjort sig kraftigt gällande. Jag är glad för att det är så. Nu går man ut och kräver de åtgärder som man tidigare sagt nej till när det krävdes från branschens sida.

Det är emellertid glädjande att nu kunna konstatera att den nuvarande handelsministern med kraft har tagit itu med dessa problem och även nått uppgörelse med de sex största exportländerna, innebärande avsevärda begränsningar i importen till vårt land. Särskilt värdefullt är det att man nu lyckats få igenom avtal om att det skall gälla alla varor inom ifrågavarande område, varigenom man tar bort möjligheten att byta till andra varor när en blir hämmad.

Vidare har branschen utsatts för en snedvridning av konkurrensen genom de många selektiva inhoppn från statsmakternas sida. På det området har det blivit en bättring, då det s. k. äldrestödet är generellt och innebär att alla får samma fördelar. Det har från arbetsmarknadssynpunkt ansetts synnerligen värdefullt – det har också bekräftats från arbetsmarknadshåll.

Men tyvärr fortsätter man med åtgärder som innebär snedvridningar av konkurrensen. Dagens ärende gäller en sådan åtgärd. Tyvärr rör man sig här med så stora enheter med så många anställda som riskerar sin sysselsättning att vi nu tvingas till åtgärder.

Hans Nyhage och jag har i vår motion varnat för de allvarliga verkningar som dessa åtgärder kan få. Man kan allvarligt befara att denna stora subvention till ett helstatligt företag kommer att medföra att många mindre företag, som i dag klarar sig, blir utslagna på grund av priskonkurrens från detta stora statliga företag. I denna bransch har det visat sig att de effektivaste företagen är de mindre och de inte alltför stora enheterna. Jag tror därför att man nu begår ett misstag när man slår ihop alla dessa företag till en jättekoncern med allt vad detta kommer att innebära av byråkrati och stor förvaltningsapparat. Det hade varit bättre att satsa på mindre företag – men naturligtvis inte på konkursföretag, som nu sker i alltför stor utsträckning.

Vi har redan nu erfarenhet av att det inte är statsägda företag som är lösningen. Jag tycker att detta visas inte minst av resultatet av SweTecokoncernen. Utvecklingen här har inte varit den bästa trots allt stöd från Investeringsbanken. En förlust under 1977 på inte mindre än 32 miljoner talar sitt tydliga språk. Detta resultat visar också att en snedvridning av

konkurrensen måste ha förelegat.

Det som förvånar mig särskilt är att man nu trots en subvention på inte mindre än 190 miljoner inte ställer krav på att all produktion skall ske i Sverige. Skattebetalarna i vårt land kan näppeligen ha intresse av att man genom statliga bidrag ökar produktionen i andra länder och till vårt land inför varor till priser som svenska arbetare inte kan producera dem till.

Herr talman! Jag ber få instämma i det yrkande som nyligen framställts av Hans Nyhage.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Tage Magnusson talade om att motionerna om importbegränsning möttes av kalla handen av den socialdemokratiska regeringen. Det är väl ändå inte hela sanningen! Det var faktiskt så, Tage Magnusson – det tycker jag är värt att understryka – att majoriteten av riksdagsledamöterna också i de borgerliga partierna gick emot herr Magnusson när det gällde dessa importbegränsningar.

Talet om den snedvridna konkurrensen kommer tillbaka. Jag får återigen fråga: Varför gäller inte det också de privata företag som får subventioner, t. ex. de grundtextila företagen? När det gäller dem tycker man inte att det är fråga om någon snedvridning av konkurrensen, utan där är man beredd att lämna 200 miljoner. Men den statliga koncernen vill man ge sämsta tänkbara utgångsläge. Skulle Tage Magnussons och Hans Nyhages motion bifallas, så att man fick 95 miljoner i stället för 190, skulle nedläggningarna i Boråsområdet och de andra områdena ske ännu snabbare. Det är också värt att notera.

Andre vice talmannen TAGE MAGNUSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag har förespråkat är inte någonting annat än att jag vill ha generella subventioner. Detta har man nu gått in för, och då löper vi inte risken att få denna snedvridning av konkurrensen.

Gördis Hörnlund sade att om vi nu inte satsar alla pengarna på den nya stora tekokoncernen riskerar vi att ännu fler människor blir arbetslösa. Jag tror, Gördis Hörnlund, att det blir tvärtom. Genom att sätta in selektiva åtgärder riskerar vi att många människor som i dag har en säker sysselsättning i små företag ute i vårt land blir utan jobb.

Det är riktigt att det ingalunda var någon majoritet som slöt upp bakom min motion. Det har jag heller aldrig påstått. Vad jag har sagt är att den då ansvariga regeringen inte hade någon förståelse för att begränsa textilimporten i den utsträckning som hade behövts. I så fall hade det kanske inte varit så illa ställt som det är i dag.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tyckte det var nödvändigt att klarlägga detta; det har många gånger låtit som om de borgerliga var helt eniga om att vi måste ha importbegränsningar, medan socialdemokraterna hela tiden har gått emot detta. Så har ingalunda varit fallet. En majoritet av de borgerliga i riksdagen

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

har också gått emot importbegränsningar under 1960-talet – då hade vi förstås också helt andra förhållanden.

Beträffande de generella subventionerna, som Tage Magnusson tycker så bra om, vill jag än en gång påpeka att de största nedläggningarna numerärt sett har gjorts under de ett och ett halvt år då den borgerliga regeringen ändå har infört generella subventioner, som har kommit företag till del oavsett om de behövt pengarna eller inte.

Andre vice talmannen TAGE MAGNUSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar att jag måste återkomma.

När Gördis Hörnlund påstår att nedläggningarna har gjorts sedan den nya regeringen kom till är det väl i alla fall att tumma på sanningen. Faktum är att de nedläggningar som har skett nu har berott på åtgärder som har vidtagits tidigare och inte på de generella åtgärder som nu har vidtagits. Det s. k. äldrestödet t. ex. utgår lika till alla företag, och det har omvittnats att det även från arbetsmarknadssynpunkt har spelat en utomordentligt stor roll. En framstående man inom arbetsmarknadsverket sade för några månader sedan till mig att om det stödet skulle upphöra den 1 juli skulle det innebära en katastrof – då skulle det bli massor av varsel som skulle ställa till ofantliga problem. Därför är det nödvändigt att vi slår vakt om ett system där alla får samma stöd.

Tredje vice talmannen anmälde att Gördis Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Industriministern är ju känd för att tillsätta analysgrupper, delegationer, utredningar och allt vad det kan kallas. Därför håller naturligtvis inte industriministerns resonemang i dag om att han skall avvakta riksdagens ställningstagande när det gäller socialdemokratis krav på en långsiktig plan för tekoindustrin. Hade viljan funnits hos regeringen, hade vi i dag i kammaren kunnat diskutera en sådan plan.

Tyvärr är det så att regeringens politik – eller kanske snarare brist på politik – leder till att det enbart skapas förvirring och osäkerhet inför framtiden. Inte minst industriministern själv har medverkat härtill, när han i propositionen 73 säger att man förhandlar om nedläggning av fabriken Pingvin i Brastad. Vem vill ha en nedläggning? Inte är det de anställda. De har med olika medel försökt tala om att företaget kan överleva om en vettig verksamhet bedrivs. Men industriministern slår alltså fast i propositionen att produktionen i Brastad skall avvecklas. Jag tycker det är anmärkningsvärt att man i en proposition skriver att man förhandlar om en nedläggning, när detta ingalunda är klart ännu.

Sådana uttalanden leder till att människorna på dessa orter känner otrygghet inför framtiden.

För Tiger-Rang är 1978 ett rekonstruktionsår. Man har gjort rationaliseringar och flyttat över produktionen från Nässjö. För att klara vårproduk-

tionen har man måst vidta den unika åtgärden att man nyanställt sömmerskor. Detta sker samtidigt som Nils Åslings direktör i de statliga företagen talar om nedskärningar inom Tiger-Rang. Sådana uttalanden leder naturligtvis till att osäkerheten inför framtiden blir stor hos såväl företag som anställda, leverantörer och kunder.

Riktlinjerna borde i stället vara att man sluter upp kring den framtidstro som trots allt finns inom flera företag och att man ger besked om vilken inriktning och storlek verksamheten skall ha.

Regeringens förslag att det skall vara nollresultat inom två år är ganska stelbent. Vilka konsekvenser skulle det få? Hur går det för t. ex. Tiger-Rang om 1979 skulle bli ett förlustår? Skall man då lägga ned detta företag? Och vad skulle det innebära för de människor som arbetar i företaget? Vad skulle det betyda för samhället i uteblivna skatter och avgifter? Företagsledningen säger att man nu betalar in 14 å 15 milj. kr. per år i skatter och sociala avgifter. Skulle dessa människor ställas utan arbete fick samhället på andra vägar garantera deras trygghet.

Det viktiga är naturligtvis att man i stället tittar på de långsiktiga förutsättningarna och undersöker vilka behov vi har i vårt land när det gäller tekoindustrin.

Låt mig ta några siffror. Tiger-Rang omsatte 1977 omkring 40 milj. kr. Ca 18 milj. kr., alltså nära hälften av omsättningen, gick på export, den största delen till USA. I dag har man framför allt från moderat håll diskuterat kostnadssituationen – skatter, avgifter och andra pålagor.

När Tiger-Rang säljer en kostym till USA innebär inte det att man lyckas priskonkurrera med lågprisländerna, eftersom man i USA kan köpa kostymer billigare från Sydkorea, Hongkong och andra lågprisländer. En kostym från Tiger-Rang kostar i USA omkring 300 dollar. Det finns naturligtvis billigare kostymer i USA. Men vad är det då som gör att man lyckats öka sin export till USA? Det har naturligtvis flera orsaker. Det främsta skälet är naturligtvis att man på detta företag syr en utmärkt kostym – man säljer på sin goda kvalitet. Dessutom har man en bra medarbetare som kan sälja företagets produkter.

Det finns alltså förutsättningar för en ökad exportmarknad. Tyvärr tycks det vara så, att ledningen inte backar upp exportförsäljningen i tillräcklig utsträckning. Det är naturligtvis viktigt att man samordnar exportverksamheten på ett bättre sätt än vad man nu gör.

När det gäller den framtida verksamheten på ett statligt företag som Tiger-Rang var det inte speciellt genomtänkt att man hösten 1977 beslutade att ställa folk utan arbete i Nässjö för att flytta över produktionen i Uddevalla och att direktörerna därefter talade om att man kanske även här måste lägga ned verksamheten. Det blir, inte minst efter dagens debatt, stor förvirring, osäkerhet och otrygghet. Det är den borgerliga regeringen som bär ansvaret för den här förvirringen.

I detta anförande instämde Karl-Erik Svartberg (s) och Tyra Johansson (s).

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! I motionen 605 uttrycker vi inledningsvis vår tillfredsställelse med att regeringen har framlagt ett förslag om ökat statligt ägandengagemang, vilket vi anser är i full överensstämmelse med tidigare socialdemokratiska ställningstaganden. Men tyvärr kan vi inte sträcka vår tillfredsställelse längre när det gäller regeringens framlagda förslag. Vad som inger oss allvarliga bekymmer och vad vi också i vår motion har givit uttryck för är att regeringen redan vid tillskapandet av den statliga tekokoncernen utgår från att sysselsättningen vid företagen i denna koncern skall minskas med 1 500–2 000 anställda, i procentsiffror en minskning med omkring 40 % under en tvåårsperiod.

Koncernens bildande borde ju i stället ha fått resultera i en vitalisering av den svenska tekoindustrin och en uppbromsning av nedläggningarna. Regeringens ambition borde ha varit att känna ett större ansvar för utvecklingen av den svenska tekoindustrin med hänsyn till sysselsättnings-, regionala- och beredskapspolitiska aspekter.

Mot bakgrund av de här framförda åsikterna har vi i vår motion tagit upp Eisers beslut om nedläggning av Brasons byxfabrik i Skövde, som vi och många andra – inte minst de anställda i företaget – betecknar som mycket olyckligt och omotiverat. Efter nedläggningsbeslutet har Skövde kommun, länsstyrelsen och de anställda genomfört aktiviteter för att rädda företaget. Det hade varit intressant att ha fått ge regeringens representanter en information om dessa aktiviteter. Men efter regeringsskiftet är statsrådsbänkarna tyvärr inte besatta, när vi diskuterar sådana här allvarliga frågor.

Industriministern torde ändå inte vara helt okunnig om dessa aktiviteter – kommunen och de anställda har ju uppvaktat industriministern. Av den anledningen är det anmärkningsvärt att man i samband med propositions-skrivandet inte har tagit någon hänsyn till de anställdas och kommunens åsikter.

Det är inte mindre anmärkningsvärt att den borgerliga majoriteten i näringsutskottet helt har förbigått våra i motionen 605 framförda krav på ett uppdrag åt regeringen att medverka till att det av AB Eiser fattade beslutet om nedläggning av Brasons fabrik i Skövde blir upphävt.

I en interpellationsdebatt här i kammaren den 13 januari i år redogjorde jag noggrant för de uppseendeväckande förhållanden som varit rådande beträffande moderbolagets sätt att leda fabriken i Skövde. Av den anledningen skall jag nu inte ytterligare gå in härpå – dessa förhållanden är väl kända för riksdagens ledamöter. Men låt mig som en sammanfattning få framhålla följande för att bevisa att goda förutsättningar finns för en fortsatt produktion.

Företagets tillverkning är av mycket hög kvalitet. Man har en bra och modern maskinpark. Vid fabriken finns yrkesskickliga sömmerskor och en bra arbetsledning. Slutsatsen blir att det inte kan vara samhällsekonomiskt försvarbart att låta Eiser lägga ned fabriken i Skövde och låta drygt 130 personer bli arbetslösa i en region, som för tillfället är mycket hårt drabbad av sysselsättningsminskning.

Herr talman! Till sist vill jag yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer men i första hand till reservationen 7, som innebär en garanti för att även sömmerskorna vid Brasons fabrik i Skövde får behålla sina arbetstillfällen.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

MAJ PEHRSSON (c):

Herr talman! Jag kan bara konstatera den stora oro som råder för de sysselsatta inom tekoområdet. Vi vet att totala antalet sysselsatta inom teko har minskat med mer än hälften sedan 1965 och i november 1977 uppgick till 44 000. Boråsregionen har på 70-talet förlorat 10 000 arbetstillfällen och Borås kommun 6 000 inom teko. Det här inger mycket stor oro.

Nu skriver utskottet att tekoindustrins svåra läge till stor del beror på en kraftigt ökad importkonkurrens från lågprisländerna. Det gäller främst i fråga om kläder, medan importen av textila insatsvaror har ökat långsammare till följd av krympningen av den svenska tekoproduktionen. Jag anser att det är viktigt med importbegränsande åtgärder, och vi hörde av industriministern att det också har vidtagits sådana, vilka också har givit visst resultat.

Utskottet nämner vidare att ytterligare en faktor som försämrar avsättningsmöjligheterna för de svensktillverkade produkterna är en svag utveckling av konsumtionen av beklädnadsvaror. Den snabba tillväxten av den s. k. lågprisimporten har underlättats av detaljhandelns omstrukturering genom starka inköpsorganisationer. Jag menar att det behövs ökad satsning på marknadsföring och exportfrämjande åtgärder.

Statsmakterna har också vidtagit en rad åtgärder av industri- och försörjningsberedskaps- samt sysselsättnings- och regionalpolitisk natur för att förbättra tekoindustrins läge. Det industripolitiska stödprogrammet omfattar exportfrämjande åtgärder, stöd till utbildning, bidrag till konsultundersökningar, lån till rationaliseringsinvesteringar och statlig lånegaranti. Vi kan också notera att särskilt stöd, s. k. försörjningsberedskapsstöd, under vissa förutsättningar kan utgå för att täcka kostnader vid upphandling. På det arbetsmarknadspolitiska området utgår stöd i form av bl. a. sysselsättningsstöd till äldre arbetstagare och statliga stödbeställningar.

Det här är värdefulla åtgärder, och när vi ser att AMS också har föreslagit omfattande åtgärder för stöd till Boråsområdet finner vi det i hög grad tillfredsställande. Utskottet konstaterar med anledning av motionsyrkanden att det råder stor enighet om kraftfulla åtgärder på flera områden och att sådana nu är nödvändiga för att stärka tekoindustrins konkurrenskraft och säkra försörjningsberedskapen på tekoområdet.

Detta är bra att kunna notera. Enligt min mening behövs det en ökad försörjningsberedskap på tekoområdet, begränsningar av importen från lågprisländer och stöd till svenska varor. Om vi köper svenskt så visar vi i handling att vi vill stödja den tekoindustri vi har. Det behövs satsning på marknadsföring och på exportfrämjande åtgärder, och det behövs stödbeställningar från staten.

Det är också viktigt att den strukturförändring som sker inte går för fort utan att det finns möjlighet att sätta in åtgärderna under en längre tid. Det

behövs också kraftfulla åtgärder, så att Sjuhäradsbygden och även andra orter som är hårt drabbade av tekokrisen verkligen får andra industrier.

Nu har industriministern här talat om att man satsar på alternativa industrier och att regeringen mycket noga följer utvecklingen. Industriministern sade också att det är viktigt att vi slår vakt om kvarvarande industrier i hemlandet. Och, fortsatte Nils G Åsling, svenskt arbetsliv behöver den här grenen.

Vi kan alltså konstatera att regeringen har många åtgärder på gång. Vi hoppas att de skall bli av stor nytta för tekoindustrin i framtiden.

Jag hörde socialdemokraterna säga att de problem som finns innebär stora svårigheter för samhälle och kommuner och stora sociala problem. Det är alldeles riktigt. De säger vidare att det måste bli en kraftfull satsning på att främja sysselsättningen och skapa nya industrier. Allt detta är också riktigt. Jag ville bara poängtera för socialdemokraterna att problemet inte har uppkommit nu. Det har skett en minskning med över 40 000 anställda från 1965 till 1970.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

HILDING JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag känner ett starkt behov av att gå in i den här tekodebatten efter de underrättelser som nått mig under debattens lopp. Jag har nämligen blivit underrättad om att Stigtext i Stigen hotar att lägga ned sin verksamhet. Det gäller 180 anställda.

Stigtext är den enda industrin i Stigens samhälle. Hela samhället är uppbyggt kring denna industri. Det är ingen tvekan om att det innebär en katastrof för samhället om denna nedläggning kommer att bli verklighet.

Katastrofen blir så mycket större som det är svårt att finna arbetstillfällen i näraliggande samhällen. För min del anser jag det vara en skyldighet för regeringen att göra något och rädda industrisysselsättningen åt Stigen.

Nu vill jag via kammarens protokoll vädja till regeringen och framför allt till industriministern och arbetsmarknadsministern att här vidta snabba åtgärder. När företrädare för kommunen och de anställda kommer till kanslihuset hoppas jag att man inte bara skall ha vackra ord, utan att man också kan erbjuda något som skall kunna förhindra denna katastrof.

Efter att ha lyssnat till Rune Johansson och andra företrädare för reservanterna måste jag också konstatera, att ett bifall till reservationerna skulle innebära bra mycket bättre möjligheter för samhällen som drabbas av katastrofer av den art som nu hotar Stigen.

OVE KARLSSON (s):

Herr talman! I höstas väckte jag en motion tillsammans med partikamraterna på länsbänken om åtgärder för försörjningsberedskapen i den svenska skinn- och läderindustrin. Utskottet har positivt behandlat en av de tre uppsatser som fanns i motionen, nämligen att man hos regeringen skulle begära utredning om den svenska skinn- och läderindustrins framtida dimensionering samt om hur den stora skinn- och läderimporten påverkar skinnin-

dustrins framtida utsikter.

Jag borde kanske vara nöjd med detta, men jag känner en viss oro, eftersom förhållandena så snabbt förändras och att branschen behöver stöd medan en utredning pågår. Jag hade nämligen också i motionen föreslagit att riksdagen redan under utredningstiden skulle begära en beredskapsplan som jag ansåg borde omfatta ca 200 000 plagg. Detta anser jag nämligen skulle behövas för att garantera ett framtida yrkeskunnande och ett rekryteringsunderlag som behövs för branschens framtid. Jag önskar att den utredning, som riksdagen nu förhoppningsvis kommer att uttala sig för, snabbt tillsätts av regeringen och att dess arbete också bedrivs mycket snabbt. Branschens storlek tål inte någon ytterligare minskning. Därför krävs också importbegränsningar på skinnindustrins område.

Jag har i dag, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till vad utskottet har sagt på den punkt som behandlar min motion, men jag ämnar följa utvecklingen mycket noga och återkommer om så behövs.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 136
Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 48 av Lars Werner m. fl. och nr 1314 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978.

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 48 av Lars Werner m. fl. och nr 1314 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 15

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 3 med godkännande av utskottets motivering röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 126
Avstår - 11

Mom. 4-6 a

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 48 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 6 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 48 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269
Nej - 14

Mom. 6 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Alf Lövenborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 6 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 3
Avstår - 11

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl. och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 135
Avstår - 2

Mom. 8 och 9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 10 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 136
Avstår - 1

Mom. 11 och 12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 13 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146
Nej - 136
Avstår - 1

Mom. 14 och 15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 16

Positioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 6 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Lilly Hansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Alf Lövenborg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 16 antar reservationen nr 6 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Alf Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 121
Nej - 13
Avstår - 148

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 147
Nej - 135
Avstår - 1

Mom. 17 och 18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 20

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 346 av Gördis Hörnlund och Rune Carlstein samt nr 1307 av Hans Nyhage och andre vice talmannen Tage Magnusson i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gördis Hörnlund begärt votering upplästes och godkändes följande vote-ringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betän-
kandet nr 41 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 346 av Gördis Hörnlund och Rune Carlstein samt nr 1307 av Hans Nyhage och andre vice talmannen Tage Magnusson i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gördis Hörnlund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 219
Nej - 50
Avstår - 12

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reserva-
tionen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl., 3:o motionen nr 1314 av Lars Werner
m. fl. i motsvarande del samt 4:o motionen nr 345 av Rolf Hagel och Alf

Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Lilly Hansson begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Eivor Marklund begärt votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 22 antar reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1314 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 129
Nej - 14
Avstår - 138

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 41 mom. 22 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 144
Nej - 136
Avstår - 1

Mom. 23-26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

*Försörjningsbered-
skapen på teko-
området, m. m.*

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Anmälan av interpellation

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Motioner

1977/78:1777 av *Ingrid Diesen* och *Margaretha af Ugglas* med anledning av propositionen 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m. m.

1977/78:1778 av *Karin Ahrland* och *Daniel Tarschys*

1977/78:1779 av *Ingemar Konradsson*

med anledning av propositionen 1977/78:92 om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv persontrafik

1977/78:1780 av *Bernt Nilsson m. fl.* med anledning av propositionen 1977/78:97 om åtgärder för att bevara skrifter och ljud- och bildupptagningar

1977/78:1781 av *Ivar Högström* med anledning av propositionen 1977/78:112 om riktlinjer för fiskeripolitiken, m. m.

§ 14 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 16 mars

1977/78:145 av *Arne Persson* (c) till industriministern om beredande av sysselsättning åt friställda vid Rydboholms AB:

Under det senaste decenniet har importen av tekovaror ökat kraftigt, i synnerhet från de s. k. lågprisländerna. Antalet sysselsatta har minskat med hälften under samma tidsperiod. Som en följd härav har under de två senaste åren vidtagits omfattande åtgärder i syfte att stödja tekobranschen. Bl. a. skall en omstrukturering av tekobranschen ske, så att vi på sikt kan bevara vår försörjningsberedskap på området. Enligt det avtal som upprättats mellan staten och de svenska bomullsföretagen, vilket även har godkänts av riksdagen, skall textilbolaget Rydboholms AB upphöra med sin spinneri- och vävnadstillverkning den 31 december 1978. Detta innebär att ca 130 personer kommer att stå utan arbete. Svårigheterna att erhålla ersättningssysselsättning i Boråsregionen är väl kända, och det torde inte vara möjligt att utan särskilda insatser från statsmakternas sida bereda de friställda vid Rydboholms AB sysselsättning.

Är statsrådet beredd att medverka till att de friställda vid Rydboholms AB erhåller ersättningssysselsättning?

§ 15 Meddelande om fråga

Nr 98

Torsdagen den
16 mars 1978

Meddelades att följande fråga framställdes

den 16 mars

*Meddelande om
fråga*

1977/78:357 av *Birger Rosqvist* (s) till kommunikationsministern om civil bemanning på isbrytare och sjömättingsfartyg:

Bemanningen av isbrytarfartyg och sjömätare sker med militär personal – såväl värnpliktiga som stamanställda. Arbetsuppgifterna är av civil karaktär. En utredning har sedan 1976 undersökt hur bemanningen skall vara i fortsättningen. Enligt ett svar av kommunikationsministern i november förra året skulle utredningen vara klar inom två månader.

Arbetslösheten är mycket stor inom alla kategorier av svenskt sjöfolk. En del av sysselsättningsproblemen skulle kunna lösas genom civil bemanning av sjömättnings- och isbrytarfartyg.

Därför vill jag fråga kommunikationsministern:

Kommer det snart förslag om civil bemanning på isbrytar- och sjömättningsfartyg?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON
/Solveig Gemert